

ROK III   WARSZAWA · LISTOPAD - GRUDZIEŃ 1950

Nr 5 (14)

POLSKA

I ŚWIAT WSPÓŁCZESNY

CZASOPISMO DLA NAUCZYCIELI

5

PAŃSTWOWE ZAKŁADY WYDAWNICTW SZKOLNYCH

TREŚĆ NUMERU

Str.

ARTYKUŁY I ROZPRAWY

Henryk Kassyanowicz — Walka o pokój	1
Walentyna Najdus — Polacy w Rewolucji Listopadowej	7
Gabriela Pauszer-Klonowska — Opieka nad dzieckiem polskim w ZSRR	12
H. K. — Sześć lat polsko-radzieckiej współpracy gospodarczej . .	14

Z SZEROKIEGO ŚWIATA

Andrzej Nowicki — Uczeni anglosascy na służbie imperializmu . .	18
Tadeusz Rojek — Plan Szumana	26

PROGRAMY I PRAKTYKA SZKOLNA

Irena Pietrzak-Pawłowska — Uwagi do realizacji programu nauki o Polsce	39
Jan Zieliński — Materiały statystyczne jako pomoc w realizacji pro- gramu nauki o Polsce i świecie współczesnym	45
J. S. — Udział szkolnego koła TPPR w Miesiącu Przyjaźni Polsko- Radzieckiej	51

Z ŻYCIA AKADEMICKIEGO

Sylwester Zawadzki — O zadaniach i pracy Zrzeszenia studentów polskich	53

RECENZJE

S. F. — Literatura o Planie Sześcioletnim	58
Edward Zapolski — <i>O radzieckim społeczeństwie socjalistycznym</i> .	60
E. Kusy — W. Woroszyłski: <i>Szkoła dwustu milionów</i>	63
Z. K. — <i>Pokój zwycięża</i>	64

	nr	str.
Barbag J., Lider J., Najdus W., Mariański K., Słucz- czański E. — <i>Nauka o Polsce i świecie współ- czesnym</i> — (Jan Szware)	1 (10)	59
Biskupski Kazimierz — <i>Rady Narodowe jako organa ad- ministracji lokalnej</i> — (Andrzej Gwiżdż)	2 (6)	58
Bucar Annabella — <i>Prawda o dyplomatach amerykań- skich</i> — (Zz)	2 (6)	64
Daniszewski T. — <i>Wielki Proletariat</i> — (Henryk Raort)	3 (12)	52
E. K. — <i>Biblioteka przodowników pracy</i>	3 (11)	56
E. St. — <i>Nowości wydawnicze do zagadnień międzynaro- dowych</i>	1 (10)	60
E. Z. — <i>Powieści które kształcą</i>	3 (12)	62
Gąsiorowska Natalia — <i>Kapitalizm w rozwoju dziejowym</i> — (Leon Szyfman)	1 (5)	61
Grodek Andrzej — <i>Rozwój kapitalizmu na Górnym Ślą- sku</i> — (N. W.)	1 (5)	64
Grosfeld Leon — <i>Z dziejów kapitalizmu w Polsce</i> — (N. N.)	2 (6)	61
Grzybowski Konstanty — <i>Konstytucja Republiki Fran- cuskiej</i> — (W. N.)	4 (8)	63
Gwiżdż Andrzej — <i>Co powinien wiedzieć autor, który pisze o administracji państwowej</i>	2 (11)	54
J. L. — <i>Związki Zawodowe w prasie i literaturze</i> . .	2 (6)	60
K. E. — <i>Armia Radziecka</i>	3 (12)	56
Kujawski Edmund — <i>O potrzebie znajomości prawa</i> . .	1 (5)	59
K. W. — <i>Wojenne pamiętniki młodzieży robotniczo- chłopskiej</i>	4 (8)	52
Lider Julian — <i>Pogadanki o dialektyce i materializmie</i> (Safian Zbigniew)	5 (9)	60
Litwin Al. — <i>Biblioteka Ekonomiczna</i>	3 (7)	63
Lu Szao-Czi — <i>O nacjonalizmie i internacjonalizmie</i> — (A. Hirszowicz)	3 (12)	60
L. W. — <i>Kto i jak rządzi w Polsce</i>	5 (9)	63
Lz. — <i>Rocznik Statystyczny za r. 1948</i>	5 (9)	60
Łozińska Halszka — <i>Watykan a Polska</i>	5 (9)	62
M. R. — <i>Nowe książki o Związku Radzieckim</i>	4 (8)	61
Najdus Walentyna — <i>Przegląd czasopism radzieckich</i> .	1 (5)	57
Niemyska Waleria — <i>Przegląd najnowszych wydawnictw o ZSRR</i>	5 (9)	58
N. N. — <i>Poradnik społeczny</i>	1 (5)	63
N. N. — <i>Wydawnictwa Pierwszomajowe</i>	2 (11)	64
Notatka	3 (7)	64
Notatka	5 (9)	64
Notatka od Redakcji	4 (8)	64

	nr	str.
Nowicki Andrzej — <i>Nowe książki o Watykanie</i> . . .	4 (8)	53
Pokój zwycięża — (Z. K.)	5 (14)	64
Sayers M. i Kahn A. — <i>Wielki spisek przeciwko ZSRR</i> — (TAFF)	4 (8)	60
St. Fr. — <i>O wolną Polskę</i>	4 (13)	61
S. F. — <i>Literatura o planie sześcioletnim</i>	5 (14)	58
TAFF — <i>Biblioteka klasyków marksizmu</i>	4 (8)	58
Thorez Maurice — <i>Syn Ludu</i> — (Edward Zapolski) . .	4 (13)	64
Wasilewski Jerzy — <i>Na Ukrainie radzieckiej</i> — (Z. K.)	3 (12)	58
W. L. — <i>Przegląd wydawnictw francuskich</i>	3 (7)	62
W. N. — <i>Wydawnictwa radzieckie</i>	2 (6)	62
W. N. — <i>Dokumenty i materiały z przedednia II wojny</i> <i>światowej</i>	5 (9)	61
Woroszyński Wiktor — <i>Szkoła dwustu milionów</i> — (Kusy E.)	5 (14)	63
Zapolski Edward — <i>Przegląd najnowszych wydawnictw</i> <i>o ZSRR</i>	2 (11)	50
Zapolski Edward — <i>O radzieckim społeczeństwie socja-</i> <i>listycznym</i>	5 (14)	60
Zawadzki Aleksander — <i>Rola Związków Zawodowych</i> <i>w systemie demokracji ludowej</i> — (Z. K.) . . .	2 (11)	58
Z. E. — <i>Kobiety a socjalizm</i>	3 (12)	58
Z. K. — <i>Od Polski sanacyjnej do Polski Ludowej</i> . .	4 (13)	59
Zz. — <i>Wydawnictwa ilustrowane</i>	2 (11)	59

POLSKA I ŚWIAT WSPÓŁCZESNY

CZASOPISMO DLA NAUCZYCIELI

ARTYKUŁY I ROZPRAWY

HENRYK KASSYANOWICZ

WALKA O POKÓJ

Apel sztokholmski, zakazujący użycia bomby atomowej i piętnujący mianem zbrodniarza wojennego rząd, który by pierwszy zakaz ten ośmielił się złamać, zapoczątkował nową fazę w walce o utrzymanie pokoju. Apel ten bowiem z jednej strony zmobilizował i uaktywnił milionowe masy ludzkie, które zdają sobie sprawę z tego, jak olbrzymim niebezpieczeństwem dla cywilizacji i ludzkości byłaby wojna atomowa; z drugiej zaś strony apel przyczynił się do ostatecznego zdemaskowania obozu podżegaczy wojennych. Dlatego też po jednej linii frontu walki o pokój stoją dziś miliony ludzi dobrej woli, którzy niezależnie od swych przekonań politycznych, wyznania i narodowości domagają się zaprzestania wyścigu zbrojeń, położenia kresu propagandzie podżegającej do wojny i rozstrzygnięcia wszystkich spraw spornych w drodze pokojowej, po drugiej z odkrytą już przyłbicą, cyniczny w swej brutalności stoi imperializm USA, uosobiony w kołach wielkokapitalistycznych USA i reprezentujący ich interesy w obecnym rządzie Stanów Zjednoczonych, które ucieczki przed kryzysem gospodarczym pragną szukać w nowej wojnie.

I tutaj leży przyczyna, dla której kampania podpisów pod apelem sztokholmskim i cała akcja Światowego Komitetu Obrońców Pokoju, mo-

bilizująca miliony ludzi do walki z podżeganiem do wojny, wywołała tyle wściekłości w obozie podżegaczy wojennych. Apel sztokholmski wytrącił im bowiem z rąk najważniejszy atut propagandy — całą obłudną frazeologię pokojową, za którą imperializm amerykański ukrywał swe agresywne cele, zdarł z Trumana, Churchilla, Achesona, Marshalla maski rzykomych przyjaciół ludzkości i orędowników pokoju. Dowodem bowiem istotnie pokojowych zamiarów byłoby złożenie podpisu pod apelem sztokholmskim i zastosowanie się do jego zaleceń. Ale jakże wymagać od podżegaczy do wojny i czcicieli bomby atomowej, jak Winston Churchill, aby wydali wyrok potępienia na siebie samych?

Staczają się oni coraz szybciej po równi pochyłej, demaskują coraz jawniej, coraz cyniczniej, zdając sobie sprawę, że swą „zimną wojnę”, pod którą to nazwą ukrywa się brutalne szantażowanie ludzkości groźbą wojny atomowej, przegrywają sromotnie. Temu przypisać należy taki fakt, jak np. wystąpienie ministra marynarki Stanów Zjednoczonych Matthews, który publicznie nawoływał do atomowej wojny prewencyjnej przeciwko Związkowi Radzieckiemu, łudząc się, że wojna taka mogłaby odwrócić od imperializmu nieuchronną klęskę. Owocem, jakże cierpkim zresztą, przeświadczenia amerykańskich imperialistów, że należy się pośpieszyć z przekształceniem „zimnej wojny” na „wojnę gorącą” (oba terminy są wynalazkiem teoretyków amerykańskiej strategii), była agresja amerykańska na Korei.

Dziś wiemy po co rządowi USA potrzebna była ta wojna przeciw narodowi koreańskiemu, rozpoczęta pod pretekstem obrony marionetkowego rządu Li Syn Mana, w pierwszej swej fazie nazwana przez Trumana „akcją policyjną”, a dziś służąca za parawan do rozpoczęcia jawnego przekształcenia państw bloku kapitalistycznego w jeden obóz wojenny i Organizacji Narodów Zjednoczonych w posłuszne narzędzie imperializmu amerykańskiego oraz do przygotowania sobie takich pozycji wypadowych, jakie klika podżegaczy wojennych uważa za niezbędne. Oto przegląd wydarzeń na przestrzeni ostatnich miesięcy, świadczących o tym, jak na tle wojny koreańskiej Truman korzystając z zależności rządów zachodnio-europejskich od USA i nadużywając władzy prezydenta Stanów Zjednoczonych popycha świat ku wojnie.

25 czerwca o świcie wojska Li Syn Mana dokonują zdradzieckiego napadu na Koreańską Ludową Republikę Demokratyczną, zaledwie jednak do Waszyngtonu zdołała dotrzeć wiadomość, że atak zawiódł na całej linii i że znienawidzony przez naród koreański reżim czeka sromotna klęska, już Truman wprawia w ruch amerykańską maszynę wojenną. Parawanem dla agresji jest Rada Bezpieczeństwa, na której pod nieobecność przedstawiciela Związku Radzieckiego, za to przy skwapliwym udziale marionetki kuomintangowskiej wymusza Truman uchwałę obarczającą odpo-

wiedzialnością za konflikt koreański rząd ludowy i upoważniającą gangsterskie lotnictwo amerykańskie, które morduje bezbronną ludność cywilną, do używania flagi ONZ.

Mało wszakże Trumanowi tego symbolicznego współuczestnictwa Francji, Anglii, Holandii, Australii i innych posłusznych dyrektywom amerykańskim krajów w brutalnym łamaniu zasad karty ONZ i praw narodu koreańskiego do niepodległości. Celem jego jest wszak rozszerzenie konfliktu. Toteż na żądanie Trumana na Koreę płyną oddziały brytyjskiej piechoty morskiej, australijscy komandosi, francuska piechota. Wojna na Korei nie okazała się bowiem ani łatwa, ani błyskawiczna. Naród koreański potrafi bronić swej wolności. Jednocześnie, aby utrudnić wszelkie możliwości porozumienia i pokojowego rozstrzygnięcia konfliktu, swój rozkaz zalecający flocie amerykańskiej okupację wód chińskich i wyspy Formozy uzupełnia Truman nową prowokacją w stosunku do Chin Ludowych. Pod pretekstem zabłądzenia lotnictwo amerykańskie bombarduje pograniczne osiedla chińskie we wschodniej Mandżurii. Cel tej prowokacji, jak również okupacji Formozy jest jasny. Aby utrudnić jego zdemaskowanie, nie dopuszczono przedstawiciela Chin Ludowych do Rady Bezpieczeństwa na miejsce zajmowane przez marionetkę kuomintangowską.

Nie krępuje Trumana fakt, że za przyjęciem Chin Ludowych do Rady są niemal wszystkie państwa, nawet te, które nie uznały dotąd ich rządu. Truman zdaje sobie sprawę, że obecność przedstawiciela Chin Ludowych w Radzie Bezpieczeństwa i jego głos za wycofaniem agresywnych wojsk amerykańskich z Korei mogłyby pokrzyżować plany amerykańskie. Podobnie jak krzyżuje te plany bohaterски opór narodu koreańskiego oraz postawa delegata Związku Radzieckiego w Radzie Bezpieczeństwa, demaskującego brutalną akcję imperializmu amerykańskiego, który posługuje się kartą ONZ dla narzucenia narodowi koreańskiemu swego panowania.

Dążenie do podboju Korei i uczynienia z niej strategicznego przyczółka militarnego amerykańskiego imperializmu nie było zresztą jedynym celem, który popchnął rząd USA do agresji. Przypatrzmy się bowiem, jak na tle wydarzeń koreańskich rząd USA przystąpił do nakręcania koniunktury wojennej w Stanach Zjednoczonych i montowania agresywnej maszyny wojennej.

Trudno uwierzyć, aby trzymilionowa armia, której utworzenie powierzono zostało byłemu szefowi sztabu armii amerykańskiej gen. Marshallowi, potrzebna była jedynie do walki z narodem koreańskim. Również trudno intencjami pokojowymi wytłumaczyć prawa wyjątkowe, jakich zażądał od Kongresu prezydent Truman, takie, jak np. kontrola importu i eksportu, kontrola cen, a wreszcie drakońska ustawa uprawniająca rząd USA do zamknięcia w obozach koncentracyjnych wszystkich obywateli amerykańskich podejrzanych o sympatie dla ZSRR lub też ośmielających się krytykować rząd.

Businessmeni amerykańscy zbyt już długo czekali na taką okazję, by teraz pozwolić ją sobie wydrzeć. Przecież piętnaście miliardów dolarów preliminowanych na uzbrojenie agresywnej armii wpłynie do ich kieszeni. Zapłaci je podatnik amerykański, zarobi wielki przemysł, fabryki czołgów, samolotów i wszelkiego rodzaju żerujący na wojnie i żyjący z wojny dostawcy broni. Prasa wielkokapitalistyczna nie ukrywa już, że rozpętana przez Trumana psychoza wojenna to najlepszy klimat dla prosperity i sposób odwrócenia grożącej Stanom Zjednoczonym klęski kryzysu. Czyż więc warto kłócić się z Trumanem o drobnostki? Przecież to niedawnie „mąż opatrnościowy”, który przewodzi całemu obozowi podżegaczy wojennych. Ironia tego odkrycia jest tym kapitalniejsza, że przecież Truman w czasie ubiegłych wyborów prezydenckich swoim głównym hasłem, dzięki któremu zwyciężył Deweya, uczynił hasło utrzymania pokoju. Teraz naród amerykański śmiercią swych synów na Korei i zapowiedzią dalszych daleko większych ofiar płaci za swą naiwność. Ale nie sam tylko naród amerykański.

Przypatrzmy się bowiem z kolei, jaki reperkurs mają na terenie Europy zachodniej wydarzenia koreańskie. Nic lepiej nie charakteryzuje celów, które imperializm amerykański wiąże z wydarzeniami na Korei w stosunku do Europy, jak radosny jubel w stolicy Niemiec zachodnich, w Bonn. Reakcyjna prasa niemiecka na wieść o wybuchu wojny na Korei pisała niedwuznacznie, że teraz na remilitaryzację Niemiec zachodnich i utworzenie armii zachodnio-niemieckiej nie trzeba będzie długo czekać. Istotnie nie trzeba było. W niespełna trzy miesiące prezydent Truman pod pretekstem nieudolności usuwa ze stanowiska amerykańskiego ministra wojny drobnego kupczyka Johnsona i mianuje na jego miejsce Marshalla. Świadczy to o dążeniu do ostatecznego przełamania wszelkich oporów Francji i Anglii przeciw uzbrojeniu Niemiec zachodnich i powierzeniu im głównej roli w łonie montowanej pośpiesznie armii atlantyckiej.

Gen. Marshall, który z taką brutalnością potrafił narzucić krajom Europy zachodniej jarzmo niewoli gospodarczej, ma teraz z kolei narzucić im jarzmo rujnującego je gospodarczo programu zbrojeń oraz przekształcić narody tych krajów w gotowe na amerykańskie skinienie armie zaciężne, przy czym pięć miliardów dolarów asygnowanych przez rząd USA na dozbrojenie swych zachodnio-europejskich partnerów jest tylko nieznaczną częścią tych ciężarów, które będą musiały ponieść narody tych krajów dla sprostania żądaniom amerykańskim.

Tak więc, gdy na Dalekim Wschodzie imperializm amerykański gwałcąc kartę ONZ usiłuje przy pomocy wojsk swych przymusowych sojuszników zakuć w niewolę naród koreański, gdy w Europie przygotowuje grunt do nowego Monachium i kapitulacji narodów zachodnio-europejskich przed amerykańsko-zachodnio-niemiecką spółką, jedynie twarda i zdecydowana postawa obozu pokoju i gotowość odparcia każdej agresji odebrać może agresorom ochotę do rozpętania wojny.

Trzy elementy określają politykę obozu pokoju. Jednym z nich jest stanowcza i zdecydowana polityka Związku Radzieckiego, który demaskuje na forum ONZ istotne oblicze imperializmu amerykańskiego, a jednocześnie odparowuje wszystkie prowokacyjne posunięcia podżegaczy wojennych, które by mogły doprowadzić do wojny. Związek Radziecki, chociaż przekonany o swym ostatecznym zwycięstwie, gdyby wojna miała wybuchnąć, zdaje sobie dobrze sprawę z tego, jak wielkim kataklizmem dla ludzkości byłaby nowa wojna. Dlatego jego socjalistyczna, pełna humanitaryzmu i troski o człowieka polityka dyktuje mu spokój, z jakim odpowiada na prowokacje. Związek Radziecki, jako państwo socjalistyczne, w przeciwieństwie do imperialistycznych Stanów Zjednoczonych, nie potrzebuje dla utrwalenia swej potęgi ani wojny, ani nowych rynków ekspansji, ani podbojów terytorialnych. Źródłem jego potęgi jest naród radziecki, a praca nad podniesieniem rozwoju gospodarczego, kulturalnego i społecznego kraju, nad oddaniem na usługi cywilizacji zdobywczy nauki i techniki absorbuje i wyzwala nieograniczone siły twórcze narodów ZSRR. Z miłości do człowieka wypływa siła moralna polityki radzieckiej, druzgocąca obłądną propagandę wojenną.

Ale to nie wszystko. Aby podżegaczy wojennych odstraszyć i przekonać, że wojna musiałaby przynieść im klęskę, nie dosyć słuszności moralnej zajmowanego stanowiska, trzeba pokazać im także silną pięść. I to jest drugi element polityki ZSRR i całego obozu pokoju: nieustanna, niezmordowana praca nad podniesieniem swej potęgi gospodarczej. Nie ma w obozie pokoju państwa, nie mającego obliczonego na długą metę planu gospodarczego, którego realizacja oznacza pomnożenie jego potęgi gospodarczej, a w konsekwencji siły całego obozu pokoju. Ale czy dlatego państwa te tak spokojnie i konsekwentnie realizują zamierzone cele, że nie zdają sobie sprawy z niebezpieczeństwa grożącej wojny? Przeciwnie. Właśnie świadomość, że rozwój potęgi gospodarczej obozu pokoju zwiększa z każdym dniem możliwości uniknięcia wojny, a pomniejsza siły obozu imperialistycznego, dyktuje ZSRR i krajom demokracji ludowej wzmożenie wysiłków. Polska żadnymi pogrozkami wojennymi nie da się zepchnąć z drogi wytkniętej przez Plan Sześćioletni. Naród polski coraz lepiej rozumie, że pogroźki te tym prędzej umilkną, im dalej posuwać się będziemy na drodze realizacji naszych zamierzeń; im szybciej i konsekwentniej realizować będziemy w Polsce cele wytknięte w Planie Sześćoletnim.

Wyrazem całkowitego zrozumienia przez naród polski problemów wojny i pokoju był I Ogólnopolski Kongres Pokoju w Warszawie w jedenastą rocznicę wybuchu wojny. Kongres ten stał się wielką manifestacją całego narodu na rzecz pokoju i solidarności z 800 milionami ludzi, którzy, podobnie jak my, Polacy, gotowi są bronić swych praw do niepodległości i nieskrępowanego rozwoju.

Entuzjazm, z jakim powitana została na Kongresie delegacja koreańska, świadczy dowodnie, że choć koreański front oddalony jest od Pol-

ski o dwa z górą dziesiątki tysięcy kilometrów, naród polski zdaje sobie sprawę z tego, iż przedłużenie tego frontu będzie wzdłuż linii Łaby, poza którą Stany Zjednoczone odbudowują militarystkę niemiecką. Kongres dał wyraz wierze narodu polskiego w ostateczne zwycięstwo obozu pokoju i zdecydowaną wolę budowania Polski socjalistycznej.

Wymieniliśmy dwa elementy pokojowej polityki ZSRR i całego obozu demokratycznego. Jest jeszcze element trzeci, z którym podżegacze wojenni muszą się liczyć coraz bardziej. Elementem tym jest rosnący z dnia na dzień w siły ruch pokoju po tamtej stronie frontu. Już samo powstanie w październiku ub. roku Niemieckiej Republiki Demokratycznej zadało poważny cios atlantyckim planom strategicznym nie tylko przesuwając granicę pokoju z Odry na Łabę, ale paraliżując także w znacznym stopniu zamiary użycia Niemiec do nowej wojny.

W Anglii pod apelem sztokholmskim złożyło podpisy miliony ludzi, we Francji aż 14 milionów, we Włoszech 14 milionów. Nawet w jęczącej pod terrorem Franco Hiszpanii pół miliona ludzi podpisało apel sztokholmski. Liczba podpisów w Stanach Zjednoczonych przekroczyła już również półtora miliona¹⁾. Tak głosują za pokojem narody krajów imperialistycznych. A ich rządy? Za fasadą zgodnych rzekomo stanowisk państw kapitalistycznych kryje się pogłębiający się z dnia na dzień rozdźwięk. Rządy Wielkiej Brytanii, Francji, Indii nie są na tyle ślepe, żeby nie rozumieć, iż imperializm amerykański tracąc grunt pod nogami traci również rozsądek. A lekcja koreańska dostarcza aż nadto dowodów, że wojny nie można będzie wygrać za naciśnięciem guzika. Perspektywa, jaką przed państwami kapitalistycznymi otwiera polityka rządu USA, napawa je jedynie strachem. Zresztą najbardziej kompetentne bodaj jest tutaj oświadczenie złożone przez Pandit Nehru, który nie ukrywając swej przynależności do bloku amerykańskiego uważał za stosowne ostrzec rząd USA, że od lontu zapalonego na Korei w płomieniach wojny antyimperialistycznej stanąć może cała Azja.

Dlatego narody krajów Europy zachodniej zamiast wroga widzą w krajach obozu demokratycznego swego sojusznika. Coraz to więcej ludzi po tamtej stronie żelaznej kurtyny oświadcza, że w wypadku gdyby sprowokowana przez agresję amerykańską armia radziecka wkroczyła na teren ich krajów, witają ją będą jako armię sojuszniczą.

Tę więc wzajemnego braterstwa między obozem demokratycznym a narodami Francji, Anglii, Włoch, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, USA — słowem z wszystkimi ludźmi po tamtej stronie frontu pragnącymi zapobiec wojnie — umacnia coraz szerzej rozwijająca się akcja Światowego Komitetu Obrońców Pokoju. Fakt, że II Światowy Kongres

---

¹⁾ Ilość zebranych podpisów pod apelem sztokholmskim w krajach Europy zachodniej i USA dotyczy końca września br.

Pokoju odbędzie się w Londynie, a więc w stolicy państwa, którego rząd wprzęgnięty jest bez reszty do rydwanu agresywnej polityki USA, to wystarczający dowód atrakcyjności hasła: precz z wojną! I dlatego ilość podpisów pod apelem sztokholmskim rosnąć będzie z każdym dniem, bo ludzi pragnących pokoju jest bez mała tyle, ile wynosi ludność globu ziemskiego. Trzeba im tylko wskazać drogę i sposób wywalczenia pokoju.

WALENTYNA NAJDUS

POLACY W REWOLUCJI LISTOPADOWEJ

Braterstwo broni polskich i rosyjskich robotników kształtowało się w walce, wykuwało się w rewolucji 1905 r., przetrwało ciężkie lata reakcji 1907/9, krzepło w latach wznoszącej się fali rewolucyjnej, hartowało się botnicy wyjeżdżający do Rosji po naukę i chleb.

Okupacyjne armie — niemiecka i austro-węgierska — zalały Kongresówkę. Miliony Polaków znalazło się w Rosji, na Białorusi i Ukrainie. Byli to uciekinierzy, ewakuowani kolejjarze, robotnicy wywiezionych fabryk, żołnierze, jeńcy wojenni, byli oficerowie i szeregowcy z armii państw centralnych, a oprócz nich setki tysięcy dawnych mieszkańców tych ziem — chłopci polscy i obszarnicy władający olbrzymimi dobrami na dawnych kresach szlacheckiej niegdyś Rzeczypospolitej, studenci, urzędnicy i robotnicy wyjeżdżający do Rosji po naukę i chleb.

Rewolucja Lutowa¹⁾ wstrząsnęła społeczeństwem polskim. Po kilku dniach napiętych walk ulicznych padł carat. Z inicjatywy wypróbowanych przywódców ludu — bolszewików odbyły się wybory do Rad Delegatów Robotniczych i Żołnierskich w Piotrogradzie, a następnie we wszystkich niemal ośrodkach robotniczych Rosji. 14 marca 1917 roku, zaledwie w dwa dni po zwycięstwie nad caratem, Rada Piotrogradzka na wniosek delegatów bolszewickich uchwaliła historyczne orędzie do narodu polskiego, w którym oznajmiła, że „stojąc na stanowisku uznania samookreślenia politycznego narodów” uznaje, że „Polska ma prawo do całkowitej niepodległości pod względem państwowo-międzynarodowym”. Świadomości i organizacji wystarczyło robotnikom rosyjskim na stworzenie swego organu władzy, ale nie wystarczyło, by całą władzę skupić w swym ręku. Przy pomocy ugodowców, prawicowych socjal-demokratów — mieńszewików oraz kułackiej partii esserów, a także

---

¹⁾ Rewolucja Lutowa — według starego kalendarza obalenie caratu odbyło się w lutym, według nowego — w marcu.

przy pomocy opanowanego przez nich Komitetu Wykonawczego Rady Piotrogrodzkiej, władzę chwyciła w swe ręce burżuazja tworząc tzw. Rząd Tymczasowy.

Również Rząd Tymczasowy usiłując zdobyć sobie popularność ogłosił w specjalnej odezwie, że uznaje prawo narodu polskiego do samodzielnego bytu państwowego. Lecz przyszłemu państwu polskiemu manifest rządowy wyznaczył rolę jedynie państewka buforowego, „mocnej tamy od napadu mocarstw centralnych”. Z góry narzucono mu przymierze wojskowe z Rosją burżuazyjną. Nawet granice Polski miała określić Konstytuantą rosyjska.

Tak więc proletariat rosyjski druzgocąc okowy caratu dawał narodowi polskiemu wolność i niepodległość, burżuazja rosyjska zaś wyznaczała mu pozycję swego sługi i wasala.

Strach przed rewolucją, przed rosnącymi siłami proletariatu rzucił polskie klasy posiadające w objęcia Rządu Tymczasowego. Specjalna delegacja polska podziękowała premierowi za jego oświadczenie w sprawie Polski. Mgliste obietniczki wystarczały burżuazyjnej Targowicy. Przedstawiciele reakcji nie o wolność dbali, lecz o zachowanie swej pozycji klasowej. Burżuazja rosyjska wsparta na bagnietach byłej armii carskiej stała się dla nich pożądanym sprzymierzeńcem.

Za pomocą propagandy nacjonalistycznej usiłowali odgrodzić polskich robotników i żołnierzy od rosyjskich mas pracujących, od rozgrywającej się wokół walki rewolucyjnej. Szermowali hasłem „neutralności”, twierdząc nieustannie, że rewolucja jest jakoby wewnętrzną sprawą rosyjską, od której Polacy powinni trzymać się z dala. Jednocześnie wzywali do „zaniechania waśni wewnętrznych” (walki klasowej), do „jedności narodowej”. Zatruwali masy szowinizmem i religijnym fanatyzmem, oszukiwali filantropią. Opieka nad jeńcami i uciekinierami była wygodną przykrywką dla wytężonej agitacji kontrrewolucyjnej.

W ogniu walk rewolucyjnych szybko dojrzała świadomość klasowa polskiego proletariatu. Mimo propagandy reakcyjnej, mimo rozwiniętej działalności wroga klasowego, robotnicy i znaczna część żołnierzy-Polaków stanęła zdecydowanie po drugiej stronie barykady.

„Oświadczamy, że bliżsi są nam robotnicy rosyjscy lub niemieccy niż burżuazja polska” — głosiła jedna z licznych rezolucji nadesłanych przez żołnierzy-Polaków.

Na licznych wiecach, zebraniach, masówkach — polskie masy pracujące stwierdzały, że zwycięstwo ludu rosyjskiego jest także zwycięstwem ludu polskiego, przynosząc mu wyzwolenie od ucisku caratu. Delegaci robotników polskich zasiadali w Radach Delegatów Robotników i Żołnierzy. Żołnierze-Polacy weszli w skład komitetów żołnierskich. Wspólna walka rewolucyjna zbliżała coraz bardziej SDKPiL — rewolucyjną partię polskiego proletariatu do partii bolszewików. Już w marcu

1917 r. grupy SDKPiL przezwyciężając swe błędy i wahania, wstąpiły do partii bolszewików, zachowując wewnątrz wspólnej partii autonomię organizacyjną i swą nazwę SDKPiL.

W okupowanej przez armię niemiecką Kongresówce rewolucja rosyjska znalazła żywy oddźwięk. Wysoko podniosła się fala strajkowa: tramwajarze łódzcy zatrzymali komunikację miejską, zastrajkowali metalowcy warszawscy, robotnicy warsztatów kolejowych, pracownicy gazowni warszawskiej.

Okupant groził strajkującym zesłaniem do obozów koncentracyjnych, 5-letnim więzieniem, a za agitację strajkową — karą śmierci. Arcybiskup Kakowski w swym liście pasterskim wzywał do uległości wobec okupanta, do karności wobec mianowanej przezeń Rady Regencyjnej.

Przedstawiciele PPS-frakcji namawiali robotników, by zaprzestali walki zdając się na interwencję Rady Regencyjnej u władz okupacyjnych. Nie pomogły ani rady, ani groźby. Robotnicy polscy widzieli w Radzie Regencyjnej jedynie marionetkę niemiecką, w niemieckim zaś okupancie i jego pachołkach — najzaciętszych wrogów. Wolność szła ze Wschodu!

Rewolucja Lutowa nie spełniła pokładanych w niej nadziei. Rząd burżuazyjny nie mógł bowiem i nie chciał dać masom ani pokoju, ani ziemi, ani wolności. Dwukrotne zmiany w obsadzie ministerstw nie zmieniły klasowego oblicza rządu. Wysłanie na wieś oddziałów karnych, rozpoczęcie nieudolnie przygotowanej ofensywy na froncie, rozpętanie kampanii przeciwko bolszewikom, próba zaprowadzenia dyktatury wojskowej — skompromitowały rządy burżuazji i jej sojuszników, prawicę socjaldemokratyczną i chłopską.

Fala rewolucyjna rosła, rósł też wpływ partii bolszewickiej, sięgał do fabryk, na wieś, do oddziałów wojskowych.

Polskie klasy posiadające zaniepokojone szybką radykalizacją mas żołnierskich postanowiły odgrodzić wojskowych Polaków od wpływów rewolucyjnych. Za aprobatą Rządu Tymczasowego i rosyjskiego sztabu generalnego wyodrębniono część żołnierzy-Polaków, tworząc pułki kontrrewolucyjne, które z czasem rozwinęły się w tzw. I Korpus Polski. Na czele jego stanął były carski generał — oskarżony o to, że przed rewolucją rozstrzeliwał żołnierzy — Dowbór-Muśnicki. Lecz chociaż generał nawoływał swych podkomendnych do użycia „pięści, szabli i lancy” przeciwko agitatorom rewolucyjnym, chociaż kategorycznie zabraniał tworzenia komitetów żołnierskich i krzewił w swych oddziałach żelazną dyscyplinę carską — wiew rewolucji przenikał i do wojsk znajdujących się pod jego komendą. Dowbór-Muśnicki musiał usunąć połowę swych żołnierzy, by drugą połowę móc przekształcić w karnych janczarów kontrrewolucji.

Zbliżał się decydujący bój. Większość Rad stanęła po stronie bolszewików. Ich wpływy decydowały we flocie i w załogach wojskowych Piotrogradu i Moskwy. Po fabrykach ćwiczyły oddziały robotniczej

Gwardii Czerwonej. Komitet Centralny partii bolszewików wyłonił ośrodek partyjny do pokierowania powstaniem zbrojnym. W tym sztabie rewolucji, u boku wielkiego Stalina stanął czołowy przywódca robotników polskich, Feliks Dzierżyński.

Zbrojni w genialny plan leninowski — bolszewicy poprowadzili masy ludowe do szturm. Na ulicach Piotrogradu, we wspólnych szeregach obok robotników rosyjskich szli robotnicy polscy przeciwko wspólnemu wrogowi.

„Zwycięstwo trzeciej rewolucji rosyjskiej — to nasze zwycięstwo!” — głosiła prasa SDKPiL.

Dnia 7 listopada, w wyniku zwycięskiego powstania zbrojnego cała władza przeszła w ręce Rad. Na II Zjeździe Rad powołany został pierwszy rząd robotniczo-chłopski z Leninem i Stalinem, jako kierownikiem spraw narodowościowych na czele. Na zjeździe reprezentowani byli także przedstawiciele polskich mas pracujących. Zwycięstwo rewolucji oznaczało dla Polaków wyzwolenie narodowe i społeczne.

„Triumf socjalizmu stworzy wyzwoloną Polskę jako wolną wśród wolnych, równą wśród równych” — oznajmił na zjeździe Feliks Dzierżyński.

15 listopada rząd radziecki ogłosił podpisaną przez Lenina i Stalina wiekopomną deklarację praw narodów uciskanych Rosji. Deklaracja uznała prawo narodów do samookreślenia i stworzenia własnego niepodległego państwa, zapewniła mniejszościom narodowym pełne równouprawnienie i możliwość swobodnego rozwoju.

Polacy miejscowi i uchodźcy stali się pełnoprawnymi obywatelami socjalistycznego państwa. Biorą oni aktywny udział w tworzeniu młodego państwa proletariackiego, zajmują odpowiedzialne stanowiska państwowe. Utworzony został Komisarjat Polski z udziałem przedstawicieli polskich partii socjalistycznych, który zaopiekował się wielomilionową rzeszą obywateli-Polaków i zabytkami kultury polskiej.

W grudniu 1917 r. podejmując w Brześciu rokowania pokojowe z Niemcami i Austrowęgami okupującymi kongresówkę, rząd radziecki zaproponował zawarcie pokoju demokratycznego bez zaborów i odszkodowań, opartego na uznaniu prawa narodów do samookreślenia. W skład delegacji radzieckiej w Brześciu wchodziła delegacja polska domagająca się wycofania wojsk niemieckich z ziem polskich, likwidacji instytucji narzuconych przez okupanta, uznania prawa Polaków do decydowania o swym losie.

Zdrada Trockiego, który zerwał rokowania pokojowe, nowa ofensywa niemiecka, zmusiły rząd radziecki do przyjęcia podyktowanych przez Niemcy kajzerowskie warunków. Polska pozostała pod okupacją.

Rozpoczęły się pamiętne dla młodej, socjalistycznej republiki lata wojny domowej i interwencji. Na państwo radzieckie rzuciło swe siły

zbrojne 14 państw imperialistycznych. Z Syberii, od wybrzeży Morza Białego, od granic Estonii i znad Donu oraz z północnego Kaukazu — prowadziła swe pułki rosyjska kontrrewolucja. Na Ukrainie pod protektorem niemieckim rządziła burżuazja ukraińska. W ścisłym porozumieniu z kontrrewolucjonistami rosyjskimi, białoruskimi i ukraińskimi działał osławiony I Korpus Polski pod dowództwem Dowbora - Muśnickiego. Przeprowadzał zbrodnicze „pacyfikacje” po wsiach białoruskich, bronił majątków obszarnczych, które zgodnie z uchwałą II Zjazdu Rad miały przejść w ręce chłopów, wreszcie wystąpił otwarcie przeciwko Armii Czerwonej. Kiedy się jednak okazało, że republika radziecka zwycięsko stawia czoło nawale wroga, 21 maja 1918 r. Dowbór - Muśnicki poddał się bez boju Niemcom na poniżających warunkach, brutalnie dławiąc próby oporu ze strony własnych żołnierzy. Z dowództwem niemieckim łączyła go bowiem wspólna nienawiść do rewolucji. Ta nienawiść pchnęła także generała Hallera na wschód. W rok później powodowany zacieklą nienawiścią klasową i burżuazyjną zachłannością poprowadził swe wojska na radziecki Mińsk, a w r. 1920 na Kijów, Piłsudski.

Podczas gdy polska burżuazja przyłączyła się do obozu międzynarodowej kontrrewolucji, polskie masy pracujące stanęły w obronie Republiki Rad. We wspólnej organizacji z bolszewikami członkowie SDKPiL przewyżczali swe błędy i wahania. Grupy PPS Lewicy w Rosji, która w r. 1917 zajmowała pozycję chwiejną i niezdecydowaną, w r. 1918 rozwiązały się, polecając swym członkom wstąpienie w szeregi partii bolszewickiej. Polscy rewolucjoniści walczyli na wszystkich frontach wojny domowej. Najcięższe, najbardziej odpowiedzialne zadania wziął na swe barki Feliks Dzierżyński, stając w grudniu 1917 r. na czele Nadzwyczajnej Komisji do walki z kontrrewolucją i sabotażem. Julian Marchlewski, którego na żądanie rządu radzieckiego zwolniono z obozu niemieckiego, został wybrany do najwyższych władz republiki — na członka Centralnego Komitetu Wykonawczego Rad.

Żołnierze Polacy dobrze się zasłużyli rewolucji w szeregach Armii Czerwonej. Powstały polskie rewolucyjne jednostki wojskowe. Najwybitniejszą rolę odegrał wśród nich Czerwony Pułk Rewolucyjnej Warszawy.

Rewolucja Listopadowa wstrząsnęła światem. Wywołała potężną falę rewolucyjną na Zachodzie i Wschodzie.

Przełamując terror podjęli nieubłaganą walkę z okupantem i polską burżuazją robotnicy Kongresówki. Na czoło wysunęła się Warszawa. Strajkowali robotnicy fabryk amunicyjnych i robotnicy miejscy, kolejarze, szewcy, krawcy, piekarze i handlowcy. Strajkowali w Częstochowie metalowcy, piekarze, krawcy i stolarze, 2-krotnie strajkowali robotnicy warsztatów kolejowych. Strajkowali robotnicy Lublina, prasowaczki i roznosiciele gazet w Łodzi (fabryki włókiennicze unieruchomił okupant).

Na Wschodzie rewolucja kruszyła podstawy okupacji niemieckiej. Ukraińcy i Białorusini prowadzili wojnę narodową przeciwko niemieckim

okupantom. Strajk 100 tysięcy kolejarzy sparaliżował ruchy wojsk nieprzyjacielskich. Oddziały partyzanckie wyrosły w pułki, przekształcając się w armię regularną. Lada dzień miała runąć okupacja. Wyzwolenie Ukrainy i Białorusi stałoby się początkiem wyzwolenia Polski. I wtedy to — 9 września 1918 r. — rząd radziecki opublikował historyczny dekret likwidujący traktaty rozbiorowe. Naród rosyjski, jak oznajmił dekret, zgodnie z zasadą samookreślenia narodów „uznał niezaprzeczone prawo narodu polskiego do niepodległości i jedności”.

Na gruzach imperiów — Romanowych i Hohenzollernów, obalonych wichrem rewolucji, powstała Polska. Za jej wolność i niepodległość, złączeni braterstwem bojowym, przelewali krew rewolucjoniści polscy i rosyjscy.

Doświadczenie Rewolucji Listopadowej, doświadczenie partii bolszewickiej przyświecało komunistom polskim — spadkobiercom bohaterskiej SDKPiL w ich dalszej walce z polską burżuazją, o Polskę prawdziwie wolną, o Polskę, w której rządy by ujął polski robotnik i chłop.

GABRIELA PAUSZER-KLONOWSKA

OPIEKA NAD DZIECKIEM POLSKIM W ZSRR

Kiedy wojenna zawierucha wygnała dzieci polskie z ich gniazd ojczystych, kiedy faszystowskie zbiry na ziemiach polskich zabijały bezbronnych tak, jak dziś się dzieje na Korei, dzieci polskie w Związku Radzieckim, w kraju socjalizmu, znalazły troskliwą opiekę. W Związku Radzieckim dzieci polskie znalazły drugą ojczyznę, która w swych gościnnych progach dała im schronienie i opiekę. A były to czasy bardzo ciężkie, czasy wielkiej wojny Związku Radzieckiego z niemieckim najeźdźcą...

Tutaj, w kraju, w którym Konstytucja Stalinowska zapewnia każdemu prawo do nauki, pracy i odpoczynku, dzieci polskie, pozbawione przez faszystę największego skarbu — beztróskiego uśmiechu dzieciństwa, to właśnie dzieciństwo odzyskały na nowo.

Na olbrzymich terenach Związku Radzieckiego, wszędzie, gdzie znajdowały się skupiska Polaków, zorganizowano przedszkola, które objęły 2600 dzieci. Przedszkoli tych było 84. Szczególną opieką otoczono dzieci, które wojna uczyniła sierotami lub półsierotami. Dla nich powstało 60 domów dziecka, w których ponad 5000 dzieci polskich żyło bezpiecznie i spokojnie. Syte i ciepło ubrane, nie zaznały tych straszliwych nieraz cierpień, które były udziałem dzieci w innych krajach ogarniętych pożogą wojny. Wychowane zgodnie z zasadą Stalina, iż kultura powinna być narodowa pod względem formy i socjalistyczna pod względem treści, dzieci

polskie w ZSRR uczyły się mówić i myśleć po polsku, uczyły się dziejów swego kraju i miłości do niego, ucząc się jednocześnie myśleć i czuć tak, jak powinien myśleć i czuć przyszły obywatel państwa tworzącego się socjalizmu.

Dla dzieci w wieku szkolnym otworzono w Związku Radzieckim przeszło 250 szkół, gdzie znalazło miejsce około 20 000 dzieci. Najwięcej, bo 183, było szkół początkowych. Blisko 70 szkół były to niepełne szkoły średnie i szkoły średnie (w tym 5 z X klasą maturalną). 25 szkół miało internaty, w których 1 500 dzieci otrzymało troskliwą opiekę i dach nad głową. Tam, gdzie skupiska Polaków były mniejsze, powstawały poszczególne klasy polskie przy szkołach dla innych narodowości. Większość takich szkół znajdowała się w RSFR i w Kazachstanie.

Szkoły polskie w ZSRR miały własny program nauczania i własne podręczniki w języku polskim. W Moskwie powstał Komitet do Spraw Dzieci Polskich przy Ministerstwie Oświaty RSFR (tzw. „Kompoldiet”), który wraz ze Związkiem Patriotów Polskich czuwał nad polskim szkolnictwem. Wydział Wydawniczy „Kompoldietu” wydawał podręczniki w języku polskim. Były to zarówno tłumaczenia podręczników używanych w szkołach radzieckich (botanika, arytmetyka itp.), jak i książki oryginalne (np. elementarz, czytanki polskie, gramatyka itp.). Rozsyłano także do szkół jako bezpłatną pomoc w nauce języka ojczystego, wydawany w Moskwie *Plomyczek*.

„Kompoldiet” organizował kursy szkolenia nauczycieli w Moskwie i w innych większych miastach, wysyłał inspektorów do szkół polskich, którzy wizytując szkoły służyli nauczycielstwu radą i pomocą.

Rząd Radziecki udzielał szkolnictwu polskiemu na ziemiach radzieckich wybitnej pomocy materialnej: łożył pieniądze na lokale, pomoce metodyczne, druk i papier, odziewał i żywił dzieci i młodzież polską, a przecież były to czasy, kiedy naród radziecki wiodł zażarte walki z niemieckim najeźdźcą i sam odmawiał sobie wszystkiego w imię hasła: „Wszystko dla frontu”.

A kiedy dzięki ofiarnej walce całego narodu radzieckiego straszliwa wojna skończyła się zwycięstwem nad wrogiem, Związek Radziecki uznał, że należy dzieciom polskim ułatwić powrót do kraju: do rodziców, do rodziny, do ojczyzny, do której miłość krzewiła w dzieciach polskich polska szkoła w Związku Radzieckim.

Repatriacja, zorganizowana przez Rząd Związku Rad, w ścisłym porozumieniu z Rządem polskim, była jeszcze jednym dowodem przyjaznych uczuć żywionych przez Związek Radziecki dla Polski. Dzieci polskie wyjeżdżające do kraju otoczone zostały pieczołowitą opieką i troską. Otrzymywały odpowiednią odzież i żywność.

Żegnana uroczyście i serdecznie przez przedstawicieli Rządu i społeczeństwa radzieckiego, młodzież polska wywozła z ZSRR gorące uczucia, wdzięczność i uznanie dla państwa zwycięskiego socjalizmu.

SZEŚĆ LAT POLSKO-RADZIECKIEJ WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ

Dzień 20 października br. — to szósta rocznica pierwszej zawartej przez Polskę Ludową umowy handlowej. Była to umowa ze Związkiem Radzieckim, na podstawie której Związek Radziecki dostarczył Polsce pierwszej doraźnej pomocy umożliwiającej zaopatrzenie skrawka wyzwolonego kraju w najkonieczniejsze i najpotrzebniejsze towary. Wśród dostaw tych było więc 45 tysięcy ton węgla, 25 tysięcy ton maki, 8 tysięcy ton benzyny, dalej nafta, sól, herbata, mydło, samochody, słowem, artykuły w owej chwili decydujące o egzystencji ludności na wyzwolonych obszarach i umożliwiające puszczenie w ruch zakładów przemysłowych. Najważniejsze zaś było to, że Związek Radziecki dawał szybko, dawał nie pytając, kiedy i w jakiej formie pomoc ta zostanie mu zwrócona. Dawał wtedy, kiedy sam również potrzebował tych artykułów dla odbudowy życia gospodarczego na wyzwolonych spod okupacji hitlerowskiej i straszliwie zniszczonych obszarach.

Tak się rozpoczęła współpraca gospodarcza między Polską Ludową a Związkiem Radzieckim, współpraca oparta na wzajemnym równouprawnieniu partnerów, współpraca, która w późniejszym okresie stała się wzorem kształtowania stosunków gospodarczych między wszystkimi krajami demokracji ludowej. Wyraźny charakter pomocy noszą także i dostawy radzieckie z tytułu umowy handlowej z dnia 7 lipca 1945 r. Dostawy te pozwoliły młodej gospodarce polskiej uporać się z trudnościami i stanąć na nogi, a 900 tysięcy ton radzieckiego zboża, ofiarowane nam w latach 1946/47 na wygodnych warunkach kredytowych i po cenie znacznie niższej od spekulacyjnych cen amerykańskich, umożliwiły uchronienie ludności od skutków nieurodzajów. Trzeba też podkreślić, że zboże to dostarczył Związek Radziecki wtedy, gdy znaczne obszary ZSRR również dotknięte były klęską posuchy.

Podstawą szeroko rozwijającej się polsko-radzieckiej współpracy gospodarczej stała się wieloletnia umowa o wzajemnej wymianie towarowej i umowa o dostawach inwestycyjnych dla przemysłu polskiego, zawarta w Moskwie dnia 26 stycznia 1948 r. Umowa o wzajemnych dostawach towarowych, zawarta na okres 1948—1952, ustala wzajemną wymianę handlową między obu krajami do wysokości 1 miliarda dolarów. Umowa o dostawie dóbr inwestycyjnych przewiduje, iż w okresie lat 1948—1956, czyli w okresie 8 lat, Polska otrzymywać będzie na dogodnych warunkach kredytowych najważniejsze i niezbędne dla realizacji odbudowy i rozbudowy gospodarczej kraju urządzenia przemysłowe i surowce. Umowa określiła wartość tych dostaw na 450 milionów dolarów,

czyli na 1 miliard 800 milionów rubli. Umowa nie przewiduje żadnych zaliczek, żadnych płatności w czasie produkcji. Płatności za dostarczone w ciągu roku kalendarzowego urządzenia inwestycyjne i surowce rozpoczynają się dopiero w roku następnym i rozłożone są na okres 5 lat. Wśród dostaw tych lwia część stanowić miały przede wszystkim urządzenia inwestycyjne dla budowy olbrzymiego kombinatu stalowego Nowej Huty pod Krakowem. Ponadto umowa zapewnia Polsce dostawę m. in. urządzeń dla przemysłu naftowego, budowlanego i budowy maszyn.

Warto tutaj zaznaczyć, że umowy te, umożliwiające Polsce przystąpienie do realizacji Planu Sześcioletniego i przedterminowe wykonanie Planu Trzyletniego, zawarte były akurat wtedy, gdy państwa Europy zachodniej podpisywały osławione umowy marshallowskie, na mocy których gospodarka tych państw poddana została dyktaturze kapitału amerykańskiego i rosnącej z roku na rok presji prowadzącej do niemal całkowitego podporządkowania zachodniej Europy interesom USA. Umowy marshallowskie, zmierzające w istocie do zahamowania rozwoju gospodarczego Europy zachodniej, zwłaszcza zaś do zahamowania rozwoju tych gałęzi przemysłu, które stanowić mogą konkurencję dla eksportu amerykańskiego, popychają kraje Europy zachodniej do katastrofy gospodarczej, zwiększają bezrobocie, powodują coraz większą nędzę wśród ludności. Umowa moskiewska między Polską Ludową a Związkiem Radzieckim jest nie tylko wzorem współpracy równorzędnych partnerów, ale także wzorem socjalistycznej współpracy między dwoma zaprzyjaźnionymi krajami.

W przeciwieństwie do krajów marshallowskich, które w ramach planu Marshalla otrzymują nie to, czego im potrzeba, ale to, co zbywa Stanom Zjednoczonym, Polska otrzymuje ze Związku Radzieckiego zasadnicze dla rozbudowy kraju urządzenia i inwestycje. Nie potrzebuje również płacić za nie ani złotem, ani dolarami. Podczas gdy kraje Europy zachodniej muszą walczyć ze Stanami Zjednoczonymi o rynki zbytu, i to walczyć z coraz mniejszym powodzeniem, i gdy wewnętrzny rynek amerykański jest praktycznie biorąc dla krajów marshallowskich zamknięty, Polska otrzymywane z ZSRR dostawy spłaca produkcją własnego przemysłu, a listy towarowe układane są tak, aby wzajemna wymiana odbywała się z jak największym pożytkiem dla obu stron. Również ceny, ustalone są na cały rok z góry na zasadzie cen światowych i obie strony obowiązują zasada rocznego bilansowania dostaw, z wyjątkiem dostaw urządzeń inwestycyjnych, co do których obowiązują warunki wyżej wspomniane.

Pomyślne wyniki realizacji umów ze stycznia 1948 r. skłoniły rządy Polski i ZSRR do rozszerzenia i podwyższenia wzajemnej wymiany towarowej. W tym celu w czerwcu br. podpisana została w Moskwie umowa uzupełniająca poprzednie. Mianowicie obie strony postanowiły rozszerzyć obrót towarowy na okres lat 1951—58 o 60% w stosunku do wymiany

handlowej za czas od r. 1948 do 1950. Ponadto ZSRR zgodził się udzielić Polsce dalszego kredytu dla częściowego pokrycia dostaw sprzętu przemysłowego z ZSRR w wysokości 400 milionów rubli.

Aby się przekonać, jak olbrzymią pomocą dla odbudowy zniszczeń gospodarki polskiej w pierwszym etapie powojennym, a obecnie dla realizacji Planu Sześcioletniego jest polsko-radziecka współpraca gospodarcza, wystarczy wyliczyć kilka pozycji z listy towarowej.

Rzecz jasna, że na czele tej listy znajdują się dostawy urządzeń przemysłowych, a przede wszystkim maszyny dla ciężkiej metalurgii, energetyki, dla rozwijającego się w Polsce przemysłu chemicznego. Ponadto doniosłe znaczenie w mechanizacji polskiego rolnictwa mają dostarczone Polsce maszyny rolnicze, a więc traktory KD 35 i Staliniec 80, kombajny samobieżne, ruchome suszarnie zboża, mechaniczne sadzarki i kopaczki do ziemniaków, kosiarki, elektryczne dojarki, kultywatory do nawożenia, traktory ogrodnicze, maszyny melioracyjne itd. W dziedzinie maszyn budowlanych — ciągniki, dźwigary, dźwigi. Spośród maszyn przemysłowych coraz większą pozycję stanowią ciężkie obrabiarki, automaty tokarskie, prasy i pompy do różnych cieczy technicznych, łożyska kulkowe, samochody, wreszcie maszyny i urządzenia dla przemysłu poligraficznego.

Następną pozycją są surowce przemysłowe, a więc wysokowartościowa, uzbekistańska i azerbejdżańska bawełna, której 89—90 % zostaje przerobione na potrzeby krajowe, a pozostałe 11 % już w postaci wyrobów gotowych, więc po doliczeniu zysku za fabrykację eksportowane jest do Związku Radzieckiego.

W grupie surowców potrzebnych dla polskiego przemysłu wyliczyć należy dostawy metali kolorowych i rud. W ubiegłym okresie przemysł polski otrzymał setki tysięcy ton wysokoprocetowej rudy żelaznej z Krzywego Rogu, rudy manganowej z okręgu nikopolskiego i czyatarskiego, setki ton stopów metalowych (ferromolibden, ferrowolfram, ferromangan, ferrowanad) — podstawowych składników dla produkcji stali wysokowartościowej. Dużą pozycję stanowią radzieckie dostawy produktów naftowych, wszelkiego rodzaju smary, dalej uralski azbest, syberyjski grafit i apatyty do produkcji nawozów sztucznych.

Za dostawy te płaci Polska wyrobami swego przemysłu i podczas gdy w latach 1945/46 podstawowym artykułem wywozowym był węgiel, stanowiąc około 45 % wartości stałego eksportu, obecnie, w miarę rozwoju naszych możliwości zmniejsza się ilość eksportowego węgla, ustępując miejsca wyrobom przemysłowym, daleko bardziej opłacalnym. Na czele listy znajdują się wyroby przemysłu włókienniczego, stanowiąc w r. 1949 około 31 % eksportu. Ponadto Polska eksportuje do ZSRR wyroby walcowane, tubingi do budowy metra, sodę kaustyczną, cement, cukier, szkło i wyroby szklane. Stale wzrastającą pozycję stanowią też parowozy wąs-

ko- i szerokotorowe, wagony towarowe i osobowe oraz sprzęt kolejowy. Niesposób również pominąć wartości tzw. eksportu pozatowarowego, a mianowicie usług transportowych.

* * *

Te olbrzymie możliwości dla eksportu polskiego przemysłu były niedostępne w okresie przedwojennym. Wartość przedwojennego wywozu Polski do ZSRR stanowiła w r. 1938 zaledwie 0,1% całego eksportu, wartość wwozu radzieckiego — 1,5% całego importu. Obecnie wartość obrotów handlowych polsko-radzieckich przewyższa 35-krotnie obrót z r. 1938 i w r. 1945 import Polski z ZSRR stanowił 90,6% całego importu, a eksport — 93,4%. Ale miarą rozwijających się coraz szybciej obrotów towarowych jest fakt, że wartość obrotu za r. 1949 jest już przeszło 3-krotnie wyższa w cyfrach absolutnych w porównaniu z obrotem z roku 1945. Nie ma takiej gałęzi przemysłu w Polsce, jaka by nie była zainteresowana we wzroście wzajemnej wymiany towarowej, a dla kluczowych gałęzi przemysłu eksport, bądź import mają znaczenie wręcz decydujące.

Ale jak powiedziano wyżej, rządy sanacyjne wołały raczej bezrobocie i stagnację w kraju niż nawiązanie szerokiej współpracy gospodarczej ze Związkiem Radzieckim. Odległe Chile zajmowało w polskim przedwojennym handlu zagranicznym pocześniejsze miejsce niż Związek Radziecki. Zrozumiałe.

W jednym ze swych przemówień wicepremier rządu radzieckiego Mikołaj powiedział, że tak jak zagadnień gospodarczych nie można oddzielić od polityki, tak nie można oddzielić polityki handlu zagranicznego od polityki zagranicznej w ogóle. A politykę Polski przedwojennej w stosunku do ZSRR cechowała wrogość. Dlatego też świadomie ignorowane były składane już wówczas przez kompetentnych polityków radzieckich oświadczenia, że istniejące różnice ustrojowe nie powinny stać na przeszkodzie normalnemu rozwojowi handlowemu, opartemu na obopólnym interesie gospodarczym. Ale podobnie jak dziś świat imperialistyczny sabotuje świadomie współpracę gospodarczą ze Związkiem Radzieckim i krajami demokracji ludowej, tak wówczas przedwojenna Polska, stanowiąca ogniwo antyradzieckiego kordonu sanitarnego, nie dopuszczała do szerokiej współpracy z ZSRR, choćby ceną, jaką naród polski musiał płacić, było wzrastające bezrobocie i nędza szerokich mas ludności, zaprzędawanie się w pacht kapitałowi zagranicznemu.

Dopiero Polska Ludowa, związana ze Związkiem Radzieckim węzłami szczerej przyjaźni, Polska idąca ku socjalizmowi, udostępniła gospodarce narodowej te olbrzymie możliwości, które daje współpraca gospodarcza z ZSRR. I tylko w oparciu o tę współpracę, o techniczną, inżynierską pomoc, jakiej Związek Radziecki nie szczędzi Polsce, możliwa jest realizacja tak olbrzymiego zadania, jakim jest Plan Sześćioletni.

ANDRZEJ NOWICKI

UCZENI ANGLOSASCY NA SŁUŻBIE IMPERIALIZMU

W Związku Radzieckim i krajach demokracji ludowej nauka służy masom pracującym. Uczeń pracują nad stałym podnoszeniem dobrobytu materialnego, zdrowotności i poziomu kulturalnego szerokich mas. Szlachetny cel badań naukowych i opieka, którą nad badaniami naukowymi rozciągają partia i państwo, stwarzają warunki do rozkwitu nauki. Największe odkrycia naszych czasów, jak na przykład odkrycie energii atomowej, znajdują w państwie socjalistycznym szerokie zastosowanie pokojowe (wysadzenie Bramy Turgajskiej).

Uczeń radziecki i uczeń krajów demokracji ludowej stoją w pierwszych szeregach wielkiego światowego frontu walki o pokój, domagając się, aby nauka służyła pokojowi i szczęściu ludzkości.

W krajach kapitalistycznych stawiane są uczonym zupełnie inne zadania. Imperialiści domagają się od nich opracowywania teoretycznych uzasadnień i usprawiedliwień dla imperialistycznych planów panowania nad światem, „naukowego” sankcjonowania zbrodniczych planów wojennych, dostarczania broni ideologicznej i nie tylko ideologicznej dla planowanej przez imperializm wojny światowej. W krajach kapitalistycznych obserwujemy proces militaryzacji nauki, proces podporządkowywania zakładów naukowo-badawczych agresywnej kłecce wojskowej, proces przekształcania wyższych uczelni i instytutów naukowych w fabrykę narzędzi masowego unicestwiania ludzi.

Tam, gdzie rządzą imperialiści, nie ma wolności nauki. Nauka musi służyć kapitałowi i wojnie albo się ją unicestwia. Procesowi niebywałego rozkwitu nauki w Związku Radzieckim odpowiada przeciwny proces prześladowania postępowych uczonych w Stanach Zjednoczonych i krajach zależnych od amerykańskiego imperializmu.

Rasizm anglosaski

Dominującą „teorią” anglosaskiej „socjologii” i „etnografii” jest rasizm, czyli „teoria” o rzekomej wyższości rasy anglosaskiej nad wszystkimi innymi rasami, w szczególności zaś nad Słowianami, Murzynami i Chińczykami. Zadaniem etnografów brytyjskich jest „naukowe” uzasadnienie rzekomej niezbędności brytyjskiej administracji kolonialnej w Afryce i Azji wobec rzekomej niższości ras kolorowych i ich rzekomej

niezdolności do rozwoju kulturalnego i samorządzenia się. Rabunkową gospodarkę kolonialnymi bogactwami naturalnymi, ziemią i ludźmi mają usprawiedliwiać rasistowskie teorie brytyjskich „funkcjonalistów” i „holistów”. Twórca szkoły funkcjonalnej w etnografii, uczony angielski o polskim nazwisku Malinowski, propagował podporządkowanie etnografii potrzebom imperialistycznej administracji kolonialnej twierdząc, że „naukowa etnografia powinna się stać praktyczną”, stosowaną nauką i ułatwiać administrowanie koloniami przez dokładne poznawanie tubylczych instytucji, ich funkcji oraz możliwości wyzyskania tych archaicznych instytucji, obyczajów i ideologii ustroju rodowego przy wprowadzaniu tzw. „rządów pośrednich”. Najbardziej znanym przedstawicielem „funkcjonalizmu” był zmarły we wrześniu 1950 r. były premier Unii Południowo-Afrykańskiej, jeden z najbardziej wojowniczych reprezentantów imperializmu brytyjskiego, feldmarszałek Smuts, nazywający zresztą swoją teorię „holizmem”. „Teoria” ta ma uzasadniać reakcyjną politykę wewnętrzną w stosunku do ludności Bantu, stanowiącej olbrzymią większość mieszkańców Unii.

Afrykańczycy są, według rasisty Smutsa, ludźmi o szczególnej naturze, zasadniczo różnej od białego człowieka. W naturze ich leży rzekomo brak jakichkolwiek wewnętrznych pobudek do postępu, brak wytrwałości w twórczym wysiłku, niezdolność do przyswojenia sobie idei demokracji. Teorii Smutsa zadaje jednak kłam masowa zorganizowana walka tubylców o demokrację. Wobec tego Smuts stawia etnografii zadanie: „etnografia powinna dopomóc do zachowania (zakonserwowania) tubylczego systemu socjalnego”, to jest do zahamowania rozwoju ludności Bantu przez galwanizowanie zamierających instytucji plemiennych przydatnych dla utrzymania panowania białych kolonizatorów nad ludnością Bantu. „Upadkowi ustroju plemiennego należy zapobiec za wszelką cenę”, twierdzi Smuts, ujawniając, że wbrew jego teorii ludność Bantu szybko się rozwija, ale rozwojowi temu należy wszelkimi sposobami zapobiec, ponieważ zagraża on dalszemu trwaniu systemu kolonialnej eksploatacji ludności Bantu. Okazuje się z tego, że zacofanie Afrykańczyków nie leży wcale w ich naturze, ale tylko i wyłącznie w interesie białych imperialistów.

Zadaniem etnografii amerykańskiej jest uzasadnienie konieczności panowania „rasy” amerykańskiej nad całym światem. Żadnej „rasy” amerykańskiej wprawdzie nie ma, ale i tak nie o rasę tu chodzi i nie o naród, ale tylko i wyłącznie o panowanie kilkudziesięciu miliarderów *Wall Street* nad całym światem.

Toteż nie przypadkowo obserwujemy w ostatnich latach nasilenie kierunków rasistowskich w „nauce” amerykańskiej. Ukazuje się coraz więcej pseudonaukowych książek propagujących różne rasistowskie mity. Jeden z najbardziej znanych, a zarazem najbardziej reakcyjnych psycholo-

gów amerykańskich, profesor uniwersytetu harwardzkiego Edward Thorndike, wydał niedawno książkę pt. *Man and his works*, w której stara się dowieść istnienia dziedzicznego, rasowego uwarunkowania psychiki człowieka i niezależności świadomości od warunków życia i wychowania. Reakcyjną, rasistowską treść ma wydana kilka lat temu książka amerykańskiego socjologa Huntingtona pt. *Mainsprings of Civilisation*, w której dowodzi się biologicznej nierówności i różnowartościowości poszczególnych narodów. Huntington pragnie uchodzić za przeciwnika rasizmu, a to dlatego, że zwalcza hitlerowski mit rasy nordyckiej, zastępując go rzekomo bardziej naukowym pojęciem „grupy narodowej” (*kith*) i dowodząc oczywiście, że „*kith*” amerykański jest najwyższy ze wszystkich „*kithów*”¹⁾.

Istnieje także wielka ilość prac popularnych i publicystycznych, propagujących rasizm, wśród których największy rozgłos zdobyła książka amerykańskiego senatora Th. Bilbo pt. *Take your choice: separation or mongrelization*. (Wybierajcie między barierami rasowymi albo degeneracją), wydana w r. 1947, w której senator Bilbo powtarza wszystkie idiotyzmy Houstona Stewarta Chamberlaina, Gobineau i hitlerowców o upadku starożytnej cywilizacji w wyniku zmieszania się ras. „Równość społeczna ras — pisze Bilbo — nigdy nie odpowiadała ideałom naszego narodu. Kto domaga się likwidacji separacji ras, jest zdrajcą rasy białej i ojczyzny”. Jednym z projektów senatora Bilbo jest wysiedlenie 13 milionów Murzynów amerykańskich do Afryki.

Teorie „ludożercze”

Na użytek agresywnego imperializmu amerykańskiego odświeżają „uczeni” amerykańscy różne stare reakcyjne teorie, między innymi także *maltuzjanizm*.

Książka Malthusa o prawach przyrostu ludności ukazała się 150 lat temu w epoce szczególnego zaostrzenia się przeciwieństw klasowych w Anglii i na kontynencie europejskim. Klasom panującym potrzebna była broń ideologiczna przeciw postępowym ideom społecznym ruchu robotniczego. Bronią taką stała się reakcyjna „teoria” Malthusa, która przerzucała odpowiedzialność za wszystkie zła z ustroju kapitalistycznego i klas posiadających na rzekome prawa natury i klasy pracujące. Prawem naturalnym był, według Malthusa, wzrost produkcji środków spożywczych według postępu arytmetycznego przy jednoczesnym wzroście ludności według postępu geometrycznego. Stąd wniosek, że ze wzrostem ludności rośnie dysproporcja między liczbą ludności a ilością środków

---

¹⁾ Lewin, Rogoziński i Czeboksarow — Англо-американский расизм, „Советская Этнография”, 1949, nr 1. Potiechin — *Funkcjonalna szkoła etnografii w służbie brytyjskiego imperializmu*, Biblioteka Naukowa „Po Prostu”, zeszyt 14.

spożywczych, prowadzącą do nieuchronnej pauperyzacji, głodu i nędzy. W dalszej konsekwencji wpadł Malthus na dziką myśl, że wszystkie te plagi ludzkości, które zwiększają śmiertelność, są dobrodziejstwami ludzkości. „Po raz pierwszy od istnienia świata podniósł się głos w obronie dzumy, wojny, głodu i innych plag ludzkości, które nazwano prawami natury utrzymującymi równowagę między zaludnieniem a środkami spożywczymi” — napisał jeden z historyków francuskich.

Odpowiedzialność za nędzę zwała Malthus na samych robotników, obwiniając ich o zbyt szybkie rozmnażanie się, a głód, bezrobocie, i epidemie, koszące robotników milionami, nazwał dobrodziejstwami przyrody. Toteż Marks słusznie pisał, że „nienawiść angielskiej klasy robotniczej do Malthusa była całkowicie usprawiedliwiona; lud instynktownie wyczuwał, że nie ma przed sobą człowieka nauki, lecz najemnego adwokata interesów klas panujących”.

Obecnie odrzeczanie „teorii” maltuzjańskich w Stanach Zjednoczonych nie jest żadnym przypadkiem. Imperialiści amerykańscy przejawiają współcześnie wielki popyt na wszelkiego rodzaju towar ideologiczny maskujący i „usprawiedliwiający” ich reakcyjną politykę wewnętrzną i ekspansjonistyczną, imperialistyczną politykę zagraniczną, politykę ujarzmiania, ciępień i tępienia innych narodów.

Takim towarem ideologicznym jest między innymi książka Williama Vogta pt. *Road to Survival*, wydana w końcu r. 1948 w Nowym Jorku. Książka ta oparta jest na „teorii” Malthusa, wzbogaconej, zgodnie z interesami tych, na zamówienie których została napisana, licznymi wymysłami wziętymi z arsenału hitlerowskich rasistów i anglo-amerykańskich kolonizatorów. Chcąc dowieść, iż ziemia jest „przeludniona”, Vogt przytacza różne „obliczenia” świadczące o rzekomym braku ziemi nadającej się do uprawy. Według jednego z takich obliczeń ziemi wystarcza zaledwie dla 900 milionów ludzi; według innego obliczenia — tylko dla 500 milionów, a więc zaledwie dla jednej piątej obecnego zaludnienia świata. Rozumie się samo przez się, że do tej liczby zalicza się przede wszystkim „wybraną” rasę anglosaską. Pozostałe setki milionów ludzi innych ras to, zdaniem Vogta, „l u d z i e z b y t e c z n i”, których trzeba usunąć, ponieważ rasie anglosaskiej potrzebny jest *Lebensraum*.

Vogt nie zatrzymuje się na tym. Idzie dalej pisząc, że ilość ziemi zdatnej do uprawy i innych bogactw naturalnych nie tylko nie jest wystarczająca, ale stale się zmniejsza w rezultacie „niszczyielskiej działalności człowieka”. Twierdzenie to ilustruje Vogt licznymi przykładami gospodarki rabunkowej, charakterystycznej dla ustroju kapitalistycznego i stara się ją przedstawić jako naturalne zjawisko wiecznego porządku. Jednym z takich przykładów jest rabunkowe wytrzebienie lasów w Stanach Zjednoczonych, w wyniku którego „rejony, niegdyś najbardziej urodzajne, zamieniły się w pustynię”.

Głównym terenem gospodarki rabunkowej są kraje kolonialne i zależne, z których mocarstwa imperialistyczne wysysają wszystkie soki, toteż Vogt może przytoczyć wiele faktów ilustrujących rabunkową eksploatację bogactw naturalnych w Afryce. Kapitał USA odgrywa również decydującą rolę w rabunkowej eksploatacji bogactw naturalnych Ameryki Łacińskiej.

Fakty rozbójniczego niszczenia bogactw naturalnych świata przez kapitalizm są tak powszechnie znane, że nawet tacy reakcyjni apologeti kapitalizmu, jak Vogt, nie próbują ich ukrywać. Fakty te potwierdzają jedynie słuszny wniosek, że kapitalizm się przeżył i że ustroj kapitalistyczny uniemożliwia planowe, racjonalne gospodarowanie bogactwami naturalnymi. Vogt, jako „uczony” na służbie wielkiego kapitału, dochodzi do zupełnie innych wniosków i właściwości ustroju kapitalistycznego stara się przedstawić jako właściwości natury ludzkiej. „Człowiek niszczy swoje środowisko, które jest mu niezbędne do życia. Pasożyty robią tak samo, ale ich zdolność niszczenia ograniczona jest brakiem inteligencji”. Vogt przedstawia rabunkowe marnotrawienie bogactw naturalnych przez kapitalizm jako prawo przyrody, ażeby odwrócić uwagę świata pracy od walki o przebudowę ustroju społecznego. Główną przyczyną zła nie jest, według Vogta, kapitalizm, lecz „przeludnienie” ziemi, za które ponoszą odpowiedzialność robotnicy, przychodząc na świat bez pytania maltuzjanistów o pozwolenie. W związku z tym Vogt proponuje „drogę zbawienia” (*road to survival*) polegającą na... zmniejszeniu zaludnienia ziemi.

Vogt występuje przeciw medycynie stwierdzając, że jej rozwój przyczynia się do przeludnienia. Wyraża żal, że Pasteur i inni łowcy mikrobów nauczyli ludzi walczyć z chorobami, co spowodowało wielki przyrost ludności. W ten sposób odpowiedzialność za to, że amerykańska kolonia Porto Rico stała się jednym z najniebezpieczniejszych krajów świata, ponoszą, zdaniem Vogta, nie amerykańscy imperialiści, którzy ją doszczętnie obrabowali, ale... lekarze, którzy „niepotrzebnie” walczyli z malarią i innymi epidemiami.

Vogt nie ma oczywiście nic przeciw medycynie, jeśli służy ona klasom posiadającym „wybranej rasy”. Oburza go jednak zmniejszanie śmiertelności przez „bezmyślnych lekarzy” w krajach kolonialnych i zależnych.

Vogt dokonuje przeglądu wszystkich kontynentów ze swego ludzycznego punktu widzenia i każdemu z nich wystawia receptę — *road to survival*.

„Ludność Europy (prócz Rosji) — pisze Vogt — mimo wojny i niedożywienia zwiększyła się, na nieszczęście, o 11 milionów w ciągu 10 lat (1936—1946)”. Przydałaby się jeszcze jedna porządna wojna, aby powstały wymarzone przez Vogta „Stany Zjednoczone Europy z ludnością

zmniejszoną do połowy albo jeszcze lepiej do jednej trzeciej obecnego zaludnienia". Oto amerykańskie perspektywy dla zmarshalizowanej Europy.

Zbrodnicza, grabieżcza polityka brytyjskich kolonizatorów w Indiach doprowadziła ten kraj do niesłychanej nędzy, wysokiej śmiertelności i masowego głodu. Wystarczy przypomnieć, że w ciągu 50 lat (1851—1900) zmarło w Indiach przeszło 20 milionów ludzi śmiercią głodową. Od 5 do 6 milionów Hindusów umiera rocznie od dżumy, cholery i innych epidemii. A tymczasem w czasach największych głodów wartość towarów, które co roku wywożono z Indyj za darmo do Anglii, przewyższała łączną sumę rocznego dochodu 60 milionów robotników hinduskich. W wyniku tej nieludzkiej eksploatacji średnia długość życia Hindusa wynosi zaledwie 25 lat. 45 procent dzieci hinduskich umiera w wieku do 10 lat. Takie są rezultaty rabunkowej gospodarki imperialistów brytyjskich w Indiach.

Tymczasem Vogt przerzuca całą odpowiedzialność za głód w Indiach na samych Hindusów, radząc im, żeby się nie rozmnażali. Z otwartością hitlerowskiego rasisty Vogt radzi, aby ludność „zacofanych krajów azjatyckich” uległa zmniejszeniu. Jednocześnie Vogt stanowczo przeciwstawia się uprzemysłowieniu Indyj czy Chin.

Gdyby te kraje ze swym ogromnym zaludnieniem — pisze Vogt — „zaczęły rozwijać u siebie przemysł, stałyby się groźbą dla całego świata”. Chodzi oczywiście nie o „cały świat”, ale o interesy kilkudziesięciu amerykańskich miliarderów.

Dla ocalenia ustroju kapitalistycznego i panowania anglosaskich imperialistów od ostatecznego upadku Vogt gotów jest zgodzić się na największą zbrodnię, na unicestwienie olbrzymiej większości ludzkości, która nie chce panowania anglosaskich imperialistów nad całym światem. Program Vogta to program amerykańskich imperialistów, entuzjastów bomby atomowej. Dlatego nie jest przypadkiem, że przedmowę do dzieła Vogta napisał jeden z najbogatszych monopolistów i najgłośniejszych specjalistów atomowych USA — Bernard Baruch.

Z pseudonaukowymi „argumentami” Vogta nie warto się rozprawać. Sukcesy ustroju socjalistycznego w ZSRR wykazują najdobitniej fałsz „teorii” o rzekomych prawach natury. Człowiek niszczy środowisko, zamienia ziemię uprawną w pustynię jedynie w ustroju kapitalistycznym. W Związku Radzieckim, przeciwnie, nie tylko nie ma gospodarki rabunkowej, ale z roku na rok rozszerza się teren uprawy ziemi. Realizacja gigantycznych planów nawadniania pustyń, zadrzewiania stepów, osuszania bagien, tworzenia sadów wśród dawnej tundry, podnoszenia urodzajności rolnictwa najdobitniej wykazuje, że rolnictwo — nie hamowane w swym rozwoju przez kapitalizm i oparte na nauce — może zapewnić nieograniczony wzrost produkcji. W gospodarce socjalistycznej

nie ma ludzi „zbytecznych”. Państwo socjalistyczne nie lęka się medycyny ani szybkiego wzrostu ludności. W ustroju socjalistycznym wzrost ludności oznacza wzrost sił produkcyjnych, a więc wzrost dobrobytu.

Imperialiści amerykańscy szukają wyjścia z trudności w wojnie. Państwo socjalistyczne walczy o pokój dla całej ludzkości.

Militaryzacja nauki w Stanach Zjednoczonych

O kierunku działalności wyższych uczelni i ośrodków naukowo-badawczych w Stanach Zjednoczonych decydują ci, którzy tę działalność finansują, a więc Ogólnokrajowy Związek Przemysłowców (N.A.M.) i Dowództwo Sił Zbrojnych USA. Kontrolą działalności naukowej zajmują się stojący na czele uniwersytetów wielcy kapitaliści, przedstawiciele dwustu największych koncernów USA, oraz generałowie delegowani przez sztab, a więc na przykład na czele uniwersytetu kolumbijskiego stoi generał Eisenhower, na czele uniwersytetu kalifornijskiego — admirał Nimitz, na czele uniwersytetu waszyngtońskiego — milioner Allan, na czele uniwersytetu pensylwańskiego — milioner Harold Stassen, na czele innych uniwersytetów — admirałowie Holloway, Cook. Prawie wszystkie uniwersytety znajdują się w rękach wielkich kapitalistów, fabrykantów broni bądź kliki wojskowej i pracują na ich zamówienie. Organ amerykańskich sił zbrojnych *Armed Forces Journal* przyznał niedawno, że głównym klientem amerykańskich instytutów naukowo-badawczych, finansującym ich badania naukowe są amerykańskie siły zbrojne. „Nauka stała się książeczką czekową armii amerykańskiej” — stwierdził z dumą reakcyjny dziennik amerykański *New York Herald Tribune*.

Militaryzacja nauki w Stanach Zjednoczonych przejawia się w przekształcaniu fizycznych i chemicznych instytutów naukowo-badawczych w swego rodzaju laboratoria przemysłowe, których celem jest wynajdywanie nowych rodzajów broni i środków masowego unicestwiania ludzi. Ze szczególną wyrazistością widać to na przykładzie badań atomowych. Odkrycie energii atomowej, która może i powinna być wyzyskana jako potężny środek ujarzmiania przyrody oraz podnoszenia dobrobytu szerokich mas, wyzyskiwana jest przez amerykańskich imperialistów wyłącznie do produkcji bomb atomowych. Dzieje się tak nie tylko dlatego, że bomby atomowe są imperialistom amerykańskim szczególnie potrzebne w ich planach wielkiej wojny światowej o panowanie kapitału amerykańskiego nad całym światem, ale także dlatego, że Amerykańscy „królowie” węgla, nafty i koncernów elektrycznych nie życzą sobie stosowania energii atomowej w produkcji, bo to obniżyłoby ich dotychczasowe, monopolistyczne zyski. Toteż wszelkie próby uczonych zmierzające do zastosowania energii atomowej w przemyśle unicestwiane są w Stanach Zjednoczonych w samym zarodku.

Militaryzacji, to znaczy zadaniem przygotowania nowej wojny światowej, służą w Stanach Zjednoczonych nawet te gałęzie nauki, które na pozór nie mają nic wspólnego z wojną, jak medycyna czy biologia. Z opublikowanego niedawno sprawozdania uniwersytetu w Chicago dowiadujemy się, że uniwersyteckie laboratoria chicagowskie wypróbowały w ciągu czterech lat półtora tysiąca trucizn, które mogą być stosowane masowo w przyszłej wojnie chemicznej¹⁾.

Kilka miesięcy temu Ministerstwo Obrony USA wyasygnowało dodatkowo 6 milionów dolarów na przeprowadzenie specjalnych badań nad sposobem rozsiewania bakterii i szkodników (np. stonki ziemniaczanej) z samolotów oraz opracowanie „ulepszeń metod ofensywy bakteriologicznej”. Przy opracowywaniu metod wojny bakteriologicznej imperialiści amerykańscy szeroko korzystają z doświadczeń swych kolegów, japońskich zbrodniarzy wojennych. Jak wiadomo, już w r. 1946 osiemnastu najwybitniejszych japońskich bakteriologów przeniosło się do Stanów Zjednoczonych, zabierając z sobą wszystkie materiały o przygotowywanej przez imperialistów japońskich wojnie bakteriologicznej przeciw Związkowi Radzieckiemu²⁾. Tych bakteriologów, którzy pozostali w Japonii, wziął pod swoją opiekę Mac Arthur. W książkach „uczonych” amerykańskich podkreślane są zalety wojny bakteriologicznej: jest ona tańsza od wojny atomowej, a ponadto zabija ludzi nie niszcząc ich własności, fabryk i domów.

Bakteriologowie japońscy przeprowadzali doświadczenia nad więźniami obozów koncentracyjnych. Bakteriologowie amerykańscy przygotowują wojnę bakteriologiczną przeprowadzając doświadczenia nad Eskimosami, wywołując wśród nich sztucznie epidemię dżumy. Zarażanie zdrowych ludzi zarazkami, które mają być używane w przyszłej wojnie, stosowane jest również przez Wydział Naukowo-Badawczy Służby Medycznej Marynarki Wojennej USA w Egipcie, w pobliżu Kairu³⁾.

Uczeni anglosascy w walce o pokój

Nie wszyscy uczeni w Stanach Zjednoczonych i innych krajach imperialistycznych godzą się na zaprzęganie nauki do służby zbrodniczym celom bankierów i generałów. Wśród uczonych anglosaskich znajdują się komuniści, postępowcy i w ogóle uczciwi ludzie, którzy protestują przeciw wyzyskiwaniu energii atomowej dla celów wojennych i przeciw zbrodnictwom przygotowaniom do wojny bakteriologicznej. Wielu uczonych w krajach kapitalistycznych podpisało sztokholmski apel pokoju i bierze czynny

---

¹⁾ N. Inozemcew — Милитаризация науки в США, „Известия” 13. 4. 1950.

²⁾ F. Kamiński — Куда ведут нити Хабаровского процесса, „Знамя” z sierpnia 1950 r.

³⁾ W. Korionow — *Militaryzacja nauki i oświaty w USA* (tłum. z Prawdy z 12. VIII. 1950).

udział w pracach komitetów obrońców pokoju. Przeciw tym wszystkim uczonym stosowane są najrozmaitsze represje, a więc przede wszystkim masowe usuwanie z zajmowanych katedr. Po to właśnie wielkie koncerty i sztab armii USA poumieszczały na czele uniwersytetów i instytutów naukowo-badawczych różnych Eisenhowerów, Nimitzów i Stassenów, żeby usuwać od pracy naukowej tych uczonych, którzy nie chcą podporządkować badań naukowych dyktandu zbrodniarzy wojennych. Faszystowska „czystka” admirała Nimitza, którego postawiono na czele uniwersytetu kalifornijskiego, objęła na początku bieżącego roku szkolnego 157 profesorów i pomocniczych sił naukowych, zwolnionych za odmowę złożenia podpisu pod deklaracją antykomunistyczną¹⁾. To samo dzieje się na innych uniwersytetach. Jednego profesora usunięto za pozytywną ocenę prac uczonego radzieckiego Łysenki, innych za popieranie Partii Postępowej. Profesorów podejrzanych o komunizm amerykańskie gestapo (FBI) wtrąca do więzień. Dla podejrzenia o komunizm wystarcza między innymi protest przeciw rasowej dyskryminacji Murzynów.

Proces faszyzacji ustroju Stanów Zjednoczonych zaszedł bardzo daleko. Postępowi uczeni anglosascy w niezmiernie trudnych warunkach toczą walkę o honor i niezależność nauki, o to, żeby nauka służyła dobru ludzkości, a nie zbrodniczemu dziełu zniszczenia. Prześladowani, usuwani z katedr, otoczeni szpiegami, denuncjowani, wtrącani do więzień, uczeni amerykańscy zaczynają sobie coraz jaśniej zdawać sprawę z tego, że imperializm uniemożliwia niezależne badania naukowe, że pod panowaniem wielkiego, agresywnego, zbrodniczego kapitału dalszy rozwój nauki jest niemożliwy i że obowiązkiem każdego naukowca, jeśli nie chce stać się narzędziem imperialistycznych zbrodniarzy wojennych, jest walka z faszyzacją Stanów Zjednoczonych, walka z imperializmem, walka o pokój i prawdziwą demokrację.

TADEUSZ ROJEK

PLAN SCHUMANA

Wojskowa okupacja części Niemiec przez Związek Radziecki nie miała nic wspólnego z celami i metodami okupacyjnymi krajów kapitalistycznych. Nie zależało Związkowi Radzieckiemu na uciskaniu narodu niemieckiego i ciągnięciu jego kosztem zysków dla siebie, wprost przeciwnie, podstawową zasadą okupacji radzieckiej w Niemczech było stworzenie przesłanek do odbudowy jego życia politycznego, gospodarczego i kulturalnego na fundamentach demokracji i umiłowania pokoju przy poszanowaniu niezależności narodowej okupowanych.

---

¹⁾ W. Korionow Милитаризация науки и презвещения в США.

Celem polityki stalinowskiej było zniszczenie hitleryzmu, a to bynajmniej nie oznaczało zniszczenia Niemiec. Wykorzenienie hitleryzmu było uwarunkowane likwidacją podstaw materialnych klasy rządzącej obszarników i monopolistów. Stało się to dzięki wielkim reformom, które rozwiązały koncerny i trusty, a należące do nich zakłady przemysłowe oddały ludowi. Stało się to dzięki reformie rolnej, która majątki obszarników podzieliła między małych i bezrolnych chłopów.

Wcielając w życie taką politykę, Związek Radziecki wspierał demokratyczne siły narodu niemieckiego, a przede wszystkim klasę robotniczą. Klasa ta pod przewodnictwem SED z wypróbowanymi działaczami antyfaszystowskimi na czele była jedyną siłą, która mogła szerokie masy ludowe i młodzież wprowadzić na nową drogę tworzenia demokratycznego państwa niemieckiego.

To, co było możliwe we wschodniej strefie okupacyjnej Niemiec, możliwe było i w trzech pozostałych. Zależało zaś jedynie od dochowania wierności zobowiązaniom międzynarodowym powziętym w układzie poczdamskim. I gdyby rządy USA, Wielkiej Brytanii i Francji miały na celu istotnie wypalenie resztek hitleryzmu i odbudowę Niemiec na zasadach demokratycznych, dziś NRD — Niemiecka Republika Demokratyczna — obejmowałaby faktycznie terytorium całych Niemiec.

Interesy jednak klasy posiadającej, reprezentowanej przez rządy mocarstw zachodnich, sprawiły, że ich polityka była zupełnie sprzeczna nie tylko z duchem i literą układu poczdamskiego, lecz także i z żywotnymi interesami narodów amerykańskiego, angielskiego i francuskiego, jak też z interesami narodu niemieckiego.

By utrzymać u siebie ustrój kapitalistyczny, rządy te popierały wielki kapitał niemiecki i sprzeciwiały się przeprowadzaniu niezbędnych reform demokratycznych. Pozostawiając nietkniętą własność junkrów i baronów przemysłu, tolerowały wpływy ludzi, którzy byli mocodawcami Hitlera. Szalony zamiar pokonania w jakiejś awanturze wojennej sił obozu demokracji i postępu, a więc przede wszystkim Związku Radzieckiego i krajów demokracji ludowej, stał się dla reakcjonistów wszystkich krajów wspólną platformą polityczną. Imperializm amerykański z kolei, prowadząc politykę ujarzmienia Europy zachodniej, oparł się na zachodnio-niemieckim potencjale gospodarczym, politycznym i militarnym, jako na najpotężniejszym i najbardziej kompletnym potencjale europejskiej części świata kapitalistycznego.

Stąd musiało wypłynąć na czoło międzynarodowej problematyki politycznej zagadnienie Zagłębia Ruhry jako potencjalnej bazy wojskowo-przemysłowej wrogiego Związkowi Radzieckiemu bloku. Opierając po części realizację swoich planów na niemieckim arsenale agresji, imperialiści amerykańscy przyswoili sobie starą koncepcję imperializmu niemieckiego, a mianowicie — połączenia w ramach jednego kombinatu ciężkiego prze-

mysłu Ruhry, Lotaryngii, Saary i Luksemburga. Ta potężna baza przemysłowa miałaby zapewnić panowanie nad Europą i żywić siły nowej ewentualnej agresji.

Zagłębie Ruhry jest węglowym skarbem Europy zachodniej, ocenianym na 88 miliardów ton. Przed wojną wydobycie węgla wynosiło 128 milionów ton rocznie, obecnie dochodzi do 108 milionów ton i liczba ta ma tendencję rosnącą. Kopalnie są w wysokim stopniu zmechanizowane. Koksownie Zagłębia Ruhry przed wojną dostarczały 32 miliony ton koksu i 8 mld. m³ gazu ziemnego.

Hutnictwo Zagłębia Ruhry produkowało przed wojną 11,2 miliona ton stali, 13,7 miliona ton surówki oraz 9,2 miliona ton walcówki. W początkach kwietnia br. stało się wiadome, że produkcja stali na terenie Zagłębia Ruhry przekroczyła w marcu milion ton. Produkcja maszyn i narzędzi oceniana jest na 260 tys. ton rocznie. W zagłębiu Ruhry rozwinął się także potężny przemysł chemiczny. Ponadto jest to kolos gospodarczy dysponujący wszystkimi środkami produkcji, transportu i urządzeń przetwórczych niezbędnych dla pełnej produkcji przemysłowej. Zagłębie Ruhry nie posiada wszakże rudy metalowej. Tę rudę natomiast ma francuska Lotaryngia i stąd dążenie niemieckiego hutnictwa do zdobycia dla siebie lotaryńskich kopalń rudy. Przed wojną bowiem niemieckie rudy żelazne zaspokajały tylko piątą część potrzeb swego hutnictwa.

Lotaryngia natomiast zajmuje drugie miejsce w świecie kapitalistycznym pod względem bogactwa złóż rudy żelaznej. W r. 1948 wydobyto w Lotaryngii 21,5 miliona ton rudy, natomiast wydobycie innych francuskich złóż rudy wyniosło zaledwie 1,4 miliona ton. Prócz tego Lotaryńskie Zagłębie Węglowe znajduje się na drugim miejscu wśród zagłębi francuskich.

Hutnictwo Francji wschodniej produkuje 67% francuskiej stali, 79% surówki, 62% walcówki gorącej. Przemysły przetwórcze związane z zagłębiem lotaryńskim: hutniczy, cementowy, chemiczny, szklany, fajansowy itd., stanowią łącznie duży potencjał przemysłowy.

Zagłębie Węglowe Saary dostarczało przed wojną 13 milionów ton węgla rocznie. Hutnictwo Saary produkowało przed wojną 2,3 miliona ton stali, 2,2 miliona ton surówki oraz 2 miliony ton walcówki.

Bogate złoża rudy lotaryńskiej stanowiły od dawna przedmiot pożądania agresywnego imperializmu niemieckiego. Polityka kaisera Wilhelma II zmierzała do połączenia węgla ruhrskiego z rudą lotaryńską. Koncepcja ta była bardzo ważnym elementem generalnego planu walki o hegemonię światową Niemiec. W tajnym memoriale z r. 1917 zredagowanym dla Wilhelma II przez potentata przemysłowego Saary Roechlinga zostało powiedziane, że potęga militarna Niemiec wymaga połączenia nie-

mieckiego hutnictwa Ruhry ze wschodnio-francuskim zagłębiem węglowym. Klęska imperializmu niemieckiego w wojnie 1914—1918 nie odwróciła monopolistów niemieckich od ich planów. Hugo Stinnes, jeden z ruhrskich magnatów przemysłowych, zaproponował połączenie Ruhry z Lotarynią, a to w ramach konsorcjum przy udziale kapitału niemieckiego i francuskiego. Nawiązał rozmowy z *Comité des Forges* (związkiem francuskiego przemysłu hutniczego), lecz obydwie strony nie mogły się pogodzić co do kierownictwa konsorcjum. Stinnesowi bowiem chodziło o odbudowanie przemysłowej potęgi Niemiec i otwarcie im drogi do rynków światowych przy pomocy projektu unii gospodarczej. *Comité des Forges* miał w owym czasie analogiczne projekty, tylko, że pierwszoplanowe role zastrzegął dla przemysłu francuskiego.

Rokowania te jednak nie pozostały jałowe, bo w r. 1926 powstał kontynentalny kartel stalowy, który zgrupował monopolistów Niemiec, Francji, Belgii, Luksemburga, przyłączyli się również do niego przemysłowcy angielscy i amerykańscy. Na czele tego kartelu stał Thyssen, który później finansował Hitlera, a cały kartel służył przemysłowcom Ruhry za narzędzie do wyciągania z zagranicy kredytów i dewiz, zwróconych podczas ostatniej wojny wierzycielom w postaci bomb i pocisków. Wojna w latach 1939—1940 nie przerwała więzów łączących z poprzedniego okresu Ruhre z Lotarynią. Ruda żelazna była wywożona nadal do Niemiec za pośrednictwem Luksemburga. Było to możliwe dzięki wzajemnym powiązaniom kapitału francuskiego i niemieckiego. Po okupowaniu Francji w r. 1940 pierwszym zarządzeniem wydanym przez władze hitlerowskie była aneksja Lotaryngii.

Po zakończeniu wojny już w r. 1946 Arnold Rechberg, czołowa osobistość niemieckiego imperializmu, zagadał na starą nutę. W memorandum wystosowanym do władz okupacyjnych zachodnich zalecał gorąco unię interesów przemysłu angielskiego, francuskiego i niemieckiego pod egidą kapitału amerykańskiego. Zalecenie Rechberga zostało w lot podchwyczone przez przemysłowców nadreńskich i od tego czasu każdy rok przynosił liczne wystąpienia niemieckich kół gospodarczych popierające unię Ruhry i Lotaryngii. W początkach r. 1948 organ przemysłowców Zagłębia Ruhry *Handelsblatt* żądał roztoczenia projektowanej kontroli „międzynarodowej” Zagłębia Ruhry na cały przemysł europejski łącznie z Lotarynią. Lecz i tym razem magnaci przemysłu nadreńskiego napotkali na swej drodze sprzeczne z ich planami zamiary przemysłowców francuskich z *Comité des Forges*. Ci bowiem opracowali plan bardzo podobny do planu swych niemieckich kolegów, z tą jednakże różnicą, że ciężar gatunkowy tej unii spoczywał na Lotaryngii, a nie na Zagłębiu Ruhry. Innymi słowy, produkcja surówki i stali miała zostać przeniesiona do Lotaryngii, przy czym od czterech do pięciu milionów ton surówki rocznie miało być przekazywane Zagłębiu Ruhry do przerobienia, a Zagłębie Ruhry ze swej strony miało dostarczać Lotaryngii zwiększonych kontyngen-

tów węgla. Ten plan, przedstawiony przez Bidault, spotkał się z poparciem przemysłowców brytyjskich, którzy uważali, że obejmą przewodnictwo w tym konsorcjum.

Podczas gdy te przeciwstawne tendencje ścierały się ze sobą, dojrzała koncepcja amerykańska, która zarówno Ruhrę, jak i Lotaryngię usuwała spod kompetencji rządów zainteresowanych i oddawała na usługi polityki, mającej otrzymać miano atlantyckiej.

Aczkolwiek Zagłębie Ruhry znajduje się w strefie brytyjskiej, to jednak Brytyjczycy bynajmniej nie odgrywają w jego sprawach roli pierwszorzędnej. Monopoliści amerykańscy zagnieździли się w Zagłębiu na dobre i od początku traktowali je jako swoją bazę ekspansji w Europie. W roku 1948 prasa zachodnia zakomunikowała o istnieniu tajnego projektu amerykańskiego przewidującego połączenie Ruhry i Lotaryngii w jeden potężny kombinat węgla i stali. Znany publicysta francuski Pertinax pisał w tym czasie w *France-Soir* (maj 1948), że ambasador USA w Londynie, Lewis Douglas omawiał z rządem brytyjskim plan tego rodzaju. W planie tym przewidziany był organ międzynarodowej kontroli, który — rozciągając swoją władzę na Zagłębie Ruhry i Lotaryngię — miał przeprowadzać repartycję węgla, koksu i stali niemieckiej oraz rudy francuskiej. Już wtedy było rzeczą jasną, że amerykańscy imperialiści zamierzali pozbawić Francję jej najważniejszych okręgów przemysłowych, aby przyłączyć je do okupowanej Ruhry. Była to właściwie synteza planów snutych od stu lat przez imperialistów niemieckich.

Okazało się, że plany te znajdują żywe echo nie tylko wśród kosmopolitycznej warstwy francuskich przemysłowców stali, którzy byli właścicielami akcji przemysłu niemieckiego, lecz także i wśród wiernych agentów amerykańskiego imperializmu w Europie zachodniej — francuskich socjaldemokratów. Leon Blum na konferencji COMISCO 25 kwietnia 1948 oświadczył, że: „Dla przyszłości Stanów Zjednoczonych w Europie jest rzeczą niezmiernie ważną zjednoczenie przemysłu Ruhry i Nadrenii w jeden wielki kombinat przemysłów węglowych, hutniczych i chemicznych całego zagłębia węglowego Belgii, Saary, Lotaryngii i północnej Francji”.

Dnia 30 grudnia 1948 premier prowincji Rhein-Nord pfn. zach. Westfalli Karl Arnold oświadczył: „Kraje sąsiadujące z Niemcami powinny utworzyć z Zagłębiem Ruhry rodzaj unii gospodarczej... Unia taka powinna obejmować wszystkie kopalnie żelaza Lotaryngii i Saary oraz ciężki przemysł Belgii i Luksemburga”.

New York Times z 5 stycznia 1949 donosił, że w Düsseldorfie odbyła się tajna konferencja z udziałem przemysłowców niemieckich, francuskich i luksemburskich, na której zapadło postanowienie odbudowania karuntu stalowego Europy zachodniej. Dziennik niemiecki *Die Welt am Sonn-*

tag z dnia 14 listopada 1949 donosił, że toczą się pertraktacje między przemysłowcami amerykańskimi, francuskimi i niemieckimi, i że w wyniku tych pertraktacji ma powstać układ gospodarczy Francja—Ruhra.

Wreszcie 9 maja 1950, w rezultacie rozmów przeprowadzonych między sekretarzem Stanu Achesonem i ministrem spraw zagranicznych Francji Schumanem, ten ostatni oświadczył na zwołanej umyślnie w tym celu konferencji prasowej, co następuje:

„Zjednoczenie narodów europejskich wymaga zakończenia wiekowego sporu francusko-niemieckiego. Przedsięwzięta w tym celu akcja powinna więc przede wszystkim dotyczyć Francji i Niemiec. Dlatego rząd francuski proponuje podjęcie natychmiastowej akcji w zakresie ograniczonym, ale decydującym: rząd francuski proponuje mianowicie poddanie całości produkcji francusko-niemieckiej węgla i stali wysokiej władzy wspólnej w ramach organizacji, do której dostęp byłby otwarty dla innych krajów Europy. Połączenie produkcji węgla i stali zapewni natychmiastowe stworzenie wspólnych podstaw rozwoju gospodarczego, co jest pierwszym etapem na drodze do federacji europejskiej i zmieni jednocześnie przeznaczenie rejonów od dawna zajmujących się produkcją zbrojeniową, której ofiarą padały najczęściej same. Wspólnota produkcyjna w ten sposób zawiązana wykaże, że wszelka wojna między Francją a Niemcami jest nie tylko nie do pomyślenia ale w ogóle niemożliwa w sensie materialnym“. Do tych zasadniczych argumentów propagandowych Schuman dorzucił jeszcze jeden, a mianowicie, że połączenie produkcji francusko-niemieckiej z jednoczesnym udostępnieniem udziału w tym zjednoczeniu innym państwom polepszy zaopatrzenie Europy w dobra inwestycyjne i umożliwi rozbudowę gospodarczą kontynentu afrykańskiego¹⁾.

Tak brzmi sławetny „plan Schumana“, który ucieleśnia starą ideę niemieckiego imperializmu, objętą w spadku przez imperializm amerykań-

---

¹⁾ Komunikat wydany po londyńskiej konferencji trzech ministrów spraw zagranicznych w maju 1950 stwierdzał, że „trzy rządy porozumiały się w głównych zarysach co do politycznego rozwoju ludów Afryki i realizacji lepszych warunków społecznych i ekonomicznych“.

Plan Schumana otwiera Francuską Afrykę przed eksploatacją amerykańską, ujętą w 4 punkcie Trumana jako pomoc dla narodów zacofanych w rozwoju gospodarczym. Na kongresie partyjnym MRP 20 maja 1950 r., Schuman powiedział, że „Francja wniesie w posagu swój sprzęt i rynek afrykański“.

ski, ideę, która zawsze oznaczała jedno: podporządkowanie Europy Zachodniej agresywnym Niemcom w celu realizowania ich polityki ujażdżania i podboju. Francja tracąca z każdym dniem resztki swej niezależności na korzyść amerykańskich imperialistów została przez rząd, który mieni się rządem francuskim, odarta z podstawowych zasad swego bezpieczeństwa: kontroli nad ciężkim przemysłem niemieckim.

*

Wykonując wolę swoich mocodawców zza oceanu, Schuman w imieniu reakcyjnego rządu francuskiego wyrzekł się przysługujących Francji praw kontroli gospodarki Niemiec zachodnich, a ponadto wyrzekł się praw do udziału w reparacjach.

Oświadczenie Schumana poprzedziła konferencja trzech ministrów spraw zagranicznych, która miała się zająć sprawą niemiecką jako jednym z głównych zagadnień. W kampanii przygotowawczej przeprowadzonej przez prasę reakcyjną usiłowano przekonać opinię publiczną, że Niemcy zachodnie muszą zostać włączone do agresywnego paktu atlantyckiego, co oznaczało utworzenie w Niemczech zachodnich reakcyjnych sił zbrojnych. Inicjatorzy tego projektu z Departamentu Stanu rozumieli doskonale, że ich koncepcja obudzi niepokój i gorące sprzeciwy przede wszystkim francuskiej opinii publicznej. Dlatego też nie od razu wyłożono karty na stół, lecz początkowo mówiono tylko o przekształceniu Niemiec zachodnich w „aktywnego sojusznika“ w „zimnej wojnie“. Ale nawet i te maskujące prawdę sformułowania wywołały silną reakcję w patriotycznej części społeczeństwa francuskiego, pod naciskiem którego rząd został zmuszony do złożenia oświadczenia, iż „w żadnym wypadku nie będzie mowy o włączeniu Niemiec do obronnego systemu paktu atlantyckiego“ (Schuman na posiedzeniu Rady Ministrów 28 kwietnia 1950 r.). Było to kłamstwo. Rząd z całą świadomością okłamywał naród. Zagadnienie włączenia Niemiec zachodnich do paktu atlantyckiego nie polegało tylko na remilitaryzacji Niemiec pojętej jako zorganizowanie niemieckiej armii. Rzeczą najważniejszą było utworzenie bazy wojenno-przemysłowej, w której amerykańska polityka agresji — tak jak przedtem polityka Hitlera — znalazłaby realne oparcie.

W tym kierunku zmierzały wysiłki ostatnich lat podejmowane przez amerykańskie koła dyplomatyczne, a przede wszystkim wojskowe. To było jądro planu Marshalla¹⁾. Żeby te wysiłki ukoronować sukcesem, trzeba było pogwałcić układ poczdamski i złamać opór Francji.

---

¹⁾ Istotny sens planu Marshalla został ujawniony przez ówczesnego podsekretarza stanu Achesona, który 25 czerwca 1947 r. oświadczył: „*Podwyższenie niemieckiej produkcji jest uważane przez rząd amerykański za podstawę planu, który w ślad za propozycją pana Marshalla opracują kraje Europy*“.

Układ poczdamski został pogwałcony przez odstąpienie od zasady czterostronnego porozumienia w sprawach dotyczących przyszłości Niemiec przez prowadzenie polityki ich podziału, przez ignorowanie zasadniczych postanowień układu w sprawie demokratyzacji, denazyfikacji i demilitaryzacji. Władze okupacyjne anglo-amerykańskie popierały wzrost potencjału wojenno-przemysłowego Tryzonii. Przeprowadzono demontaż pokojowego i konkurencyjnego przemysłu niemieckiego, ale znoszono ograniczenia produkcyjne w przemyśle ciężkim i chemicznym. We wzroście produkcji tych gałęzi przemysłu zainteresowani są przede wszystkim monopolisci amerykańscy, którzy wykupili pakiety akcji niemieckich koncernów.

Opór Francji został złamany jeszcze w czasie konferencji moskiewskiej w r. 1947 (marzec—kwiecień). Porozumienie między delegacjami anglosaskimi i delegacją francuską zostało osiągnięte za cenę „prowizorycznego statutu“ przewidującego „autonomię“ Saary i jej gospodarcze związanie z Francją. Francja natomiast godziła się na dominację anglo-amerykańską w Zagłębiu Ruhry. Ostatnim środkiem nacisku amerykańskiego na Francję użytym w czasie rozmów Achesona z Schumanem przed londyńską konferencją trzech ministrów spraw zagranicznych w maju 1950 r. była sprawa pomocy wojskowej i finansowej, jakiej Stany Zjednoczone miały udzielić Bao-Dai dla dalszego prowadzenia wojny przeciw narodowi Vietnamu, która to wojna wyczerpała Francję. Warunkiem współudziału imperializmu amerykańskiego w wojnie przeciw Vietnamowi była całkowita rezygnacja Francji z podstaw polityki jej bezpieczeństwa, przy czym rezygnacja o tyle dla Francji kosztowna, że otwierała przed amerykańskim imperializmem wygodną drogę do usadowienia się na dobre we Vietnamie.

*

Po opublikowaniu „planu Schumana“ radziecki tygodnik *Nowe Czasy* pisał: „Kapitulacja Schumana przed Achesonem oznacza groźbę dla gospodarczej niezawisłości Francji. W projektowanym supertruście nie może być mowy o jakimkolwiek „równouprawnieniu“ między monopolami francuskimi i amerykańsko-niemieckimi. Dość przypomnieć, że produkcja stali w Zagłębiu Ruhry przekracza znacznie produkcję całego francuskiego hutnictwa stalowego. Prócz tego, jak wiadomo, hutnictwo francuskie zależne jest od węgla koksującego wydobywanego w kopalniach Ruhry. Jeśli projekt Achesona-Schumana wejdzie w życie, to o losach całego ciężkiego przemysłu, a więc również i całej gospodarki francuskiej, decydować będą rozkazy silniejszego współnika, w wyniku czego cała gospodarka francuska znajdzie się pod kontrolą zagranicznych monopolii amerykańskich i niemieckich“.

Potwierdzeniem słuszności opinii radzieckiego tygodnika jest likwidowanie tych ośrodków przemysłu francuskiego, których działalność mo-

głaby być przeszkodą dla „kombinatu“. Istnieje projekt zlikwidowania kopalni węgla w Nord-Pas de-Calais, a także położonych we Francji środkowej i na południu. Podobny los czeka huty Nantes, St. Nazaire, Caen, Bouceau, St. Etienne, Montluçon. Niemiecko-francuska dyrekcja przemysłu węglowego, jaka zostałaby powołana w wypadku realizacji planu Schumana, pozwoliłaby zamknąć pod pretekstem zbyt wygórowanych kosztów własnych wymienione wyżej kopalnie węgla. Pisał o tym wyraźnie *Deutsche Zeitung* wychodzący w Stuttgarcie. Rząd francuski zamknął na razie 51 kopalń węgla i zapowiedział zamknięcie następnych. Od czerwca 1947 do kwietnia 1949 r. 56 282 górników zostało pozbawionych pracy w przemyśle węglowym. Przewiduje się także zaprzestanie eksploatacji pewnych złóż rudy na Zachodzie i w Pirenejach, mimo że dają one rudę o większej zawartości żelaza.

Jednocześnie pracuje się nad projektami przekopania kanału Mozella — Metz — Moguncja w celu ułatwienia transportu rudy lotaryńskiej do hut Zagłębia Ruhry, gdzie Amerykanie projektują z kolei budowę ogromnej stalowni, w której zamierzają zainwestować 25 milionów dolarów. Po stronie francuskiej przyspiesza się unowocześnienie kopalń żelaza w Lotaryngii, realizuje się projekty dotyczące central ciepłych opartych na Zagłębiu Lotaryńskim, a mianowicie dwóch olbrzymich central kopalnianych w Carling i Gressbriedstroff oraz czterech wielkich central hutniczych w Knutange, Herserange, Neuves Maisons i Micheville. Jednocześnie stopniowo rezygnuje się z planów korzystania z siły wodnej stanowiącej najbardziej ekonomiczne źródło energii w kraju.

Produkcja przemysłowa „kombinatu“ bez trudności wyprze wszelkie inne produkty przemysłowe z rynku Europy zachodniej, ponieważ łączna produkcja hutnicza Ruhry, Lotaryngii i Saary wynosząca w cyfrach zaokrąglonych 25 milionów ton stali i 20 milionów ton surówki rocznie, pozwoliły na zajęcie stanowiska wyłącznego dostawcy produktów hutniczych dla przemysłów przetwórczych Europy zachodniej. Trzeba dodać, że produkcja niemiecka jest tańsza, ponieważ techniczne wyposażenie przedsiębiorstw przemysłowych Ruhry jest nowocześniejsze niż przestarzałe urządzenia przemysłu francuskiego, ponadto hutnictwo francuskie płaci obecnie 6 tys. fr. za tonę koksu, a hutnictwo niemieckie — 3,5 tys. fr. Tania jest niemiecka siła robocza. Obciążenia społeczne wynoszą jedynie 16% płac. Nie istnieje dodatkowa opłata za godziny nadliczbowe przy bezlitosnym wyzysku pracy kobiet. Tak więc możliwości wyparcia francuskich produktów przemysłowych z rynku europejskiego rysują się bardzo wyraźnie; to samo dotyczy wytwórczości przemysłowej Włoch, Belgii, Holandii, Luksemburga.

Jest rzeczą powszechnie znaną, że pod naciskiem rządu amerykańskiego gospodarka francuska zorientowana jest na produkcję wojenną. To prowadzi do przekształcenia Francji w kraj kolonialny imperializmu

amerykańskiego. Francja staje się rynkiem zbytu sektora dolarowego i dostawcą surowca, dostawcą taniej siły roboczej. Plan utworzenia kombinatu¹⁾ ruhrsko-lotaryńskiego uderza we francuską klasę robotniczą, której grozi nie tylko obniżeniem zarobków, lecz także bezrobociem. Istnieje plan¹⁾ zatrudniania bezrobotnych robotników w koloniach bądź w innych rejonach przy budowie baz i szlaków strategicznych żądanych przez dowództwo wojsk amerykańskich. Likwidując w ten sposób pewne ośrodki proletariatu wielkoprzemysłowego kapitalizmu ma nadzieję zniszczyć, a przynajmniej zredukować opór francuskiej klasy robotniczej przeciwko przygotowaniom do nowej wojny. W związku z ewentualną realizacją „planu Schumana” mówi się już o „wyrównaniu” zarobków francuskich robotników do poziomu ich niemieckich towarzyszy w Tryzonii, gdzie zarobki są o 40—50 % niższe niż we Francji. Półtoramilionowa armia bezrobotnych w Tryzonii (według danych oficjalnych) będzie rezerwuarem siły roboczej, skąd monopolisci czerpać będą robotników, stosując odpowiedni nacisk na płace robocze w Europie zachodniej.

Tak więc Robert Schuman realizuje plan odprzemysłowienia Francji, który uczyni z niej rynek zbytu dla wojennego przemysłu niemieckiego, skazując robotników francuskich na bezrobocie lub głodowe płace oraz zmuszając chłopów francuskich do sprzedawania swoich artykułów za bezcen. Z przewagi jaką osiągnęła produkcja niemiecka węgla i stali nad produkcją francuską, wynika, że w projektowanym „kombinacie” rolę kierowniczą obejmą potentaci niemieccy, a więc ci, którzy umożliwili Hitlerowi rozpętanie drugiej wojny światowej. Ze strony francuskiej natomiast współdziałać z nimi będą te czynniki, które w okresie wojny znajdowały się na usługach Vichy. Tak więc raz jeszcze kolaboranci francuscy spotkają się ze swymi mocodawcami.

Przemysł stalowy Zagłębia Ruhry skoncentrowany jest w obrębie 7 grup kapitalistycznych. Połowę przemysłu kontroluje 6 grup — Krupp, Haniel, Hoesch, Klockner i Mannesmann, drugą połowę — Vereinigte Stahlwerke. Vereinigte Stahlwerke są częścią olbrzymiego amerykańskiego kombinatu stalowego U.S. Steel Co. W Przededniu wybuchu wojny w r. 1939 Vereinigte Stahlwerke produkowały 29,2 miliona ton węgla, tj. prawie połowę całej produkcji Francji, i 9,2 miliona ton stali, tj. więcej niż cała Francja w najlepszych latach. Grupa ta była zasilana olbrzymimi kredytami amerykańskimi. Sam tylko bank Dillon Read Co oddał do dyspozycji trustu kapitał wartości 200 milionów dolarów.

Współpracujące z Niemcami w okresie okupacji francuskie grupy kapitalistyczne, które wezmą udział w realizacji planu Schumana, to 5 największych kombinatów. Należą tu kombinat Usinor, Schneider et Cie,

---

¹⁾ François Billoux *Le plan Schuman de guerre „Cahiers du Communisme”*
nr 7/50.

grupa Wendela, Theodore Laurent-Pont oraz Raty i Ucpmi. Nad tymi wszystkimi grupami francuskimi i niemieckimi rozciąga swoją kontrolę kapitał amerykański, powiązany z nimi przez banki Dillon Read i Chase National, wykup akcji, a wreszcie przez bezpośrednią kontrolę administracyjną.

Plan Schumana jest planem amerykańskiego imperializmu, planem, który zagraża całemu ciężkiemu przemysłowi Europy zachodniej. Godzi on szczególnie w brytyjski przemysł stalowy. Rozmiary artykułu nie pozwalają wyczerpująco omówić refleksu planu Schumana na terenie brytyjskim, stanowi to odrębne zagadnienie, niemniej jednak trzeba zaznaczyć, że Wielka Brytania stanęła wobec niezwykle trudnego dylematu. Będąc uzależnioną od Stanów Zjednoczonych ryzykuje opozycję w stosunku do ich polityki w Europie zachodniej; jeżeli jednak zignoruje kombinat i nie zechce się do niego przyłączyć, stanie w obliczu gigantycznego konkurenta, jeżeli zaś przyłączy się do kombinatu, straci swą niezależność gospodarczą i polityczną.

Utworzenie kombinatu Ruhra-Lotaryngia, który zostanie rozszerzony na państwa Beneluxu i Włoch, wiąże się z amerykańską polityką scalania Europy i wprowadzania wolnej wymiany, polityki tworzenia rynku 150 milionów konsumentów, przeciwko której występuje Wielka Brytania. Na rynku tym królowałyby towary amerykańsko-niemieckie, a umowa zmniejszająca cła ochronne wewnątrz dziwoląga zwanego Fritaluxem (Francja, Włochy, Belgia, Holandia i Luksemburg) uważała za pożądane włączenie do tej grupy również i Niemiec zachodnich.

Utworzenie kartelu węgla i stali Ruhra-Lotaryngia ma za zadanie realizację celów politycznych agresywnego imperializmu amerykańskiego, lecz u jego kolebki stoi także zjawisko o charakterze gospodarczym: mianowicie nadprodukcja stali. Nie zmniejszając obecnego tempa produkcji w roku 1952 Wielka Brytania, Francja i Niemcy produkowałyby co najmniej 69 milionów ton stali, gdy tymczasem w najlepszym wypadku Europa zachodnia nie będzie mogła ani skonsumować ani wywieźć więcej niż 61 milionów ton. Pozostaje nadwyżka 8 milionów ton. Tradycyjnym lekarstwem ustroju kapitalistycznego na takie niedomaganie jest kartel, który rozdziela produkcję i organizuje rynek przy utrzymaniu pułapu cen.

*

Plan Schumana zagraża pokojowi. Wydobywa na powierzchnię życia politycznego czynniki wojenne, wskrzesza agresywne plany niemieckiego imperializmu, rozpala nadzieje odwetowe, podsyca szowinizm, a wreszcie odbudowuje militarystkę niemiecką przez odbudowę potencjału agresji, gwałci układ poczdamski — warunek i podstawę pokojowego rozwoju Niemiec. Wszystko, co podważa podstawy układu poczdamskiego na rzecz niemieckich sił reakcyjnych, oznacza zagrożenie pokoju.

Plan Schumana zagraża interesom zarówno francuskiej, jak i niemieckiej klasy robotniczej, a w następnym etapie — robotnikom Włoch, Anglii, Holandii, Belgii i Luksemburga. Sprzysiężenie kapitalistów przeciwko obozowi demokracji i postępu kroczącemu ku lepszej przyszłości pod przewodnictwem Związku Radzieckiego jest sprzeczne z interesami klasy robotniczej.

Nie może się on stać podstawą stałego porozumienia francusko-niemieckiego, jak utrzymują jego autorzy. Porozumienie takie może się dokonać tylko na podstawie internacjonalizmu proletariackiego. Dnia 15 czerwca 1950 r. w Berlinie przedstawiciele francuskiej centrali ruchu zawodowego CGT i niemieckiej FDGB wydali wspólną odezwę, w której stwierdzają wolę ścisłej i owocnej współpracy robotników francuskich i niemieckich dla obrony trwałego pokoju oraz walki z próbami odradzenia faszyzmu, walki prowadzonej w sprawie żywotnych interesów mas pracujących.

W lipcu br. zostało opublikowane wspólne oświadczenie komunistycznych partii Francji, Niemiec zachodnich, Włoch, Anglii, Belgii i Luksemburga, do którego to oświadczenia przyłączyła się Niemiecka Socjalistyczna Partia Jedności.

„Realizacja projektu Schumana — stwierdza oświadczenie — doprowadziło do podporządkowania przemysłu górniczego i metalurgicznego, a następnie całokształtu gospodarki Francji, Włoch, Belgii, Luksemburga, Wielkiej Brytanii i Holandii, kontroli kapitalistycznych magnatów Ruhry, pod rozkazami finansistów z Wall Street... Jest to przymierze handlarzy armat, skupiające pod kierownictwem potentatów dolara hitlerowskich przemysłowców Zagłębia Ruhry i francuskiego Komitetu Stalowego, który od dziesiątków lat zdradza interesy Francji... Zastrzeżenia wysunięte przez rząd angielski — to zastrzeżenia rządu imperialistycznego, który pragnie bronić swych własnych interesów w Europie, ale jednocześnie zachować rolę pierwszego agenta amerykańskiego, rolę przeznaczoną odtąd dla reakcyjnego rządu Niemiec zachodnich... Wojnie przygotowywanej przez imperialistów w oparciu o plan Schumana partie komunistyczne przeciwstawiają pokojowe współistnienie różnych ustro-

jów, co pozwoliłoby na rozwój stosunków gospodarczych z krajami środkowej i wschodniej Europy“.

Opinia polska widzi w ewentualnej realizacji planu Schumana powstanie bazy dla realizacji planów imperializmu niemieckiego, który by tym razem występował w roli wasala oligarchii finansowej Wall Strett. Polska polityka zagraniczna stoi na stanowisku, że zasady ustalone w Jałcie i Poczdamie są niewzruszalne i stanowią jedyną podstawę odbudowy Niemiec demokratycznych i pokojowych, skutecznym środkiem zapobieżenia odrodzeniu się imperializmu niemieckiego. Najlepszym przykładem rozwoju dobrych, przyjaznych sąsiedzkich stosunków z nowymi Niemcami odbudowanymi na zasadach Poczdamu są nasze stosunki z Niemiecką Republiką Demokratyczną. Nasza granica na Odrze i Nysie jest granicą pokoju i fakt ten ma ogromne znaczenie dla ułożenia się pokojowych stosunków w Europie. Powstanie NRD umożliwiła mądra, dalekowzroczna i konstruktywna polityka ZSRR, który od początku dążył do odbudowy Niemiec zjednoczonych na podstawach demokratycznych. I dlatego naród polski, widząc w projektowanym kartelu węglowo-stalowym niedwuznaczne zagrożenie bezpieczeństwa świata, jeszcze mocniej poprze wspólne wysiłki całego obozu pokoju, któremu przewodzi Związek Radziecki, w kierunku pokrzyżowania wszystkich machinacji organizatorów nowej agresji, jeszcze wytrwalej i ofiarniej prowadzić będzie walkę o pokój.

PROGRAMY I PRAKTYKA SZKOLNA

IRENA PIETRZAK - PAWŁOWSKA

UWAGI DO REALIZACJI PROGRAMU NAUKI O POLSCE w roku szkolnym 1950/51

Nowe programy szkolne, które w roku ubiegłym stanowiły pierwszą próbę zastosowania materializmu dialektycznego i historycznego oraz kształtowania światopoglądu naukowego młodzieży, uległy po rocznym doświadczeniu korekcie. Rozpoczynając obecnie nowy etap pracy musimy przede wszystkim dokładnie rozważyć dokonane w nich zmiany.

„Uwagi wstępne“ które poprzedzają tekst programu nauki o Polsce i świecie współczesnym oraz nauki o społeczeństwie w oficjalnym wydawnictwie Ministerstwa Oświaty z r. 1950, są dla nauczyciela zasadniczą pomocą. Wskazują one, jakim celem wychowawczym, kształcącym i poznawczym służyć ma dany materiał nauczania. Podkreślają szczególną rolę, którą spełnić mają te przedmioty w kształceniu młodzieży na świadomych i aktywnych budowniczych socjalizmu w Polsce.

To naczelne zadanie musimy mieć bacznie w pamięci w każdym momencie swej pracy, zarówno planując rozkład całości materiału, jak i na poszczególnych lekcjach. Podobnie — przy okresowym, jak i końcowym badaniu wyników, które mają być nie tylko słowną wypowiedzią przyswojonego przez ucznia materiału, ale świadczyć o dojrzywaniu umysłowym i moralnym młodzieży jako przyszłych budowniczych Polski socjalistycznej.

Szczegółowe wskazówki dla nauczyciela zawiera II część „Uwag wstępnych“, sformułowanych w całkowicie nowym ujęciu. Cele wychowawcze, kształcące i poznawcze ukazane zostały w dialektycznym związku z podkreśleniem 3 zasadniczych punktów:

- A. kształtowanie naukowego światopoglądu,
- B. kształtowanie moralności socjalistycznej,
- C. kształtowanie umiejętności poznawczych, a mianowicie rozumienia praw rozwoju dziejowego w konkretnej rzeczywistości Polski i świata współczesnego.

Zwłaszcza w punkcie B znajdziemy nowy i bogaty materiał, który należy przemyśleć, aby zrozumieć treść moralności socjalistycznej i pomóc młodzieży kierować się nią w codziennej praktyce życia zbiorowego.

W całości „Uwag“ wielokrotnie podkreślono konieczność nawiązania do bohaterskich wzorów ZSRR oraz postępowych tradycji narodowych. Rozbudzenie wśród młodzieży umiłowania kraju zwycięskiego socjalizmu, ugruntowanie wierności dla sojuszu ze Związkiem Radzieckim — to zasadniczy wykładnik internacjonalizmu, a zarazem patriotyzmu ludowego.

Ogólną treść „Uwag wstępnych“ dostosować należy do poziomu poszczególnych klas, w których realizować będziemy program. Inaczej nakreślimy sobie plan osiągania celów wychowawczych w klasie VII, inaczej w klasie X bądź XI.

Nie poprzestaniemy też na jednorazowej analizie „Uwag wstępnych“. Po zapoznaniu się ze szczegółowym materiałem nauczania wrócimy do nich ponownie, aby pod kątem postawionych nam zadań już na początku roku sformułować wyniki, jakie zamierzamy osiągnąć.

Przejdźmy do rozpatrzenia zmian w programach poszczególnych klas. Okaże się, że najwięcej dokonano ich w odniesieniu do klasy VII, znacznie mniej w zakresie klasy X i XI. Rozważymy więc szczegółowo program klasy VII, jako podstawowy, gdyż szereg analogicznych poprawek odnajdziemy w programie klasy XI; całość wniosków dotyczących pracy przygotowawczej nauczyciela odnosić się będzie i do klas licealnych.

Zasadniczy układ programu dla klasy VII obejmuje, jak w roku ubiegłym, dwudziestolecie międzywojenne (1918—1939), dobę drugiej wojny światowej oraz część aktualną, tj. obraz Polski Ludowej i świata po r. 1945. Jednak w ramy tego układu włączono szereg bardzo istotnych uzupełnień w treści materiału i jego podziale.

Kurs rozpoczynamy od charakterystyki pierwszej wojny światowej, podobnie jak w roku ubiegłym, bez przygotowania młodzieży na lekcjach historii odnośnie do zagadnień epoki kapitalizmu. Na tę wstępną trudność dydaktyczną należy zwrócić uwagę i wyjaśnić przynajmniej w największym skrócie historycznym pojęcie kapitalizmu oraz ich sprzeczności. Jest to bowiem punkt wyjścia do zrozumienia przez młodzież procesów przekształdowych kapitalizmu także w obecnej konkretnej rzeczywistości, stanowi więc zasadniczy element jej świadomości politycznej.

Jeszcze ważniejsze z tychże względów jest staranne opracowanie z młodzieżą punktów 2 i 3 programu, tj. zagadnienia Wielkiej Rewolucji Listopadowej oraz ZSRR jako pierwszego państwa socjalistycznego. Znowu jest to materiał nie tylko poznawczy, ale wybitnie wychowawczy, żywy i aktualny, zwłaszcza że do punktów tych włączone zostały życiorysy Lenina i Stalina. Nauczyciel posłuży się tu bogatym zasobem pomocy: ilustracjami i tekstem źródłowym z pism obu wodzów Wielkiej Rewolucji, aby osiągnąć właściwą reakcję emocjonalną uczniów. Już na tych pierwszych lekcjach powinna młodzież związać się jak najsilniej z obozem socjalizmu, zrozumieć istotę wzmagającej się w każdym roku walki między obozem pokoju i postępu a obozem wojny i wstecznictwa. Jeśli tak

doniosłe dla realizacji całości programu pierwsze lekcje nauki o Polsce i świecie współczesnym zostaną celowo przeprowadzone, ułatwią młodzieży znakomicie zrozumienie przeciwieństwa dwu nurtów na przykładzie Polski w okresie 20-lecia, jak i Polski w dobie drugiej wojny światowej.

DZIAŁ II: *Polska w dwudziestoleciu międzywojennym* został całkowicie przebudowany, a mianowicie ujęty chronologicznie, a nie tematycznie, jak poprzednio. Obecnie ukazuje on jaśniej przodowniczą rolę Komunistycznej Partii Polski w okresie wzniesienia rewolucyjnego w latach 1918—1919, a następnie jej wieloletnią walkę z siłami reakcji w Polsce kapitalistycznej. Wobec wprowadzenia szeregu nowych szczegółów może ten dział nasuwać pewne trudności w realizacji programu. Należy więc wniknąć dokładnie w treść każdej jednostki metodycznej, a przy powtórzeniu wyjaśnić ciągłość zgubnej polityki reakcji, która doprowadziła do katastrofy. Poczynając od proimperialistycznej orientacji polskiej burżuazji w dobie pierwszej wojny światowej, wykazać źródła zależności ekonomicznej i politycznej Polski burżuazyjnej od imperialistów. Stąd wynika sens odbytej w ich służbie wyprawy kijowskiej, następnie polityka ucisku narodowego, wroga polityka wobec ZSRR, a uległa wobec hitlerowskich Niemiec przygotowujących agresję antyradziecką. W dziale II brak jest wzmianki o konstytucji marcowej 1921 r., którą uwzględnić jednak należy, gdyż powoływać się na nią będziemy w związku z budową zrębów Polski Ludowej.

DZIAŁ III: *Lata wojny i okupacji (1939 — 1945)* uzupełniony został w następujących punktach:

w 1. wskazano na poparcie okupanta przez Watykan i część wyższego duchowieństwa oraz silnie zaznaczono antyludowy charakter emigracyjnego rządu burżuazyjnego;

w 2. i 3. podkreślono ogromny wkład Związku Radzieckiego w dzieło osiągnięcia zwycięstwa nad faszyzmem podczas drugiej wojny światowej oraz zdradziecką politykę sojuszników zachodnich;

w 4. i 5. uwypuklona została walka nurtu rewolucyjnego z reakcją w okresie okupacji oraz podkreślona przodująca rola kadry KPP w powstaniu Polskiej Partii Robotniczej oraz w akcji Gwardii Ludowej, ponadto współdziałanie organizacji młodzieżowej ZWM. Ofiarność tych szeregów rysuje się tym jaskrawiej na tle bratobójczej działalności oddziałów reakcyjnego podziemia.

DZIAŁ IV: *Polska Ludowa* — zachował swój dawny układ, jakkolwiek odmienne powiązanie problemów w podręczniku nauki o Polsce wydawało się zapowiedzią zmian. Nauczyciel stanie więc znów wobec trudności uzgodnienia tematyki podręcznika z kolejnością zagadnień programowych.

Temat A: „*Budowa zrębów władzy ludowej*“ obejmuje obecnie przemiany społeczno-ekonomiczne i ustrojowe, z opuszczeniem charakterystyki polityki zagranicznej (dawny p. 4). Na czoło wysunięta została rola klasy robotniczej, jako przodującej siły narodu, jako kierownika rewolucyjnej przebudowy struktury politycznej i gospodarczej. Zaznaczono przy tym, że reforma rolna nie rozwiązuje problemu przebudowy naszej wsi, nauczyciel powinien więc bacznie zrewidować swą interpretację dekretu z 6 września 1944 r., aby już w tym momencie wyjaśnić źródła zastrządzającej się walki klasowej na wsi i ukazać perspektywę budowy socjalizmu w rolnictwie.

Zagadnienia rewolucji społeczno-politycznej rozwinięte są w dalszych tematach: D. — *Prawno-polityczna organizacja państwa*“, gdzie nowe oświetlenie znalazły rady narodowe jako terenowe organy władzy jednolitej państwowej;

E: *Partie polityczne i organizacje społeczne* — z szerokim uwzględnieniem czołowej roli Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej oraz zadań Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego i bloku stronnictw demokratycznych;

F: — *Ustawodawstwo socjalne i polityka socjalna* pozostało w dawnej redakcji.

Zagadnienia przebudowy gospodarczej zobrazowane zostały, jak w roku ubiegłym, na bazie tematu B. „*Terytorium i ludność*“. W temacie C. „*Gospodarka*“ widzimy, że rozwinięty on został w odniesieniu do produkcji przemysłowej, głównie zaś do zmian dokonanych i planowanych w rolnictwie (PGR-y oraz 3 typy zrzeszeń produkcyjnych, nowe formy zbytu i zaopatrzenia); ponadto wyodrębniono w osobnym punkcie gospodarkę leśną. Nie zostały rozwinięte szerzej tak ważne punkty, jak: polityka finansowa (p. 7) oraz handel wewnętrzny i zagraniczny (p. 8). W pierwszym niewątpliwie należałoby uwzględnić charakterystykę budżetu Polski Ludowej, w drugim zobrazować walkę o uspołecznienie wymiany w obrocie wewnętrznym oraz rozszerzenie się zasięgu stosunków gospodarczych z krajami demokracji ludowej, a przede wszystkim z ZSRR. Nierozłącznie z powyższym zagadnieniem wiąże się temat G: „*Ustrój gospodarczy*“. Tu w oparciu o elementy już opanowane przez młodzież mamy wykazać rosnącą przewagę sektora uspołecznionego w poszczególnych dziedzinach życia gospodarczego; podobnie wymieniony powtórnie Plan Trzyletni omówiony inaczej (niż w p. B. 3), a mianowicie stanowić on będzie dla nas materiał ilustrujący istotę planowej gospodarki oraz jej zwycięską przewagę nad gospodarką kapitalistyczną. Na tym tle musimy ukazać Plan Sześcioletni nie tylko od strony cyfr, ale też jako etap w budowie socjalizmu w Polsce, w który ma się włączyć nasza młodzież uczestnicząc w rozwijającej się produkcji. Godziny poświęcone Pla-

nowi Sześćioletniemu powinny swym nastrojem porywać młodzież i wiązać ją z tym przełomowym wysiłkiem ogólnonarodowym.

W zamknięciu działu IV mamy skupić uwagę uczniów na zagadnieniach oświaty i kultury. Oprócz zobrazowania wielkich osiągnięć w tej dziedzinie mamy młodzieży klas VII (a podobnie i klas XI) wskazówki o możliwościach dalszego kształcenia się, uświadomimy jej społeczną doniosłość wyboru przyszłego zawodu w związku z zagadnieniem, jakie stoi przed naszymi kadrami. Punkt dotyczący kultury zmienił swą treść: zamiast dawać przegląd różnorodnych form upowszechnienia kultury, mamy wyjaśnić treść dokonanego przeobrażenia kultury, pociągnąć młodzież perspektywą jej roli w pogłębianiu rewolucji kulturalnej i w rozwijaniu jej socjalistycznych założeń.

DZIAŁ V: „*Świat po drugiej wojnie światowej*“ z istoty swej zawiera treść wciąż zmienną i wymaga od nauczyciela stałej aktualności, zwłaszcza że realizowany będzie w drugim półroczu. Tym uważniej śledzić będziemy nowy układ zagadnień ujętych obecnie nie w 2, lecz w 3 grupy tematyczne. Na wstępie mamy dać przegląd ogólny dwóch nurtów w polityce międzynarodowej po drugiej wojnie; nawiążemy oczywiście do wiadomości młodzieży z działu I, podkreślając ponownie wagę pierwszych lekcji, gdy kształtujemy rozumienie walki rozkładającego się kapitalizmu przeciw zwycięskiemu socjalizmowi. Przewidujemy, że w trzecim kwartale pojęcia te zostaną znacznie pogłębione, gdyż na lekcjach historii uczniowie poznają dzieje epoki kapitalizmu i imperializmu. Naszym zadaniem będzie wykazać prawidłowości działania praw rozwoju społecznego także w epoce współczesnej oraz wdrożenie młodzieży we właściwą ocenę wydarzeń bieżących o tyle, o ile to jest możliwe na poziomie klasy VII (a niezbędne w kl. XI).

W ten sposób realizując zagadnienia szczegółowe ukazywać będziemy w temacie B: „*Obóz demokracji i pokoju*“ wciąż rosnące siły państw socjalistycznych, jakim jest Związek Radziecki i kraje demokracji ludowej, z szerokim uwzględnieniem Niemieckiej Republiki Demokratycznej oraz narodów azjatyckich walczących o swe wyzwolenie ze zwycięskimi Chinami na czele.

W temacie C: „*Świat imperialistyczny*“ wykażemy na bogatym materiale faktycznym nieuchronność klęski imperializmu. W jednym i drugim nurcie wystąpi jasno dynamika sił rewolucyjnych kierowanych przez partie komunistyczne.

Bieżące, autorytatywne oświetlenie sytuacji międzynarodowej znajdzie nauczyciel w organie Biura Informacyjnego Partii Komunistycznych i Robotniczych: „*O trwałą pokój i demokrację*“.

DZIAŁ VI: „*Polska polityka zagraniczna*“ wyjaśniony na powyższym szerokim tle zmagania światowych sił postępu z obozem reakcji utrwali

w świadomości młodzieży, że właśnie sojusz ze Związkiem Radzieckim i krajami demokracji ludowej jest polityką prawidłową i jedynie słuszną.

DZIAŁ VII: „*Na drodze do socjalizmu*“ zamyka całość kursu klasy VII syntetycznym ujęciem osiągnięć przebudowy gospodarczej, społeczno-politycznej, kulturalnej oraz określeniem roli młodzieży jako przyszłych budowniczych socjalizmu.

Na przykładzie klasy VII omówiliśmy szereg kwestii programowych, które nauczyciel zrealizuje podobnie, chociaż na innym poziomie także w klasie XI.

Program kl. XI nie zmienił się w swym układzie w stosunku do roku ubiegłego, a także względnie niewiele się zmienił w swej treści. Wynika to z przyjętych w tym programie sformułowań bardziej ogólnych niż w klasie VII, co tym silniej zobowiązuje nauczyciela do aktualizowania treści. Uzupełnienia zastosowane głównie w działach II i V wynikają z tych samych założeń co w klasie VII.

Program klasy X wymaga szczegółowszej analizy. Należy stwierdzić ogólnie, że jego zakres nie uległ zasadniczym zmianom i został tylko nieco zmniejszony przez usunięcie działu VII. „*Elementy filozofii marksizmu-leninizmu*“ oraz przebudowany w dziale V zatytułowanym „*Rewolucja Socjalistyczna*“, jak również w dziale VI: „*Demokracja Ludowa*“. Zmiany te ułatwią chronologiczne rozwinięcie tematów, ale nasuną w realizacji nowe trudności; nauczyciel musi bowiem zapoznać młodzież z całością formacji socjalizmu, jeśli nauka o społeczeństwie ma spełnić swój główny cel, a mianowicie „*przyczynić się do zrozumienia przez uczniów praw rozwoju społecznego*“. Uczeń musi poznać wszystkie formacje łącznie z socjalizmem, zresztą wszystkie elementy tej formacji zawarte zostały w dziale VI.

Po zapoznaniu się z treścią programu robimy przegląd niezbędnych pomocy: kompletujemy w miarę możliwości mapy: fizyczne: Polski, Europy i świata oraz mapki polityczne świata (zawiera je m. in. wydany ostatnio atlas historyczny); wybieramy też odpowiednie tablice z kompletu ilustracji w podręczniku oraz w wydawnictwach pomocniczych, np. „*ZSRR w cyfrach*“, „*USA w cyfrach*“ (Wyd. „Prasy Wojskowej“), i planujemy, które z nich zlecimy powiększyć zdolniejszym uczniom albo kółku samokształcenia jako tablice ścienne. Kwestię skompletowania biblioteki podręcznej dla nauczyciela oraz zbierania materiałów prasowych omówimy w dodatkowym artykule. Przy planowaniu pracy rocznej należy też z góry przewidzieć wycieczki: jedną dalszą i inne bliższe, ściślej mówiąc lokalne np. do ośrodków produkcji, budownictwa, na posiedzenie rady narodowej itp. rozkładając je równomiernie na cały rok.

Z kolei ustalić musimy rozplanowanie materiału nauczania w czasie. Stwierdzimy, że program dla klasy VII został w poprzednim wymiarze, tj. 2 godziny tygodniowo, czyli 64 godziny rocznie. Obejmuje on większy

materiał niż w roku ubiegłym (63 jednostki metodyczne zamiast 58, przy 9 godzinach przeznaczonych na powtórzenie zamiast 15 godzin). Podziału na poszczególne okresy roku szkolnego dokonamy z kalendarzem w rękę, uwzględniając przy tym doroczne obchody tak, aby związać je najbardziej celowo z całością programu nauki o Polsce. Jeśli swój zeszyt konspektów lekcyjnych podzielimy także na okresy, zanotujemy terminy powtórzeń na zakończenie poszczególnych działów i na zakończenie całości kursu, wprowadzimy terminy wycieczek i notatki dotyczące przygotowania pomocy oraz z góry zarysujemy wytyczne dotyczące lekcji najbardziej zasadniczych dla osiągnięcia wyników, jakie określiliśmy na wstępie, ułatwimy sobie skutecznie pracę całoroczną. Będziemy mieli w rękę zasadniczy przewodnik zarówno przy wpisaniu rozkładu materiału do dziennika, jak i przy przygotowaniu poszczególnych lekcji i wreszcie samokontroli wykonania programu oraz ostatecznego badania wyników.

JAN ZIELIŃSKI

MATERIAŁY STATYSTYCZNE JAKO POMOC W REALIZACJI PROGRAMU NAUKI O POLSCE I ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYM

(Uwagi w związku z ukazaniem się *Rocznika Statystycznego 1949*¹⁾)

Z roku na rok obserwujemy coraz większy rozrost statystyki. W miarę przebudowy naszego ustroju społeczno-gospodarczego, w miarę doskonalenia się metod planowania i realizowania Planu 6-letniego szpalty naszych pism codziennych i periodyków coraz częściej wypełnione są danymi statystycznymi, coraz więcej w nich zestawień i obliczeń procentowych.

Nie jest to przypadkowe. W gospodarce planowej, która stanowi fundament ustroju socjalistycznego, sprawozdawczość i statystyka są jednym z zasadniczych elementów.

Nie można sobie wyobrazić realizacji jakiegoś planu bez ciągłej kontroli jego wykonywania, bez analizy osiągnięć i braków, które najlepiej i najbardziej plastycznie wykazują zestawienia liczbowe. Toteż nie dziwnego, że równocześnie wzrasta wśród naszego społeczeństwa zainteresowanie statystyką i metodami obliczeń statystycznych.

W gospodarce planowej dane statystyczne nie są publikowane wyłącznie dla badaczy, dla specjalistów — ekonomistów, w socjalistycznej

---

¹⁾ *Rocznik Statystyczny 1949*. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1950.

gospodarce planowej, materiały statystyczne są podawane do wiadomości szerokim masom pracującym, realizatorom planów gospodarczych, budowniczym Polski Ludowej z wielu względów.

Dane statystyczne zawsze obrazują pewien stan rzeczy, jaki istniał w bliższej lub dalszej przeszłości, wskazują na dynamizm naszego życia gospodarczego i kulturalnego, stanowią nowe źródło energii, pobudzają do dalszych wysiłków, do jeszcze lepszych osiągnięć.

U nas w Polsce Ludowej, statystyka jako nauka dopiero pracuje nad zdobyciem należnego sobie miejsca w systemie nauk stosowanych.

W Związku Radzieckim już od wielu lat statystyka spełnia dzięki swym osiągnięciom doniosłą rolę w budownictwie socjalistycznego państwa. Statystyka wyciska swe piętno na stylu pracy i życia. Statystyka radziecka ma za zadanie przede wszystkim:

1. służyć materiałami liczbowymi przy sporządzaniu planów gospodarczych;
2. stać się środkiem organizowania produkcji w zakresie poszczególnych zakładów, ministerstw i państwa, narzędziem kontroli wykonania planów, wykrywać niewyzyskane rezerwy gospodarstwa narodowego, zwracać uwagę na tworzące się dysproporcje w rozwoju tych czy innych gałęzi gospodarki;
3. określać proces rozwoju (dynamizm) gospodarczego;
4. ułatwiać zestawienie poszczególnych bilansów w jeden ogólnopaństwowy bilans majątku narodowego;
5. wykazywać przodujące osiągnięcia produkcji oraz jej niedociągnięcia i braki;
6. przyczyniać się do rozwoju socjalistycznego współzawodnictwa;
7. zbierać zagraniczne materiały statystyczne i demaskować przy ich pomocy fałsz i obłudę krajów burżuazyjnych, wykazywać przodującą rolę krajów dążących do socjalizmu;
8. statystyka ma uczyć kierowania życiem gospodarczym i kulturalnym na rzecz dobra mas pracujących.

Widzimy z tego niepełnego jeszcze wykazu zadań, jakie stoją przed statystyką radziecką, ile pracy na tym odcinku jest przed nami.

Obecnie realizujemy Plan 6-letni, plan gigantyczny, wokół którego mobilizuje się siły całego narodu.

Korzystamy oczywiście w tym wypadku z ogromu doświadczeń Związku Radzieckiego, który zrealizował cztery pięcioletnie plany gospodarcze. Musimy zatem, podobnie jak Związek Radziecki, należycie rozumieć znaczenie materiałów statystycznych, musimy całe społeczeństwo zaznajomić z metodami pracy statystycznej i nauczyć właściwie interpretować liczby statystyczne.

Będziemy musieli w okresie realizacji Planu 6-letniego często sięgać do materiałów statystycznych, czynić porównania, co stanowi jeden z istotnych celów statystyki — jak mówił Lenin — musimy na tle danych statystycznych nauczyć się samokrytyki, wyciągania słusznych wniosków i wreszcie musimy tak nauczyć się pracować, by liczby statystyczne budziły w nas uśmiech i radość z dobrze wykonanego zadania wobec państwa.

Oczywiście, że zadania każdego typu szkoły są tu ogromne. Umiejętność posługiwania się danymi statystycznymi zdobywa się tylko w toku codziennych prób i ćwiczeń, nie teoretycznie. Szkoła nasza musi włączyć swych uczniów w nurt bieżącego życia, musi rozwinąć zainteresowania statystyką, wykresami, zestawieniami itp. Szkoła musi nauczyć czytania liczb z diagramów, musi nauczyć rozumienia wykresu, tak by móc go należycie interpretować.

Najwięcej do powiedzenia na ten temat ma nauczyciel nauki o Polsce i świecie współczesnym. Zaznajamiając młodzież z prasą, czytając wspólnie w klasie ważniejsze wyjątki z gazet, omawia dane liczbowe, pomaga uczniom wyciągać z tych liczb wnioski, stawiać postulaty. Ale sama prasa nie wystarczy. Należy sięgać do specjalnych wydań z tego zakresu, przede wszystkim do roczników statystycznych.

Rocznik Statystyczny 1949 — to niewyczerpane źródło wiedzy o Polsce współczesnej i świecie.

Przed paru dniami ukazał się na półkach księgarskich *Rocznik Statystyczny*. Warto zapoznać się z nim bliżej. Może stać się dla każdego nauczyciela, a szczególnie nauczyciela nauki o Polsce, historia, polonisty, geograf, doskonałą pomocą, pierwszym źródłem informacyjnym, może niejednokrotnie zastąpić albo przynajmniej wydatnie uzupełnić podręcznik, może pracę szkolną ożywić, pogłębić, zbliżyć do życia. Trzeci z kolei wydany po wojnie *Rocznik Statystyczny* jest o wiele bogatszy w treść niż poprzednie z lat 1947 i 1948, opracowany staranniej, zawiera moc materiału cennego w pracy szkolnej, pracy w zespołach samokształceniowych, przy opracowywaniu samodzielnych referatów, w kształceniu korespondencyjnym itp.

Na marginesie warto zaznaczyć, że *Rocznik Statystyczny 1949*, podobnie, jak poprzednie, pismem Ministerstwa Oświaty z dn. 22. III. br. Nr Oc/180/50 został zatwierdzony „jako wydawnictwo pożądane w bibliotekach nauczycielskich oraz jako książka pomocnicza dla uczniów szkół ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli“.

Rocznik, jak twierdzi Komitet Redakcyjny w przedmowie, ma za zadanie:

1. przedstawienie dynamiki rozwoju gospodarczego Polski Ludowej w okresie Planu 3-letniego,

2. pokazanie stopnia realizacji planów gospodarczych,
3. porównanie danych aktualnych z danymi z okresów poprzednich oraz z danymi przedwojennymi.

Treść *Rocznika* została ułożona w ten sposób, że całość najpierw podzielona na cztery zasadnicze części, a następnie każdą część na kilka działów, w których są przedstawione pokrewne dziedziny.

I tak część I dzieli się na 3 działy:

1. Położenie geograficzne. Hydrografia. Meteorologia.
2. Powierzchnia. Podział administracyjny. Ludność.
3. Ruch ludności.

Część II, najobszerniejsza, zawiera następujące działy:

1. Dochód narodowy.
2. Przemysł.
3. Rolnictwo. Leśnictwo.
4. Komunikacja. Łączność.
5. Handel.
6. Praca.
7. Finanse.
8. Gospodarka mieszkaniowa i komunalna.

Część III, również wyczerpująco potraktowana, ujęta została w trzy działy:

1. Oświata. Nauka. Kultura.
2. Zdrowotność.
3. Opieka społeczna.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt poszerzenia tematyki *Rocznika* o statystykę międzynarodową, która mieści się w części IV.

Część IV *Rocznika* w dwu działach zawiera przegląd międzynarodowy (powierzchnia lądów, oceanów, mórz i rzek, ludności świata, gęstości zaludnienia, wskaźników produkcji światowej na przestrzeni nie-raz od r. 1913 oraz życie gospodarcze i kulturalne krajów demokracji ludowej ze Związkiem Radzieckim na czele, a następnie kilku krajów burżuazyjnych (Anglia, Francja, USA, Szwecja, Włochy).

Treść *Rocznika* poprzedzają:

1. Komunikat PKPG o wykonaniu Planu 3-letniego.
2. Komunikat PKPG o wykonaniu Narodowego Planu Gospodarczego na r. 1949.
3. Mapa Polski.
4. Rozwój gospodarczy Polski w latach 1939, 1945—48 oraz 1 września 1949 r.

Ostatnie stronicie *Rocznika* zajmuje szczegółowy skorowidz alfabetyczny.

* * *

Zgodnie z instrukcją programową i podręcznikową dla 11-letnich szkół ogólnokształcących na rok szkolny 1950/51, załączoną do Zarz. Ministerstwa Oświaty z dn. 28. VII. 1950, na klasę VII przewidziany jest podręcznik *Nauka o Polsce i świecie współczesnym* Barbaga, J. Lidera, W. Najdus, K. Mariańskiego i E. Słuczańskiego, który ukazał się w ubiegłym roku szkolnym, natomiast na kl. XI — jako materiał pomocniczy *Nauka o Polsce i świecie współczesnym* — Mitznera, Korneckiego, Kowalewskiego i Turlejskiej¹⁾).

Książki te, aczkolwiek wydane niedawno, nie zupełnie odpowiadają programowi nauki o Polsce i świecie współczesnym, wprowadzonemu Zarządzeniem Ministerstwa Oświaty z dn. 1. VI. 1950 nr G. M. Sekr. 3791/50.

Oczywiście nie ma w tym winy autorów. Jest to zwykła kolej rzeczy. Podręcznik w naszych czasach (ciągłej przebudowy) deaktualizuje się bardzo szybko — zwłaszcza z nauki o Polsce i świecie współczesnym.

W mniejszym nieco stopniu dotyczy to treści o charakterze opisowo-historycznym, w większym zaś — występuje tam, gdzie mamy do czynienia z ilustracją statystyczną.

Wystarczy dla przykładu rzucić okiem na którąkolwiek stronicę *Nauki o Polsce* Barbaga, np. na stronicę 184. Mamy tam podane (biorę pierwszy lepszy przykład), że przeciętnie przypada w Polsce 75 mieszkańców na kilometr kwadratowy, gdy tymczasem *Rocznik* podaje 78.

Autorzy operowali bowiem materiałami statystycznymi np. co do ludności ze spisu z r. 1946, natomiast rocznik podaje dane ze stycznia 1949 r. Dlatego muszą być rozbieżności, a wniosek jest jeden, że *Rocznik* powinien stać się źródłem informacji o wielu dziedzinach życia, jak się to mówi, z pierwszej ręki.

Weźmy pod uwagę dla przykładu niektóre partie materiału nauczania z programu nauki o Polsce i świecie współczesnym dla kl. VII. Największą pomoc z *Rocznika* będziemy mieli przy realizowaniu części IV („Polska Ludowa“) i cz. V („Świat po drugiej wojnie światowej“). Oto niektóre tematy z części IV programu nauki o Polsce dla kl. VII: „A. Budowa zrębów władzy ludowej.

1. Zestawienie strat wojennych. Początki odbudowy kraju. Uruchomienie fabryk przez robotników. Warszawa — stolica Polski. Pomoc Związku Radzieckiego.

4. Podstawowe reformy gospodarczo-społeczne. Ich ogromne znaczenie: wydziedziczenie wielkich kapitalistów, podcięcie źródeł ich sił. Nacjonalizacja wielkiego i średniego przemysłu podstawą postępu gospodarczego i niezależności od imperialistów. Reforma rolna pierwszym etapem na drodze przebudowy wsi“.

---

¹⁾ Por. *Dziennik Urz. Min. Ośw.* nr 13 z dn. 31. VII. 1950, str. 73.

Rocznik Statystyczny 1949 na str. 2, dz. II, str. 14 i następne aż do str. 21, dz. III str. 25 i 26, cz. II dz. I. od str. 27 do 40 oraz dz. III str. 58 i kilka następnych zawiera dużo materiału rzeczowego do poszczególnych wyżej podanych tematów.

„B. Terytorium i ludność.

1. Położenie Polski. Terytorium. Granice.

2. Ludność. Liczba mieszkańców. Gęstość zaludnienia. Ludność wiejska i miejska. Urbanizacja. Zmiana struktury zawodowej ludności na tle przemian gospodarczych i społecznych“.

Ponieważ na te dwa tematy program przeznaczają tylko jedną godzinę, wystarczy oprzeć się wyłącznie na wiadomościach z *Rocznika Statystycznego* cz. I, dz. I, str. 8, dz. II, str. 14—21 oraz cz. IV, dz. I. str. 259.

„C. Gospodarka.

1. Baza surowcowa Polski. Surowce mineralne, roślinne i zwierzęce. Źródła energii. Białe węgiel.

2. Główne ośrodki produkcji przemysłowej. Uprzemysłowienie Polski (zwięzła charakterystyka podstawowych gałęzi przemysłu). Przemysł węglowy, hutniczy, metalowy, elektro - techniczny, włókienniczy. Inne gałęzie. Rzemiosło.

3. Rolnictwo, hodowla. Warunki naturalne (gleba, klimat). Niski poziom rolnictwa przed wojną. Osiągnięcia w Planie 3-letnim. Nowe formy spółdzielczości, zbytu i zaopatrzenia, spółdzielnie gminne ZSCh kontraktacja, pomoc sąsiedzka, spółdzielcze ośrodki maszynowe, akcja H. Struktura klasowa wsi, ostra walka klasowa. Przebudowa wsi w drodze rozwoju spółdzielczości produkcyjnej. Trzy typy zrzeszeń produkcyjnych. Rejonizacja spółdzielczości. Pomoc państwa. Rola POM-ów i PGR-ów jako ośrodków socjalistycznej gospodarki.

4. Gospodarka leśna.

5. Budownictwo. Jego rozmach. Nowe metody pracy.

6. Komunikacja lądowa. Znaczenie morza. Porty. Lotnictwo.

7. Polityka finansowa.

8. Handel wewnętrzny i zagraniczny“.

Na powyższe osiem tematów program przeznaczają 5 godzin lekcyjnych. Jest to niewątpliwie mało. Ponieważ każdemu z powyższych tematów odpowiada jeden z działów *Rocznika* w cz. II, toteż z dużym popodzeniem część z nich może być opracowana przez uczniów w ramach samodzielnych prac domowych.

Warunek, że przynajmniej co drugi uczeń będzie miał *Rocznik*. Opracowania zespołowe w tym wypadku wydają mi się bardzo celowe.

Następny dział programu z cz. IV, który można oprzeć na materiale zawartym w *Roczniku* to:

Ustawodawstwo socjalne i polityka socjalna.

Do tego tematu znajdziemy moc danych w części III, dz. II (zdrowotność) i dz. III (Opieka społeczna) str. 233 i 248.

Zagadnienia oświatowe i kulturalne (punkt H programu) można opracować w oparciu o materiał statystyczny z *Rocznika* w części III, str. 200—232.

Podobnie można by powiązać materiał nauczania z części V programu („Świat po drugiej wojnie światowej“) z częścią IV *Rocznika Statystycznego*, str. 255—295.

Widzimy więc, że możliwości korzystania z *Rocznika* w realizacji niektórych partii programu są bardzo duże. Nie znaczy to oczywiście, że *Rocznik* zastąpi nam podręcznik, prasę codzienną, czasopisma i wszelkie inne opracowania, np. monografie. Nauczyciel bowiem nauki o Polsce i świecie ma dać pełny „obraz Polski współczesnej na tle współczesnego świata“, a to wymaga ciągłego uzupełniania materiału rzeczowego, stałego pogłębiania swoich wiadomości i rewizji źródeł.

J. S.

UDZIAŁ SZKOLNEGO KOŁA TPPR W MIESIĄCU PRZYJAŹNI POLSKO-RADZIECKIEJ

Miesiąc Przyjaźni Polski - Radzieckiej i rocznica Rewolucji Październikowej stają się w życiu każdej szkoły szczególnie doniosłym momentem wychowawczym. Jedną z komórek życia szkolnego, która odgrywa doniosłą rolę w organizowaniu wszelkich imprez w tym okresie, powinno być szkolne koło TPPR. Dla ilustracji tych słów podajemy krótkie sprawozdanie z działalności takiego koła w jednej ze szkół stopnia licealnego w Warszawie w październiku i listopadzie 1949 r.

Zespół młodzieżowy powierzył zorganizowanie Miesiąca Przyjaźni oraz uroczystości rocznicy Rewolucji szkolnemu kołu TPPR. Ponieważ w kole pracowało kilku wybitnych aktywistów ZMP, cała akcja przebiegała przy intensywnej współpracy ZMP-owców; ze strony rady pedagogicznej kierownictwo spoczywało w rękach energicznej nauczycielki języka rosyjskiego.

W związku z rocznicą Rewolucji ukazał się specjalny numer szkolnej gazetki ściennej, ozdobiony reprodukcjami zdjęć dokumentalnych; oprócz tego wywieszono na korytarzu szkolnym inny specjalny numer gazetki w języku rosyjskim. Zorganizowano też wystawę poświęconą Rewolucji i problematyce Związku Radzieckiego. Na wystawie tej widzieliśmy dzieła Lenina i Stalina, książki radzieckiej literatury pięknej, czasopisma radzieckie, reprodukcje zdjęć krajobrazu, reprodukcje ma-

larstwa i architektury radzieckiej. Wyróżniające się miejsce poświęcono wodzom Rewolucji: Leninowi i Stalinowi, a oddzielnie ustawiono stoisko puşkinowskie, które ozdobiono pięknymi plakatami, przedstawiającymi życie wielkiego poety.

Rocznice Rewolucji uczczono uroczystą akademią, podczas której deklamowano i śpiewano po polsku oraz po rosyjsku. Ponadto w czasie całego Miesiąca Przyjaźni Polsko - Radzieckiej szkolne koło TPPR organizowało masowo zakup biletów do kina na wyświetlane w tym czasie filmy radzieckie. Niezależnie od opisanych imprez ogólnoszkolnych koło TPPR odbywało własne nadzwyczajne zebrania urozmaicone referatami uczniów na tematy radzieckie. Na zebrania te był wstęp wolny dla wszystkich uczniów szkoły i cieszyły się one wielkim powodzeniem.

Wymienione wyżej imprezy zbliżyły młodzież do kraju zwycięskiego socjalizmu, a równocześnie nauczycielom wszystkich przedmiotów dały podstawę nie tylko do przeprowadzenia okolicznościowych pogadek, ale i do włączenia w szerszym zakresie tematyki radzieckiej do materiału lekcyjnego. Należy sądzić, że imprezy te odegrały doniosłą rolę wychowawczą w szkole.

SYLWESTER ZAWADZKI

O ZADANIACH I PRACY ZRZESZENIA STUDENTÓW POLSKICH

W ciągu 6 lat powojennych nastąpił w Polsce Ludowej szybki rozwój szkolnictwa wyższego. Wzrosła poważnie liczba wyższych uczelni. Gdy w roku 1938 w Polsce sanacyjnej istniało 32 wyższych uczelni, w roku 1949/50 było ich czynnych 76. Przed wojną w okresie najlepszej koniunktury uczyło się 48 tysięcy studentów, obecnie, mimo że liczba ludności naszego kraju zmalała, studiuje na wyższych uczelniach 116 tys. młodzieży, tj. 2,5 raza więcej niż przed wojną.

Wraz z rozwojem szkolnictwa wyższego następował proces jego demokratyzacji.

Polska Ludowa otworzyła szeroko podwoje wyższych uczelni dla młodzieży robotniczej i pracującego chłopstwa. W wyniku słusznej polityki Rządu Ludowego ulega systematycznej poprawie skład społeczny młodzieży studiującej. Jeśli w Polsce sanacyjnej zaledwie 4 spośród 1000 rozpoczynających I klasę szkoły powszechnej dzieci robotniczych i 2 spośród 1000 dzieci małorolnych chłopów, a 1 spośród dzieci robotników rolnych wstępowało na wyższe uczelnie (a jeszcze bardziej nikły odsetek, na skutek ciężkich warunków materialnych był w stanie je ukończyć), w Polsce Ludowej 58% spośród przyjętych na I rok studiów w r. 1949/50 a 65% — 70% w r. 1950/51 stanowiła młodzież pochodząca z robotników i pracującego chłopstwa. Tysiące młodzieży robotniczej i chłopskiej, która nie miała możliwości otrzymania matury, często poprzeszawała na ukończeniu tylko szkoły powszechnej, ma obecnie możliwość wstąpienia na wyższe uczelnie dzięki utworzeniu w 9 ośrodkach Uniwersyteckiego Studium Przygotowawczego. Absolwentem USP, a obecnie studentem Politechniki Gdańskiej jest np. Stanisław Soldek, przodownik pracy przemysłu okrętowego, którego imieniem został nazwany pierwszy zbudowany w Polsce rudowęglowiec.

Państwo Ludowe otoczyło młodzież studiującą szczególnie troskliwą opieką. Gdy w r. 1937/38 na 48 000 studentów 4669 otrzymywało stypendia, w r. 1949/50 na 116 000 studentów mieliśmy 32 000 stypendystów. Wydatki państwa na stypendia są 17 razy wyższe niż przed wojną. W roku akademickim 1950/51 co drugi student będzie mógł korzystać ze stypendium, tzn. będziemy mieli więcej stypendystów, niż było w ogóle studentów za rządów sanacyjnych. Wzrasta również ilość domów akademickich, w których mieszka w roku bieżącym 22 000 studentów. W ten sposób nasze państwo zapewnia faktyczne, a nie formalne prawo do studiów młodzieży robotniczej, pracującego chłopstwa i inteligencji, stwarza warunki do wychowania nowej kadry ludowej inteligencji.

W wyniku walki z pozostałościami wstecznictwa na wyższych uczelniach, prowadzonej przez obóz demokratyczny z PZPR na czele, oraz w wyniku przemian gospodarczych i społecznych w naszym kraju na wyższych uczelniach następowały coraz głębsze przemiany ideologiczne wśród grona nauczającego, a jeszcze szybciej — wśród młodzieży studiującej.

Wyrazem tych przemian ideologicznych był wzrost liczebny Związku Akademickiej Młodzieży Polskiej, który skupiał w roku ubiegłym w swych szeregach 42 000 studentów, poważny także wzrost jego autorytetu wśród ogółu młodzieży studiującej.

Wyrazem tych przemian było coraz szybsze włączanie się studentów w nurt życia kraju, coraz ściślejsze wiązanie się studentów z masami pracującymi, z ich walką o pokój, o zlikwidowanie wyzysku, o rozwój gospodarczy i kulturalny naszego kraju.

Wyrazem głębokich przemian ideologicznych wśród młodzieży akademickiej — okrzepnięcia zwanego frontu postępowych studentów, którego kierowniczą siłą jest Związek Młodzieży Polskiej — był fakt utworzenia Zrzeszenia Studentów Polskich.

Kongres Studentów Polskich, który w dniu 18 kwietnia br. powołał do życia na miejsce dotychczas istniejącej Federacji Polskich Organizacji Studenckich, koordynującej pracę różnego rodzaju stowarzyszeń studenckich, Zrzeszenie Studentów Polskich, jednolitą, powszechną i dobrowolną organizację o funkcjach zbliżonych do związku zawodowego — otworzył nowy okres w historii polskiego ruchu studenckiego.

Z chwilą powstania ZSP uległa całkowitej zmianie dotychczasowa, przestarzała, nie odpowiadająca nowym potrzebom struktura organizacyjna życia studenckiego. Z dniem 18 kwietnia br. zakończyły swą działalność stowarzyszenia o charakterze samopomocowym — bratniej pomocy. Utworzenie ZSP stworzyło również warunki do dalszej reorganizacji kół naukowych i artystycznych.

Utworzenie ZSP to wielki sukces całej postępowej młodzieży akademickiej i poważne pomnożenie jej sił, to decydujący cios zadany elementom reakcyjnym, które dążą do rozbicia ruchu studenckiego. Ma ono olbrzymie znaczenie dla przyspieszenia procesu krystalizowania się politycznego oblicza młodzieży akademickiej; dla jeszcze aktywniejszego uczestniczenia studentów w walce o pokój i realizację Planu 6-letniego.

W wyniku utworzenia ZSP, organizacja studentów weszła w skład powszechnej organizacji klasy robotniczej — związków zawodowych, to świadczy to o coraz ściślejszej, nierozzerwalnej więzi łączącej uczącą się młodzież z masami pracującymi Polski Ludowej.

Słuszność decyzji Kongresu Studentów Polskich potwierdziła już dotychczasowa, 5-miesięczna działalność ZSP.

ZSP jest organizacją, która skupia w swych szeregach wszystkich studentów-patriotów, bez względu na dzielące ich jeszcze różnice polityczne, światopoglądowe i wyznaniowe, wszystkich, którzy są gotowi walczyć o pokój przeciw imperialistycznym agresorom, wszystkich, którzy swą wiedzą pragną służyć naszej Ludowej Ojczyźnie.

Opierając się na tak szerokiej platformie politycznej ZSP pomogło w zmobilizowaniu do aktywnej walki o pokój o wiele szerszych niż w poprzednich latach zastępów studentów polskich. Świadczy o tym udział 80 tysięcy studentów w pochodach 1-majowych. 116 tysięcy studentów polskich złożyło swe podpisy pod apelem sztokholmskim. Na wezwanie ZAMP i ZSP zgłosiło się na agitatorów pokoju 36 tysięcy studentów, w tym blisko połowa studentów nie zrzeszonych w ZAMP. W toku prowadzonej przez ZSP akcji przygotowań do II Kongresu Międzynarodowego Związku Studentów, studenci polscy podejmowali setki zobowiązań naukowych, w wyniku których zdawano w terminie z lepszymi niż dotychczas wynikami tysiące egzaminów. Dla uczczenia II Kongresu MZS studenci polscy przygotowali dziesiątki darów: i tak np. studenci Akademii Górniczo-Hutniczej wykonali wspianiałą rzeźbę w węglu, obrazującą współzawodnictwo pracy; studenci PWSSP we Wrocławiu wykonali popiersie Prezydenta Bolesława Bieruta, studenci Politechniki Gdańskiej — model okrętu.

W okresie wakacji na organizowanych przez ZSP wczasach studenckich studenci potrafili łączyć wypoczynek z intensywną pracą społeczną. W wyniku zobowiązań podejmowanych na wszystkich obozach studenckich z okazji Święta Odrodze-

nia, II Kongresu MZS i I Polskiego Kongresu Obrońców Pokoju studenci przyszli z dużą pomocą masom pracującym wsi. Według jeszcze niepełnych danych, studenci przebywający na wczasach przepracowali przy żniwach w PGR i spółdzielniach produkcyjnych 400 tysięcy roboczogodzin, sprzątając zboże z 5200 hektarów. Uczestnicy wczasów, studenci medycyny, zbadali w tym czasie 19 000 osób, udzielając ponad 9 tysięcy porad i zabiegów. W ramach akcji pokojowej ogłoszono przeszło 1000 pogadanek i referatów, zorganizowano 178 wieców protestacyjnych przeciwko zbrodniczej agresji imperialistów amerykańskich na Koreę, zebrano 280 tys. złotych na pomoc dla bohaterskiego narodu koreańskiego. W okresie wakacji studenckie brygady wzięły również udział w budowie domów akademickich w Warszawie, Krakowie, Łodzi i Lublinie, przyczyniając się w poważnym stopniu do przyspieszenia ich budowy.

Wszystkie te fakty świadczą, że pod kierownictwem Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej i jej pomocnika ZMP, przy udziale ZSP wychowują się nowe kadry ludowej inteligencji polskiej, związane na śmierć i życie z masami pracującymi, z ich wytężoną walką o pokój i socjalizm.

Wybrana przez Radę Naczelną ZSP delegacja studentów polskich brała udział w sierpniu br. w obradach II Kongresu Międzynarodowego Związku Studentów. Kongres ten wykazał poważny wzrost sił demokratycznych studentów świata walczących o pokój. Gdy na I Kongresie w r. 1946 było reprezentowanych 1,5 miliona studentów z 38 krajów, w II Kongresie uczestniczyło 1076 delegatów i obserwatorów z 78 krajów, reprezentujących 5 919 000 studentów. Oprócz wzrostu liczebnego należy również stwierdzić poważne wzmocnienie jedności demokratycznych studentów, która okrzepła jeszcze bardziej w prowokacyjnej walce, podjętej przez reakcyjnych przywódców ruchu studenckiego w Anglii, Szkocji, Danii i Finlandii, zmierzających do rozbicia MZS. Wyrazem wzrostu świadomości politycznej studentów świata były wspaniałe manifestacje solidarności z młodzieżą walczącą Korei, Vietnamu, Malajów, Indonezji, Hiszpanii i Grecji — niekończące się owacje na cześć Związku Radzieckiego, ostoju pokoju i postępu, na cześć wodza postępowej ludzkości i wielkiego nauczyciela młodzieży, Józefa Stalina. II Kongres MZS przyczynił się do dalszego wzmocnienia więzi z ŚFMD i ŚFZZ.

Polska delegacja, która łącznie z obserwatorami oraz zespołami artystycznymi i sportowymi liczyła 170 osób, wzięła czynny udział w obradach Kongresu, związanych z nim uroczystościach i imprezach. W wystąpieniu na Kongresie daliśmy obraz osiągnięć studentów polskich i możliwości, jakie otwiera przed nami Plan 6-letni. W uznaniu zasług polskich studentów w walce o pokój delegacja nasza otrzymała proporzec pokoju. W nowowybranym Komitecie Wykonawczym przypadła Polsce funkcja skarbnika.

II Kongres MZS postawił międzynarodowemu ruchowi studenckiemu nowe zadanie, zmobilizował postępowych studentów świata do jeszcze bardziej wytężonej walki o pokój, niezależność narodową i demokratyczne wychowanie.

Nowy rok akademicki rozpoczyna ZSP pod hasłem dalszego wzmocnienia udziału studentów w walce o pokój i w realizacji Planu 6-letniego. V Plenum KC PZPR postawiło wyższym uczelniom, a w szczególności młodzieży akademickiej niezwykle odpowiedzialne zadanie. Realizacja gigantycznego w swym rozmachu Planu 6-letniego wymaga blisko 150 tysięcy fachowców z wyższym wykształceniem. Wygranie tej wielkiej bitwy o kadry ludowej inteligencji dla Planu 6-letniego wymaga pełnej mobilizacji wszystkich sił młodzieży, postępowej profesury i władz oświatowych.

W szeregach ZSP, w potężnym froncie młodego pokolenia, któremu przewodzi Związek Młodzieży Polskiej, przystępują studenci do realizowania rzuconego przez ZMP hasła: „Młodzież na pierwszą linię walki o pokój i Plan 6-letni“. Realizacja tego zadania wymaga ze strony ZMP maksymalnego udziału w walce o podniesienie ilościowych,

jak również i jakościowych wyników nauczania, wymaga maksymalnego udziału ZSP w mobilizowaniu ogółu studentów do rzetelnej nauki i terminowego kończenia studiów. Szczególny nacisk musimy położyć w nowym roku na podniesienie dyscypliny studiów przez systematyczną kontrolę obecności na wykładach i ćwiczeniach, przez stałą kontrolę wyników nauki, przez konsekwentną walkę z przejawami próżniactwa i bumelantstwa. W oparciu o grupy studenckie, które zostaną utworzone na naszych uczelniach dzięki wykorzystaniu doświadczeń pracy uczelni radzieckich, rozwinemy w szerszym niż dotychczas stopniu samopomoc w nauce, pomożemy ZMP w wykuwaniu nowego, socjalistycznego stosunku do studiów, w wytworzeniu na wyższych uczelniach atmosfery wielkiego wysiłku i gorącego entuzjazmu, który panuje na kopalniach i hutach, i który ożywia naszą bohaterską klasę robotniczą.

Uwolnienie przez administrację uczelni i częściowo przez komitety uczelniane ZSP kół naukowych i artystycznych od funkcji administracyjnych i gospodarczych pozwoli na skierowanie ich wysiłków całkowicie w kierunku pracy naukowo-badawczej i niewątpliwie przyczyni się do uwielokrotnienia wyników na froncie walki o postępową treść nauki, o nowe kadry pracowników naukowych.

Na ZSP spada w roku bieżącym obowiązek szczególnej troski o zapewnienie pomocy naukowych, podręczników, o ułatwienie korzystania z nich przez pomoc w tworzeniu i zaopatrywaniu bibliotek podręcznikowych i wypożyczalni.

Na ZSP, jako organizacji o funkcjach zawodowych, ciąży szczególny obowiązek stworzenia jak najlepszych warunków do studiów. Będziemy w nowym roku akademickim walczyć jeszcze bardziej o sprawiedliwy rozdział pomocy materialnej państwa, o racjonalny rozdział funduszy stypendialnych, o jak najbardziej oszczędne korzystanie z subwencji na utrzymanie domów akademickich, na pomoc zdrowotną i wczasową. Musimy dopilnować, aby ta wzrastająca z każdym rokiem pomoc państwa docierała do właściwych rąk, aby korzystała z niej przede wszystkim młodzież robotnicza i pracującego chłopstwa. Dlatego musimy jeszcze bardziej usprawnić pracę komisji kwalifikacyjnych, samorządów domów akademickich i komisji stołówekowych, uczulić je na codzienne bolączki i troski studentów, dlatego musimy wciągnąć do kontroli rozdziału pomocy ogół młodzieży akademickiej.

Nowy rok akademicki musi zaznaczyć się również wzmoczoną pracą na zaniedbanym dotychczas froncie pracy kulturalnej w świetlicach. Oprócz ożywienia działalności 76 istniejących już świetlic, dla których w okresie wakacji zostali przeszkoleni kierownicy, ZSP dąży do uruchomienia 103 nowych świetlic tak, aby na każdej uczelni i w każdym domu akademickim istniała świetlica, aby stała się ona ośrodkiem życia kulturalnego uczelni. Stawiamy sobie również za zadanie wzbogacenie form pracy świetlicowej, będziemy dążyć do tego, aby na każdej uczelni powstał przy świetlicy przynajmniej chór i zespół recytatorski, a na większości uczelni również zespoły taneczne i orkiestralne. Szczególną uwagę zwrócimy na treść pracy świetlicowej, na wyeliminowanie kosmopolitycznych, złotomłodzieżowych naleciałości. Duży nacisk położymy na masowy śpiew i zbiorowe wycieczki do kin i teatrów. W pracy kulturalnej oprzemy się jeszcze bardziej na pomocy i dorobku związków zawodowych.

Młoda ludowa inteligencja musi być zdrowa i silna, musi łamać wszelkie trudności i przeszkody. Te cechy rozwija sport, dodaje sił do nauki i pracy. Dlatego też zwiększymy w nowym roku akademickim nasze wysiłki w kierunku dalszego rozwoju wychowania fizycznego i sportu na wyższych uczelniach, dlatego umasowimy Akademickie Zrzeszenie Sportowe i okażemy mu większą pomoc w jego dalszej pracy.

Nowy rok naszej pracy będzie oznaczał także dalsze wzmocnienie więzi studentów polskich ze studentami całego świata walczącymi o pokój, niezależność narodową, demokratyczne wychowanie i lepsze jutro. W nowym roku akademickim będziemy w jeszcze większym stopniu korzystać z doświadczeń studentów radzieckich, całej młodzieży radzieckiej i jej organizacji — awangardy młodzieży całego świata — Komso-

mołu. Nawiążemy jeszcze ściślejszy kontakt ze studentami krajów demokracji ludowej, a także ze studentami Niemieckiej Republiki Demokratycznej. W zbliżającym się Międzynarodowym Tygodniu Studenta zademonstrujemy swą pełną solidarność z bohaterską walką młodzieży i studentów Korei, Wietnamu, Malajów, Hiszpanii i Grecji. Przeprowadzimy zbiórkę na Fundusz Solidarności z walką młodzieży krajów kolonialnych i zależnych.

W nowym roku zwiększymy jeszcze bardziej nasz udział w realizacji zadań, które cała postępowej młodzieży stawia ŚFMD i które postawił studentom świata II Kongres MZS.

Włączenie ZAMP do ZMP, likwidacja autonomii ZAMP, która nastąpiła z początkiem roku akademickiego, stanowiąc dowód wielkiego wzrostu sił demokratycznych na wyższych uczelniach, pomoże nam jeszcze mocniej zespolić studentów z całym młodym pokoleniem Polski Ludowej, z masami pracującymi w walce o zbudowanie podstaw socjalizmu.

Nie zawiedziemy polskiej klasy robotniczej, która darzy nas zaufaniem, która swym wysiłkiem stworzyła nam nie znane nigdy przedtem możliwości nauki i perspektywy rozwoju, przyczynimy się do produkcji, dostarczymy tak niezbędnych dla rozwoju naszej gospodarki i kultury kadr inżynierów, lekarzy, naukowców, artystów, nauczycieli — realizatorów Planu 6-letniego, bojowników o pokój, o dobrobyt i szczęście naszego narodu, bojowników o socjalizm.

LITERATURA O PLANIE SZEŚCIOLETNIM

NOWE DROGI

Organ KC PZPR, nr 4, lipiec — sierpień 1950

Numer czwarty czasopisma *Nowe Drogi* obrazuje przebieg V Plenum Komitetu Centralnego PZPR, które odbyło się w dniach 15 i 16 lipca br.

V Plenum miało na celu omówienie ostatecznego projektu Planu Sześćioletniego. Podstawę do dyskusji, która toczyła się w czasie obrad, stanowiły dwa referaty: Hilariego Minca pt. *Sześćioletni Plan Rozwoju Gospodarczego i Budowy Podstaw Socjalizmu* oraz Zenona Nowaka pt. *Zagadnienie kadr w świetle Planu Sześćioletniego*. Po dyskusji Plenum uchwaliło rezolucję zatwierdzającą projekt ustawy o Planie Sześćioletnim oraz wytyczne zawarte w obu wyżej wymienionych referatach. Na zakończenie obrad przewodniczący KC PZPR Bolesław Bierut wygłosił przemówienie wzywające cały naród do wytyczenia wszystkich sił dla realizacji Planu Sześćioletniego. Z przemówienia tego cytujemy kilka wyjątków:

Myliłby się ten, kto by w Planie Sześćioletnim widział tylko suche, choć śmiałe cyfry, same tylko liczby czy wskaźniki ilościowe, zdumiewające może swą wielkością i wymową porównawczą, ale wyrażające tylko zwykły rachunek, zestawienie cyfrowe, bilans — słowem, gdyby w Planie Sześćioletnim dostrzegał tylko ilościową, zewnętrzną jego stronę, nie uświadamiając sobie jego treści jakościowej, przeobrażającej do gruntu nasze stosunki społeczne...

Plan Sześćioletni — to program nie tylko gospodarczy, lecz równocześnie ideologiczny, polityczny, społeczno - ustrojowy.

Plan Sześćioletni — to plan, który stworzy mocne i niewzruszone podstawy nowego ustroju społecznego w Polsce, podstawy socjalizmu. W tym sensie Plan Sześćioletni jest skonkretyzowaną formą realizacji ideologii naszej Partii na określonym odcinku czasu, jest ujętą w określone zadania linią kierunkową polityki Partii, drogowskazem, wytyczną naszych działań.

Istotną treścią naszego Planu Sześćioletniego — czytamy w innym miejscu — jest potężne, nie spotykane w dotychczasowej historii rozwoju gospodarczego naszego kraju, podniesienie poziomu sił wytwórczych w oparciu o najbardziej nowoczesną i wysoką technikę. Dotyczy to zarówno przemysłu, jak i rolnictwa, dotyczy to wszystkich dziedzin naszej gospodarki narodowej.

W wyniku osiągnięć Planu Sześćioletniego Polska zostanie przekształcona w jeden z najbardziej uprzemysłowionych krajów Europy.

Masy pracujące Polski, wprowadzając swym ofiarnym wysiłkiem w życie Plan Sześćioletni, muszą uświadamiać sobie, że ten ich wysiłek jest wyrazem uczestnictwa w walce klasowej, w walce na śmierć i życie między schyłkowymi siłami kapitalizmu i nowymi, wciąż rosnącymi siłami, które pobudził do życia proletariatus, które natchnęły potężną, przeobrażającą i niezwykłą ideą — socjalizmus.

Wcielając w życie nasz Plan Sześćioletni, budując podwaliny Polski socjalistycznej, wykonujemy testament i urzeczywistniamy marzenia całych pokoleń Polaków - rewolucjonistów, Polaków - bojowników o wolność i sprawiedliwość społeczną — naj-

lepszyc synów narodu polskiego, którzy ginęli na stokach cytadeli, na barykadach polskich miast, w zmaganiach z polskim faszyzmem, w walkach z hitlerowskim najeźdźcą, w starciach z faszystowskim podziemiem i imperialistyczną agenturą — oświadczył Przewodniczący Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, spadkobierczyni rewolucyjnej tradycji „Proletariatu“, SDKPiL, KPP i PPR.

Nowe Drogi są drogowskazem i pomocą dla każdego świadomego budowniczego socjalizmu.

PLAN SZEŚCIOLETNI „Książka i Wiedza“ 1950

Broszura *Plan Sześcioletni* wydana przez „Książkę i Wiedzę“ w sierpniu br. składa się z trzech części:

Część pierwsza zawiera przemówienie końcowe Bolesława Bieruta, wygłoszone na V Plenum KC PZPR w dniu 16 lipca br., zatytułowane *Budujemy Gmach Polski Socjalistycznej*. Wyjątki z niego podaliśmy wyżej.

W części drugiej omawianej książeczki zapoznajemy się z treścią referatu Hilarego Minca wygłoszonego w dniu 15 lipca br. na V Plenum KC PZPR oraz z jego przemówieniem na zakończenie debaty sejmowej nad Planem Sześcioletnim w dniu 21 lipca br.

Wicepremier, nawiązując do słów prezydenta Bolesława Bieruta podczas V Plenum KC PZPR oraz stwierdzając, iż Sejm Ustawodawczy RP uchwała ustawę o Planie Sześcioletnim w przeddzień szóstej rocznicy wiekopomnego *Manifestu Lipcowego* PKWN, nazywa tę ustawę nowym manifestem lipcowym.

Wypełniliśmy słowa Manifestu Lipcowego — mówi Hilary Minc — rozbiliśmy reakcję, ugruntowaliśmy władzę ludową i Polska w sposób trwały weszła na drogę rozwoju — ku socjalizmowi.

Dziś, uchwalając Plan Sześcioletni, wchodzimy w nowy etap rozwoju, w etap przyspieszonego i coraz bardziej potężnego rozwoju sił wytwórczych, w etap wielkiej socjalistycznej ofensywy przeciwko pozostałościom kapitalizmu w naszym kraju, w etap budowy podstaw socjalizmu.

W ten sposób Ustawa o Planie Sześcioletnim staje się jakby nowym manifestem lipcowym, manifestem, który otwiera nową kartę historii narodu. W etap ten wchodzimy z nierównie mocniejszą i potężniejszą władzą ludową, niż to było przed sześciu laty, z nierównie bardziej zorganizowanymi i bardziej świadomymi masami ludowymi, niż to było przed sześciu laty. W etap ten wchodzimy uskrzydleni wielkimi historycznymi zwycięstwami i potężnie uzbrojeni w krystalicznie jasną i przejrzystą marksistowsko-leninowską myśl i naukę o drogach wiodących ku zwycięstwu socjalizmu.

Trzecią część broszury stanowi tekst ustawy o Sześcioletnim Planie Rozwoju Gospodarczego i Budowy Podstaw Socjalizmu na lata 1950—1955, uchwalonej przez Sejm Ustawodawczy R.P. dnia 21 lipca 1950 roku.

Tekst ten jest podzielony na 5 rozdziałów noszących tytuły: *Podstawowe zadania Planu, Wzrost produkcji i inwestycji, Podniesienie dobrobytu materialnego i kulturalnego ludności, Rozwój gospodarczy województw oraz Postanowienia końcowe.*

W rozdziale Podstawowe zadania Planu czytamy:

Wyniki osiągnięte w okresie odbudowy umożliwiają przejście do nowego etapu budownictwa socjalistycznego, postawienie gospodarce narodowej nowych zadań w dziedzinie rozwoju sił wytwórczych i przebudowy społecznej. Zgodnie z wytycznymi uchwalonymi w grudniu 1948 r. przez I Kongres Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej,

Sześćcioletni Plan rozwoju i przebudowy gospodarczej Polski jest planem wielkiego rozwoju sił wytwórczych, wzrostu dobrobytu mas pracujących, rozkwitu kultury, planem budowy podstaw socjalizmu w Polsce. Zbudowanie podstaw socjalizmu oznacza:

1. *Znaczne podniesienie poziomu sił wytwórczych ze szczególnym uwzględnieniem produkcji środków wytwórczości.*

2. *Okiełznanie i ograniczenie elementów kapitalistycznych w tych dziedzinach naszej gospodarki, w których jeszcze one występują, oraz dalsze ich stopniowe wypieranie, a następnie i likwidowanie jako klasy.*

3. *Dobrowolne przekształcenie poważnej części gospodarstw małych i średnich w gospodarstwa zespołowe — socjalistyczne spółdzielnie produkcyjne — i zamykanie przez to źródeł rozwoju kapitalizmu.*

4. *Oparte na zasadach socjalistycznej solidarności i wzajemnej pomocy pogłębienie i zacieśnienie wzajemnych stosunków ekonomicznych i współpracy gospodarczej, prowadzące do jak najszerszego rozwoju sił wytwórczych na bazie planów gospodarczych Polski, ZSRR i krajów demokracji ludowej.*

5. *Znaczny wzrost dobrobytu materialnego, polepszenie warunków życiowych i podniesienie kultury i aktywności mas pracujących.*

W dalszym ciągu rozdział ten omawia środki, przy pomocy których będą powyższe cele realizowane. Pozostałe rozdziały podają ilość przewidzianych w planie inwestycji oraz obrazują wzrost dobrobytu szerokich mas i rozwój gospodarki poszczególnych województw ujęty w cyfry wskaźników wzrostu produkcji i inwestycji.

Cyfr nie podajemy. Zapewne jednak nasi czytelnicy zechcą się sami zapoznać dokładnie z tekstem ustawy kupując omawianą broszurkę.

Szczególnie ważną będzie znajomość ustawy o Planie Sześćcioletnim dla wykładowców nauki o Polsce i świecie współczesnym, bez znajomości bowiem tego czołowego zagadnienia Polski Ludowej nie mogliby prowadzić lekcji.

WIKTOR BUCH — PRZEMYSŁ W PLANIE SZEŚCIOLETNIM —

Spółdzielnia Wydawniczo-Oświatowa „Czytelnik“ 1950

„Czytelnik“ rozpoczął wydawanie cyklu broszur w ramach wydawnictwa popularnonaukowego „Wiedza Powszechna“, zatytułowanego: *Plan Sześćcioletni*.

Pierwszym zeszytem wymienionego cyklu jest *Przemysł w Planie Sześćcioletnim* Wiktora Bucha, w graficznym opracowaniu Tadeusza Trepkowskiego.

Popularne ujęcie zagadnienia rozwoju przemysłu w Planie Sześćcioletnim, dane porównawcze z okresu gospodarki Polski sanacyjnej, liczne interesujące ilustracje oraz ciekawe wykresy graficzne, obrazujące wzrost produkcji i inwestycji w przemyśle, czynią powyższą broszurkę szczególnie przystępną i pożyteczną dla uczniów klas starszych. Korzystanie z niej przez nauczycieli ułatwi wyjaśnianie uczniom olbrzymiej roli, jaką odegra rozbudowany według wytycznych Planu Sześćcioletniego przemysł w budownictwie podstaw socjalizmu w Polsce.

S. F.

O RADZIECKIM SPOŁECZEŃSTWIE SOCJALISTYCZNYM

„Książka i Wiedza“

„Książka i Wiedza“ rozpoczęła ostatnio wydawanie serii broszur zatytułowanej *O radzieckim społeczeństwie socjalistycznym*:

nr 1. P. T. Judin — *Główne źródło rozwoju społeczeństwa radzieckiego*,

nr 2. K. W. Ostrowitianow — *Rola państwa radzieckiego w socjalistycznym przeobrażeniu ekonomiki w ZSRR*,

- nr 3. G. Glezerman — *Likwidacja klas wyzyskiwaczy w ZSRR*,
- nr 4. K. A. Dunajewa — *Rozwiązanie problemu współpracy narodów w ZSRR*,
- nr 5. J. Aleksandrow — *Przodująca demokracja świata*,
- nr 6. M. B. Mitin — *Demokracja radziecka a demokracja burżuazyjna*,
- nr 7. W. F. Bieriestniow — *Partia Lenina - Stalina — przewodnia i kierownicza siła rozwoju społeczeństwa radzieckiego*,
- nr 8. M. D. Kammari — *Socjalizm a jednostka*,
- nr 9. F. W. Konstantinow — *Rola świadomości socjalistycznej w rozwoju społeczeństwa radzieckiego*,
- nr 10. P. E. Wyszyński — *Patriotyzm radziecki — siła napędowa rozwoju społeczeństwa radzieckiego*.

Autorami wyżej wymienionych broszur są znani naukowcy, którzy w sposób naukowy i zarazem popularny informują czytelnika o sile kierowniczej społeczeństwa radzieckiego — Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików), piszą o pracy pokojowej narodów Związku Radzieckiego, zapoznają ze źródłami siły państwa socjalistycznego, oświecają rolę państwa radzieckiego w socjalistycznym przeobrażeniu ekonomiki kraju oraz poruszają wiele innych ważnych zagadnień społecznych, ekonomicznych i ustrojowych ZSRR.

P. T. Judin w pierwszej z powyższych broszur pisze o antagonicznym charakterze sprzeczności kapitalistycznego sposobu produkcji. Wyjaśnia, w jaki sposób został usunięty antagonizm między siłami wytwórczymi a stosunkami produkcji w Związku Radzieckim, wreszcie omawia wszechstronnie możliwości rozwoju sił wytwórczych, powstałe na skutek ustanowienia całkowitej zgodności między nimi a stosunkami produkcji.

Znany ekonomista radziecki Ostrowitianow daje dokładny obraz planowej gospodarki radzieckiej, oświeca kierowniczą rolę Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików) i państwa radzieckiego w planowym przeobrażeniu i rozwoju ekonomiki ZSRR.

Polityka Partii i Państwa Radzieckiego — pisze autor — *występuje jako siła, która drogą planowania kieruje i organizuje na podstawie poznanych praw ekonomicznych socjalizmu.*

Planowanie jest prawem ekonomicznym socjalizmu — stwierdza Ostrowitianow:

Sprawując planowe kierownictwo nad gospodarką narodową Państwo Radzieckie realizuje jednocześnie prawo ekonomiczne socjalizmu. Planowanie socjalistyczne ma moc prawa ekonomicznego socjalizmu przede wszystkim dlatego, że stanowi ono obiektywną konieczność gospodarki socjalistycznej opartej na społecznej własności środków produkcji.

Autor charakteryzuje zwięźle i dobitnie istotną treść planowania socjalistycznego.

Istota planowania polega na tym, że Partia i Państwo Radzieckie organizują i kierują pracą milionów ludzi w skali całego kraju, uzbrajają masy pracujące w jasną perspektywę, porywają je tą perspektywą, pobudzają ich inicjatywę twórczą, inspirowując przez to bohaterские osiągnięcia na polu pracy w walce o wykonanie i przekroczenie planów oraz podkreśla, że:

Wcieleniem planu socjalistycznego jest żywa, wypełniona pracą działalność milionów ludzi realizujących plan pod kierownictwem partii i państwa radzieckiego.

G. Glezerman w broszurze *Likwidacja klas wyzyskiwaczy w ZSRR* zapoznaje czytelników ze zmianami, jakie się dokonały i jakie jeszcze ciągle się dokonują w strukturze społeczeństwa radzieckiego. Autor zaznajamia nas z marksistowską nauką o likwidacji klas antagonistycznych w społeczeństwie socjalistycznym, po czym oświe-

tła historyczny proces likwidacji klas wyzyskiwaczy po rewolucji w Związku Radzieckim, utworzenie społeczeństwa socjalistycznego składającego się z dwóch braterskich klas: robotników i chłopów spółdzielców - kołchoźników.

Zagadnieniu współpracy narodów w Związku Radzieckim poświęcona jest broszura Dunajewej.

Ideolodzy imperializmu twierdzą, że wrogość między narodami jest nie do usunięcia. W ten sposób usprawiedliwiają politykę ucisku kolonialnego, upośledzenia ras tzw. kolorowych. Tymczasem Związek Radziecki jest przykładem zgodnego współżycia stu z górą narodów w jednym państwie. Podwaliną polityczną pomyślnego rozwiązania kwestii narodowej było obalenie klas wyzyskiwaczy, wprowadzenie dyktatury proletariatu, ustanowienie władzy radzieckiej likwidującej ucisk narodowy. Podstawę ekonomiczną współpracy narodów w ZSRR stanowi socjalistyczny sposób produkcji, który usuwa wyzysk i umożliwia szybki postęp narodów niegdyś zacofanych.

Dwie następne książeczki poświęcone są szczegółowej analizie właściwości demokracji radzieckiej.

Aleksandrow w swojej broszurze *Przodująca demokracja świata* stwierdza, że demokracja radziecka jest jedyną prawdziwą demokracją na świecie, bo wciąga do rządzenia najszersze masy ludowe.

W drugiej ze wspomnianych broszur Mitin porównuje demokrację radziecką z demokracją burżuazyjną. Oto jak autor określa właściwości demokracji radzieckiej:

Po pierwsze, ekonomiczną podstawą tej demokracji jest panowanie społecznej własności środków produkcji.

Po drugie, demokracja radziecka nie jest demokracją zwykłą, lecz demokracją socjalistyczną. Osobliwość konstytucji ZSRR polega na tym, że nie ogranicza się ona do ustalenia formalnych praw obywateli, lecz przenosi punkt ciężkości na kwestię zagwarantowania tych praw.

Po trzecie, demokracja radziecka ma oparcie w osiągniętej już całkowitej jedności moralno - politycznej społeczeństwa radzieckiego.

Po czwarte, osobliwość radzieckiej demokracji socjalistycznej polega na tym, że w kraju naszym siłą przewodnią i awangardą narodu jest partia bolszewicka, partia Lenina - Stalina.

Broszura Bieriestniowa zapoznaje nas z siłą przewodnią i awangardą społeczeństwa radzieckiego Wszechwzwiązkową Komunistyczną Partią (bolszewików), z historią jej walki i pracy dla dobra całego społeczeństwa, dla zbudowania ustroju socjalistycznego i komunistycznego.

Walka Partii o szybkie tempo rozwoju gospodarki naszego kraju, o skrócenie poszczególnych okresów rozwoju, o wykorzystanie w tym celu wszelkich zalet ustroju radzieckiego i twórczej aktywności narodu stanowiła potężny czynnik postępu dziejowego radzieckiego ustroju socjalistycznego — pisze autor.

Pod przewodem Partii — czytamy gdzie indziej — *naród radziecki zahartował się w walce z wrogami i w pokonywaniu trudności, rozwinął w sobie wysokie zalety moralne, wiarę we własne siły twórcze, gotowość do wysiłków dla dobra ojczyzny, dla umocnienia jej potęgi, gotowość do walki i ofiarnej obrony swych osiągnięć socjalnych, swego honoru i wolności.*

Partia cieszy się wielkim zaufaniem mas, ścisła więź łączy ją z całym narodem radzieckim. Bieriestniow mówi o tym w sposób następujący:

Jednomysłność narodu radzieckiego, gotowość do uporczywej walki o przedterminowe wykonanie planów stalinowskich pod kierunkiem partii bolszewickiej, które naród radziecki uważa za własną, żywotną sprawę — wszystko to stanowi wyraz niezachwianej jedności partii i narodu oraz wyraz niewzruszonej wiary mas w wypróbowane kierownictwo partii bolszewickiej.

Zwycięstwo socjalizmu w ZSRR doprowadziło do wielkiego rozkwitu osobowości człowieka pracy, jego sił twórczych, talentów i zdolności, do masowego wyrastania talentów z najgłębszych mas ludowych.

Socjalizm wyzwalał całe społeczeństwo wyzwolił również jednostkę, mówi o tym Kammari w swej broszurze *Socjalizm a jednostka*.

Socjalizm wychował nowy typ obywatela świadomego swej wartości jako budowniczego nowego ustroju. Świadomość socjalistyczna stała się dźwignią wspaniałego rozwoju społeczeństwa i państwa radzieckiego. Oto w głównych zarysach treść broszury Konstantinowa.

Ze świadomości socjalistycznej wypływa patriotyzm człowieka radzieckiego. Patriotyzm ten stworzył wielkie dzieła budownictwa pokojowego, patriotyzm ten spowodował również ostateczną klęskę faszystowskich Niemiec. Jest on więc słusznie uważany za siłę napędową rozwoju społeczeństwa radzieckiego.

Patriotyzm radziecki analizuje w ostatniej z wyżej wymienionych broszur Wyszynski.

Nowe wydawnictwo *Książki i Wiedzy* oświeśla najważniejsze zagadnienia dotyczące społeczeństwa radzieckiego. Z tego względu omawiany zbiorek jest bardzo pożyteczny dla nauczycieli, w szczególności jako pomoc dla wykładowców nauki o Polsce i świecie współczesnym. Z uwagi zaś na popularne ujęcie wszystkich zagadnień może posłużyć również i uczniom za lekturę domową.

Edward Zapolski

WIKTOR WOROSZYLSKI — SZKOŁA DWUSTU MILIONÓW

Wydawnictwo „Prasa Wojskowa“ 1950

Szkola dwustu milionów jest zbiorem notatek uczestnika podróży delegacji literatów i dziennikarzy polskich do Związku Radzieckiego. Autor w szeregu barwnych i ciekawych reportaży pisze o życiu i pracy ludzi radzieckich.

Czytelnicy poznają wielki patriotyzm, ofiarną pracę i niezwykłą wolę walki o pokój człowieka radzieckiego. Z podziwem śledzić będą wraz z autorem olbrzymi wysiłek narodu radzieckiego przy odbudowie zniszczonego przez wojnę kraju. Zrozumieją, jaką potężną dźwignię socjalistycznej produkcji stanowi rozwijający się coraz bardziej ruch współzawodnictwa pracy, tzw. ruch stachanowski. Obserwować będą wreszcie nieustanny proces awansu społecznego ludzi radzieckich.

Woroszylski zapoznaje czytelników ze szczęśliwym dzieciństwem i młodością przyszłych budowniczych komunizmu, z ich wielką i gorącą miłością ojczyzny i władzy radzieckiej. Autor daje również wierny obraz bujnego rozkwitu nowej, socjalistycznej kultury, jej oddziaływania na człowieka radzieckiego oraz ustosunkowania się obywatele Związku Radzieckiego do wszystkich jej zdobyczy. Autor nazywa Związek Radziecki wielką szkołą dwustu milionów ludzi. W jakich oto słowach pisze o tym już na wstępie swej książki:

„Była to naprawdę zadziwiająca podróż. Jeden z uczestników naszej delegacji wyraził się, że te 21 dni w ZSRR to był dla niego rok dobrej szkoły. Nie umiem dokonywać tak skomplikowanych przeliczeń, ale wiem, że mnie ten pobyt oszołomił bogactwem wrażeń i dostarczył materiału do rozmyślań na bardzo, bardzo długo.

Zresztą porównanie do szkoły spodobało mi się. Jest ono podwójnie trafne. W ZSRR wszyscy dorośli ludzie — pomijam już dzieci oraz młodzież szkolną i akademicką — ciągle się czegoś uczą, uczęszczają na jakieś kursy, zdają egzaminy, podwyższają swoje kwalifikacje zawodowe. To gigantyczny zakład naukowy dla dwustu milionów uczniów. A dla nas przybyszów ze wszystkich stron świata, Związek Radziecki jest, choć nie chodzimy na kursy ani nie zdajemy na miejscu egzaminów, wielką szkołą socjalizmu, nowego stylu życia i pracy“.

Książka Woroszylskiego pokazuje czytelnikowi ten nowy, socjalistyczny styl życia i pracy. Z tego względu powinna się znaleźć w ręku każdego budowniczego socjalizmu w Polsce. Z uwagi na przystępny i interesujący sposób ujęcia całości zagadnień należy ją przede wszystkim gorąco zalecić do czytania młodzieży szkolnej. Dla nauczyciela *Szkola dwustu milionów* stanowić będzie wydatną pomoc na lekcjach nauki o Polsce i świecie współczesnym przy nakreślaniu wiernego obrazu kraju zwycięskiego socjalizmu.

E. Kusy

POKÓJ ZWYCIĘŻA

ORGAN POLSKIEGO KOMITETU OBRONCÓW POKOJU

Żądamy zakazu bomby atomowej. Domagamy się uznania za zbrodniarza wojennego rządu, który pierwszy użyłby tej broni.

Słowa powyższe zna dziś już cały świat. Podpisują się pod nim miliony ludzi pragnących walczyć o pokój. W Polsce akcja podpisów została zakończona w czerwcu br., dając w wyniku 18 milionów nowych bojowników pokoju.

W tym czasie również pokazał się pierwszy numer dwutygodnika *Pokój zwycięża*, organu Polskiego Komitetu Obronców Pokoju.

Pokój zwycięża zamieszcza na swych łamach szereg artykułów czołowych bojowników pokoju z Polski i z zagranicy: polityków, działaczy społecznych, literatów, publicystów i robotników. Spotykamy wśród nich wiele nazwisk powszechnie znanych, jak np. prof. Jan Dembowski, Michał Kotow, Walentyn Katajew, ks. Jean Boulrier i inni. Są to autorzy zamieszczanych w piśmie artykułów i korespondencji.

Pokój zwycięża zapoznaje czytelników z kierowniczą rolą Związku Radzieckiego w walce o pokój toczonej pod wodzą wielkiego chorążego pokoju — Józefa Stalina. *Pokój zwycięża* donosi o sukcesach obozu pokoju przejawiających się między innymi, w imponującym rozwoju akcji podpisowej na całym świecie, informuje o przebiegu walki o pokój w Polsce i w innych krajach, demaskuje podżegaczy wojennych.

Oprócz artykułów każdy numer tego czasopisma zawiera stałe działy: *Przegląd prasy*, *Podżegacze wojenni przy robocie*, *Polska walczy o pokój*, *Świat walczy o pokój* oraz *Książki i listy*. Działy te przynoszą aktualne informacje o wydarzeniach politycznych w kraju i zagranicą, recenzje książek związanych z zagadnieniem walki o pokój i odpowiedzi na listy napływające do Polskiego Komitetu Obronców Pokoju oraz do redakcji *Pokój zwycięża*.

Z dwutygodnikiem tym powinien zapoznać się każdy polski bojownik o pokój, a szczególnie nauczyciele i wykładowcy nauki o Polsce i świecie współczesnym. Znajdą w nim bowiem obszerny materiał do swych lekcji. Uczniom klas starszych można polecić ten ilustrowany, bogaty w treść dwutygodnik. Pismo to uczy umiłowania pokoju i dlatego powinno się ono znaleźć w każdej szkole polskiej.

Zamówienia należy przysyłać pod adresem:

Redakcja i administracja *Pokój zwycięża*, Warszawa, Foksal 16.

Z. K.

CENTRALA ZAOPATRZENIA SZKÓŁ „C E Z A S”

PRZEDSIĘBIORSTWO PAŃSTWOWE WYODREBNIONE

Warszawa. Al. I Armii W. P. 25

ZAOPATRUJE SZKOŁY i ZAKŁADY NAUKOWE
W POMOCIE NAUKOWE Z DZIEDZINY

Biologii,

Chemii,

Geografii,

Geologii,

Fizyki,

Matematyki

oraz meble szkolne

i sprzęt wychowania fizycznego

SZAFKI NARZĘDZIOWE DO ROBÓT RĘCZNYCH

CENNIKI i INFORMACJE NA ŻĄDANIE

REDAGUJE KOMITET

REDAKTOR

Stanisław Arnold

SEKRETARZ REDAKCJI

Walentyna Najdus

Adres redakcji: *Polska i Świat Współczesny* PZWS, Warszawa, Pl. Dąbrowskiego 8
tel. 7-46-40, 7-46-41, 77-46-42, wewn. 30 lub 34

Redaktor przyjmuje: Uniwersytet Warszawski, Seminarium Historii Społ.-Gospod.

REDAKCJA NIE ZWRACA NADESŁANYCH MATERIAŁÓW I ZASTRZEGA
PRAWO DOKONYWANIA FORMALNYCH ZMIAN W TREŚCI ARTYKUŁÓW

P R E N U M E R A T A : PPK „RUCH” WARSZAWA, UL. SREBRNA 12

WARUNKI PRENUMERATY: ROCZNIE ZA 5 NUMERÓW ZŁ 7.50

CENA POJEDYNCZEGO EGZEMPLARZA ZŁ 1.80

KONTO PKO nr I-15 585 PPK „RUCH”

Cena zł 1.80

BIBLIOTEKA
UNIWERSYTECKA
GDAŃSK

CII 29

